ANNELİK BEKÇİLİĞİ VE EVLİLİK UYUMUNUN BABA KATILIMI VE BABA – ERGEN İLİŞKİLERİNDEKİ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

Tuğba Gazi
171104107

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Seval Erden Çınar

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eylül, 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

TUĞBA GAZİ'ın "Annelik Bekçiliği ve Evlilik Uyumunun Baba Katılımı ve Baba Ergen İlişkisindeki Rolünün İncelenmesi" başlıklı tezi 18.09.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Doç Dr. Seval ERDEN ÇINAR Marmara Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr. Nermin ÇELEN Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN Maltepe Üniversitesi	.....

Prof. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL
Enstitü Müdürü

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

18/09/2019

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Tuğba Gazi

TEŞEKKÜR

Tüm süreçte akademik bilgisini ve desteğini benden esirgemeden her koşulda bana yol gösteren danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Seval Erden'e içtenlikle ve sevgiyle teşekkür ederim.

Bütün zorlu süreçte desteklerini hissetiğim tüm sevdiklerim, dostlarım ve ailemin yanısıra; inancını, sevgisini ve desteğini her an tüm kalbimle hissettiğim yol arkadaşım, eşime sonsuz teşekkürler...

Tuğba Gazi
Eylül, 2019

ÖZ

ANNELİK BEKÇİLİĞİ VE EVLİLİK UYUMUNUN BABA KATILIMI VE BABA – ERGEN İLİŞKİLERİNDEKİ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

Tuğba Gazi
Yüksek Lisans Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Seval Erden Çınar
Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019

Bu çalışma, lise öğrencilerinde annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerindeki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, İstanbul ilinde öğrenim gören 282 lise öğrencisi ve ebeveynlerinin araştırmaya katılımı sağlanmıştır. Katılımcılara, Demografik Bilgi Formu, Evlilik Uyumu Ölçeği, Annelik Bekçiliği Ölçeği, Baba Katılımı Ölçeği ve Anne – Baba – Ergen İlişkileri Ölçeği'nin Baba İlişkileri Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada, demografik değişkenler bakımından baba katılımı ve baba-ergen ilişkilerinin farklılaşma düzeyleri incelenmiş ve incelenen değişkenlerin arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Ayrıca, annelik bekçiliği ve ebeveynlerin evlilik uyumunun baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerini yordamadaki rolü araştırma kapsamında ele alınmıştır. Verilerin analizinde; Pearson Korelasyon Analizi, Bağımsız Örneklem t Testi, Kruskal Wallis H Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA) teknikleri kullanılmıştır. Buna ek olarak, annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımını ve baba – ergen ilişkilerini ne kadar yordadığını belirlemek amacıyla Basit Regresyon Analizleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, annelik bekçiliği ile baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi boyutları arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır. Baba katılımı ve baba-ergen ilişkisinin yordayıcıları incelendiğinde, annelerin evlilik uyumunun pozitif yönlü; annelik bekçiliğinin negatif yönlü ve anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Demografik değişkenler bakımından baba katılımı ve baba – ergen ilişkileri alt boyutları karşılaştırıldığında, ergenlerin cinsiyeti, okul türü, sınıf türü ve yaş değişkenlerinde anlamlı bir farklılık saptanmazken; çocuk sayısı bakımından baba – ergen ilişkileri alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmıştır. Ayrıca; anne ve babanın eğitim durumuna göre baba katılımı ve baba ergen ilişkisinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmanın sonuçları, lise öğrencilerinin aile ilişkileri hakkında hem annelerin hem de babaların aile içerisindeki tutum ve davranışlarının ele alınması hem de ergenlerle ilişkileri üzerindeki etkisi bakımından önemli katkılar sunmaktadır. Gelecek çalışmalarla elde edilen sonuçların tekrarlanabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Annelik Bekçiliği, Baba Katılımı, Baba-Ergen İlişkileri, Ergenlik, Evlilik Uyumu.

ABSTRACT

EXAMINITION OF THE ROLE MATERNAL GATEKEEPING AND MARITAL ADJUSTMENT ON FATHER INVOLVEMENT AND INVESTIGATION OF FATHER – ADOLESCENT RELATIONS

Tuğba Gazi
Master Thesis
Department of Psychology
Psychology (Option: Devolopment Psychology) Programme
Advisor: Doç. Dr. Seval Erden Çınar
Maltepe University Graduate School of Social Sciences, 2019

This study aims to investigate the role of maternal gatekeeping and marital adjustment in high school students in father involvement and father - adolescent relationships.. Within the scope of the research, 293 high school students and their parents who participated in the study were provided to participate in the study. Demographic Information Form, Maternal Gatekeeping Scale, Father Involvement Scale, Marital Adjustment Scale and Father-Adolescent Relationship Scale were administered to the participants. In the study, the differentiation levels of father participation and father-adolescent relationships in terms of demographic variables were examined and the relationship between the variables examined was evaluated. In addition, father involvement and father-adolescent relationships were evaluated within the scope of the predictive research. For date analysis; Pearson Correlation Analysis, Independent Sample t Test, Kruskal Wallis H Test, One Way ANOVA techniques were used. In addition, Simple Linear Regression Analyzes were used to determine how maternal custody and marital adjustment predicted father participation and father - adolescent relationships. According to the findings of the study, a negative and significant relationship was found between maternal gatekeeping with father involvement and father-adolescent relationship dimensions. When the predictors of father involvement and father- adolescent relationship were examined, it was found that marital adjustment was positive for mothers; maternal gatekeeping was found to be a negative predictor. When the father participation and father-adolescent relationships were compared in terms of demographic variables, there was no significant difference in the gender, school type, class type and age variables of adolescents. There was a significant difference in the number of children in the sub - dimensions of father - adolescent relationships. Also; There was no significant difference between father participation and father-adolescent relationship according to education level of mother and father. The results of the study provide important contributions to the study of the attitudes and behaviors of both mothers and fathers within the family and their effects on relationships with adolescents. It is thought that the results obtained from further studies can be repeated.

Keywords: Maternal Gatekeeping, Father Involvement, Father-Adolescent Relations, Adolescence, Marital Adjustment.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI..... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
TEŞEKKÜR..... İİİ
ÖZ V
ABSTRACT..... Vİ
İÇİNDEKİLER V
TABLOLAR LİSTESİ..... İX
KISALTMALAR..... X
ÖZGEÇMİŞ ..... Xİ
BÖLÜM 1. GİRİŞ..... 1
1.1. Problem Durumu..... 1
1.2. Araştırmanın Amacı..... 2
1.3. Araştırmanın Önemi 3
1.4. Araştırmanın Varsayımları 3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları..... 4
1.6. Kavram Ve Terimler..... 4
BÖLÜM 2. ALANYAZIN 6
2.1.Anne – Baba – Ergen İlişkileri 6
2.2.Baba Katılımı..... 11
2.2.1. Baba Katılımının Kavramsallaştırılması 11
2.2.2.Baba Katılımının Tarihçesi..... 13
2.2.3.Baba Katılımı Hakkında Farklı Teorik Perspektifler 14
2.2.4.Baba Katılımının Belirleyicileri 16
2.2.5.Baba Katılımının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi 18
2.3. Evlilik Uyumu 19
2.3.1. Evlilik Ve Aile..... 19
2.3.2. Evlilik Uyumu İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 22
2.3.3. Evlilik Uyumunun Çocuk Ve Ergenler Üzerindeki Etkilerini İnceleyen Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar 29
2.3.4. Evlilik Uyumu İle Çocuk Ve Ergenler Üzerindeki Etkilerini İnceleyen Yurtdışında Yapılan Çalışmalar 35
2.4. Annelik Bekçiliği..... 39
2.4.1.Annelik Bekçiliğinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi 43
2.4.2. Annelik Bekçiliği Ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar 44
2.4.3. Annelik Bekçiliği Ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Yurtdışında Yapılan Çalışmalar 45
BÖLÜM 3. YÖNTEM 49

3.1. Araştırma Modeli 49
3.2. Araştırma Grubu 49
3.3. Veri Toplama Araçları 51
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu 51
3.3.2. Evlilik Uyumu Ölçeği 51
3.3.3. Annelik Bekçiliği Ölçeği 52
3.3.4. Baba Katılımı Ölçeği 52
3.3.5. Anne – Baba – Ergen İlişkileri Ölçeği 53
3.4. İşlem 54
3.5. Verilerin Analizi 54
BÖLÜM 4. BULGULAR VE YORUMLAR 57
4.1. Bulgular 57
4.2. Yorumlar 78
BÖLÜM 5. SONUÇ 86
5.1. Yargı 86
5.2. Öneriler 86
EK'LER 88
KAYNAKÇA 94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri 50
Tablo 3.2 Araştırma Değişkenleri İle İlgili Alt Boyutlara Ait Betimsel İstatistikler 55
Tablo 4.1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri 57
Tablo 4.2. Sınıf Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri 57
Tablo 4.3. Okul Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri 58
Tablo 4.4. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri 58
Tablo 4.5 Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri 58
Tablo 4.6. Anne Eğitim Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri 59
Tablo 4.7. Baba Eğitim Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri 59
Tablo 4.8. Annelik Bekçiliği, Evlilik Uyumu, Baba Katılımı ve Baba Ergen İlişkileri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları 60
Tablo 4.9. Çoklu Bağlantı Problemine İlişkin VIF ve Tolerans Değerleri 62
Tablo 4.10. Baba Katılımının Yordayıcı Değişkenlerinin Doğrusal Regresyon Analizi 63
Tablo 4.11. Baba Ergen İlişkilerini Yordayıcı Değişkenlerinin Doğrusal Regresyon Analizi 64
Tablo 4.12. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları 65
Tablo 4.13. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Öğrenci Sınıfı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları 66
Tablo 4.14. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Okul Ttürü Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 67
Tablo 4.15. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Ergenlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları 70
Tablo 4.16. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 71
Tablo 4.17. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 73
Tablo 4.18. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 76

KISALTMALAR

EUÖ **:** Evlilik Uyumu Ölçeği

ABÖ **:** Annelik Bekçiliği Ölçeği

BKÖ **:** Baba Katılımı Ölçeği

ABEİO **:** Anne – Baba – Ergen İlişkileri Ölçeği

BİÖ : Baba İlişkileri Ölçeği

ÖZGEÇMİŞ

Tuğba Gazi

Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Ls.	2013	Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Lise	2009	Gönen Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2013	Şeyhli İlkokulu/ Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen
2015	Meraklı Minikler Eğitim Merkezi (İstka Projesi)/ Koordinatör Yardımcısı
2017	İsmet İnönü İlkokulu/ Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : İstanbul, 1991 Cinsiyet: Kadın

Yabancı diller : İngilizce

GSM / e-posta : tugbaayan0@gmail.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Araştırmanın ilk bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve kullanılan temel terim ve kavramların tanımlamaları ele alınmıştır.

1.1.Problem Durumu

Aile, toplumun en küçük yapısı olarak tanımlanarak, aile üyelerinin sevgi, şefkat ve bakım ihtiyaçlarını karşıladıkları bir kurumdur (Yörükoğlu, 2014). Aile sistemlerini inceleyen araştırmacılar, sistemi oluşturan tüm bireylerin ve alt sistemlerin birbirlerine karşılıklı olarak bağımlı olduğunu ve birbirleri tarafından etkilendiklerini (Henry, Robinson, Neal ve Huley, 2006); ailede, sadece bir bireyin bile tüm aile üyeleri üzerinde etkisi olduğunu belirtmektedir (Belsky, 2005).

Aile göreviyle ilgili sorumluluklar da ebeveynlere göre değişmekte, babaların aile içindeki işlevleri annelere göre daha esnek ve belirsiz olduğu düşünülmektedir (Sımsıkı ve Şendil, 2014). Ayrıca tarihsel sürece bakıldığında babaların çocuk bakımıyla ilgili yetersiz olduğu düşünülerek evin geçimini üstlenmiş olması; annelerin ise çocuklara ilk bakım vermesi gereken ebeveyn olarak görülmesi üzerine ebeveynlik annelik üzerinden tanımlanmıştır (Berman ve Pedersen, 1987; Parke, Dennis, Flyr, Morris, Leidy ve Schofield, 2005). Çocuk için her iki ebeveynin katılımı da önemli görülmekte ancak çocuğun belirli dönemlerinde baba katılımının güçlü etkileri olduğu belirtilmekte (Flouri ve Buchanan, 2003), çocuğun sosyal, duygusal, fiziksel ve bilişsel gelişimi üzerinde baba çocuk ilişkisinin önemi üzerinde durulmaktadır (Parke, 2000). Ayrıca babanın çocuğun yaşamına dahil oluşu, çocuğun gelişiminde etkili olmakta ve babanın çocuğun hayatına dahil olmadığı durumlarda bir çok olumsuz faktör oluşabilmektedir (Zeybekoğlu, 2013). Ailelerde baba katılımını engelleyen birçok yapısal, kültürel, ailevi ve kişisel faktörler mevcuttur (Allen ve Hawkins, 1999). Özellikle annelerin baba katılımına yönelik inanç ve davranışlarının, babaların gerçek katılım düzeylerini nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır (DeLuccie, 1995). Allen ve Hawkins (1999), annelerin ev ve aile alanını kapatarak yani bekçilik (gatekeeping) yaparak babanın aile işlerine katılımına direndiklerine vurgu yaparlar. Austin, Fieldstone ve Pruett (2013), bekçilik davranışının

kısıtlayıcı olduğu durumlarda ebeveynlerin çatışma yaşadıklarını ve bu durumun çocuk üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

Günümüzde ülkemizde değişen aile yapısıyla birlikte ebeveynlerin karar alma, toplumsal cinsiyet rolleri ve evin geçimini sağlama gibi konularda daha eşit düzeyde rol paylaşımının olduğu görülse de geleneksel özelliklerin de devam ettiği söylenebilir (Taylan, 2009). Ülkemizin aile yapısına bakıldığında ise geçmişten günümüze ebeveyn – çocuk ilişkilerinin değişim gösterdiği, ebeveynlerin çocukla ilişkilerinde daha bilinçli davranmaya çalıştığı görülmektedir. Ancak ülkemizin değişik bölgelerindeki aile yapısının farklılığı göz önünde bulundurulduğunda ise, ailenin yapısının değişkenlik gösterdiği ve bazı araştırma sonuçlarının tutarlılık göstermediği ve günümüz toplumuyla ilgili yeterli araştırmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle, ülkemizde ebeveyn – çocuk etkileşiminin, ailede ebeveynlerin rolünün ve birbirleriyle ilişkilerinin anlaşılmaya çalışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir (Şahin ve Cevher, 2007).

Bu bilgilerden yola çıkarak ergenlik döneminde, annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerindeki rolünün incelenmesi tezin temel sorunsalını oluşturarak ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, lise birinci ve lise ikinci sınıfa devam eden (15 – 16 yaş) ergenlerde, annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerindeki rolünün incelenmesidir. Araştırmada bu temel amacın yanı sıra baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi, bazı demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Bu bağlamda aşağıda şu sorulara da yanıt aranmıştır:

1. Annelik bekçiliği ve evlilik uyumu,
    A. Baba katılımını yordamakta mıdır?
    B. Baba – ergen ilişkilerini yordamakta mıdır?
2. Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi çocuk cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi öğrenci sınıfına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi öğrencilerin okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
5. Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi öğrenci yaşına göre farklılaşmakta mıdır?

6. Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi annenin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
8. Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi babanın eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Son yıllarda araştırmacılar anne ve babaların birbirleriyle basit düzeyde karşılaştırılmasından ziyade (Cabrera, Fitzgerald, Bradley ve Roggman, 2007) daha karmaşık bir şekilde aile sistemini oluşturan tüm bireylerin birbirleriyle ilişkilerinin incelenmesinin gerektiğini belirtmişlerdir (Trinder, 2008). Çocuk yetiştirirken anne ve babanın işlevi oldukça önemli olduğundan, eşlerin birbirleriyle sevgi ve saygı temelli bir ilişki kurmaları, üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirerek uyumlu bir çift olmaları, çocukların sağlıklı gelişimini olumlu yönde etkileyecektir (Kızılışık, 2014). Babanın çocuğun yaşamına dahil oluşu, çocuğun gelişimini birçok yönden olumlu etkilemekte ve baba katılımında, annenin davranışları ve evlilik uyumu, ebeveynlerin karşılıklı etkileşiminin de payı vardır. Özellikle son 20 yıldır literatürde annelik bekçiliği kavramı ile ilgili çalışmaların hızlı artışına rağmen (Hauser, 2012), ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır (Karabulut, 2017). Bu nedenle bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde ebeveyn – çocuk ilişkilerini inceleyen çalışmaların yanı sıra babaların çocuk gelişimi üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalara da ilgi gösterilmekedir. Ancak baba – ergen ilişkisinin, ergenlerin gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyen çalışma sayısı oldukça azdır. Bu nedenle baba – ergen ilişkisinin incelendiği, baba katılımının ele alındığı araştırmaların artması önemlidir (Kocayörük, 2010).

1.4.Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada çalışma grubunun ölçme araçlarını samimi ve içten bir şekilde yanıtladıkları, araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçlarının amacına ve içeriğine uygun şekilde kullanıldığı sayıltılarından yola çıkılmaktadır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin yapılan genellemeler; İstanbul ilinde Kadıköy, Kartal, Maltepe ve Pendik ilçelerinde 2018 – 2019 yılında öğrenim gören, lise birinci ve lise ikinci sınıfa devam eden (15 – 16 yaş) ergenler ve onların ebeveynleriyle sınırlıdır.

Araştırmanın çalışma gurubunu oluşturan ergenlerin ebeveynlerine uygulanan ölçme araçları, ergenler aracılığıyla kapalı zarf içerisinde evlere gönderilerek uygulanmış, araştırmacı tarafından uygulanamamıştır.

Çalışma grubunun, baba – ergen ilişkileri, ebeveynlerin evlilik uyumları, ergenlerin algıladıkları baba katılımı ve babaların algıladığı annelik bekçiliği düzeyleri, "Anne – Baba – Ergen İlişkileri Ölçeği", "Evlilik Uyumu Ölçeği", "Annelik Bekçiliği Ölçeği" ve "Baba Katılımı Ölçeği" nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6.Kavram ve Terimler

Bu araştırmada kullanılan temel kavramların ve terimlerin tanımları aşağıda yer almaktadır.

Ergenlik Dönemi: Bireylerin çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde, fiziksel, psikolojik, bilişsel ve sosyal gelişimlerindeki değişim ve olgunlaşma sürecidir (Yavuzer, 2012).

Ebeveyn – Ergen İlişkileri: Anne – baba – ergen ilişkisi, ebeveynlerin normların düzenlenmesi, ev kuralları, yakın iletişim, birlikte etkinlikte bulunma, sevgi ve güven, beklentileri karşılama, duyarlı olma gibi konularda doğrudan ve dolaylı kontrollerini ve denetimini sağladıkları bir ilişki biçimidir (Kaner, 2006).

Evlilik Uyumu: Evlilik uyumu, eşlerin birbirleriyle sürekli ve açık bir biçimde iletişim halinde olduğu, evlilikle ilgili meselelerde genellikle aynı düşünceye sahip olan, çatışmaların ise karşılıklı olarak tatminle sonuçlandığı bir ilişki biçimi olarak tanımlanmaktadır (Sabatelli,1988).

Annelik Bekçiliği: Annelik bekçiliği, annenin katı standartlar belirleyerek, evle ve çocuk bakımıyla ilgili sorumluluklarından vazgeçme konusundaki isteksizlikleridir (Allen ve Hawkins, 1999).

Baba Katılımı: Babaların değişen rolleriyle birlikte çocuğun yaşamına her alanda dahil olması; çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal ve cinsel kimlik gelişimindeki olumlu

etkilerininin bulunması; doğrudan temas, ulaşılabilirlik olma ve sorumluluk olmak üzere üç boyutu da içeren kavramdır (Coltrane, 1990; Lamb,2000).

BÖLÜM 2. ALANYAZIN

İlgili bölümde anne – baba – ergen ilişkileri, baba katılımı, evlilik uyumu ve annelik bekçiliği ile ilgili kuramsal temeller ve yaklaşımlar ele alınmıştır.

2.1.Anne – Baba – Ergen İlişkileri

Anne – baba – ergen ilişkisi, ebeveynlerin normların düzenlenmesi, ev kuralları, yakın iletişim, birlikte etkinlikte bulunma, sevgi ve güven, beklentileri karşılama, duyarlı olma gibi konularda doğrudan ve dolaylı kontrollerini ve denetimini sağladıkları bir ilişki biçimidir (Kaner, 2006).

Ebeveyn – ergen ilişkilerinin, ergenlik döneminin fiziksel, bilişsel, davranışsal ve duygusal değişikliklerin göz önünde bulundurularak incelenmesi, gelişimsel açıdan ele alınması oldukça önemlidir. Ergenler bu dönemde, fiziksel değişiklikler ve cinsel olgunlaşmayla birlikte psikosyal değişimlere adapte olmaya çalışırken diğer taraftan değerler sistemini geliştirerek kimlik kazanımı için uğraşır. Hemcinsleri ve karşı cinsle değişen ilişkilere adapte olarak sosyal yaşamına anlam katmaya uğraşırken aynı zamanda gelecekteki işine ve mesleğine kendini hazırlamaya çaba harcar (Eryüksel, 1996).

Bu dönemde aile ilişkileri yoğun bir değişimden geçtiği ve alışılagelen denge bozulduğu için aile ortamının da değişime uğraması kaçınılmazdır. Ayrıca ergenlik yıllarında değişen aile ilişkilerini anlayabilmek için yalnızca ergenlere dikkat etmekten ziyade, yaşam dönemlerinde orta yetişkinliğe geçiş yapan ebeveynlerin değişimi de göz ardı edilmemelidir (Steinberg, 2007). Bu süreçte, ergen bir bağımsızlık ve bireysellik duygusu geliştirmeye çalışırken, ebeveynler orta yaştaki kendi gelişimsel görevleriyle uğraşırken, hem ergenlerin hem ebeveynlerin ilişkilerini yapılandırmaları yeni bir döneme uyum sağlamaları uzun sürebilir (Dekovic, 1999).

Ebeveyn – ergen ilişkilerinde, ebeveynin davranışları destekleyici ve kontrol edici olmak üzere iki biçimde incelenir. Destekleyici tutuma sahip olan ebeveynler ergenin yeni koşullara uyumu, öz denetim, kendine saygı, ahlaki ve akademik beceriler gibi konularda ergenlere yardımcı olurken; kontrol edici tutumun olumlu ve olumsuz iki sonucu vardır. Ebeveynlerin tutumlarının sert ve ağır olması ergenlerin gelişimi için olumsuz sonuçlara yol açarken ; akla ve mantığa yatkın ve tanımlayıcı bir kontrol olumlu sonuçlara yol açmaktadır (Dekovic, 1999; Gecas ve Seff, 1990) .

Ebeveyn – ergen ilişkisini, anne – ergen ve baba ergen ilişkisi olarak ayrı ayrı ele aldığımızda; ergenlerin anneleri ile daha samimi ve içten ilişki kurdukları, anneyle boş zamanlarını değerlendirme isteğinin daha fazla olduğu ve annelerine daha rahat açılarak daha kolay paylaşım yaptıkları görülmektedir. Baba – ergen ilişkisinde ise ergenlerin babalarını daha çok destekleyici ve yönlendirici olarak görmelerine karşın otoriter algılarının varolduğu belirtilmiştir. Farklı bir çalışmada bunu destekler nitelikte, ergenler annelerini koruyucu ve sevecen olarak değerlendirirken, babalarını sevecen olarak değerlendirenlerin sayısının oldukça az olduğuna dikkat çekmiştir. Ancak çatışmanın en çok yaşandığı ilişki biçimi de anne – ergen ilişkisidir (Ekşi, 1982; İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2004).

Dekovic (1999), ebeveyn – ergen arasındaki anlaşmazlıkların artmasıyla olumlu ebeveyn – ergen ilişkisini sekteye uğrattığı ; ergenlerdeki olumsuz davranışların ve dışsallaştırma sorunlarının da artmasına neden olduğunu belirtmiştir.

Çocukluktan farklı bir döneme geçişle yetişkin dünyasına hazırlanmaya başlayan ergenlerin farklı gereksinimleri ortaya çıkmaya başlamaktadır. Kimlik bunalımı, özerklik ve otonomi ihtiyacı, fiziksel ve duygusal değişimlerle birlikte yeni ve çocukluk dönemindeki farklı ilişkiler, ergenlerin kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir (İmamoğlu, 2009). Santrock (2005)'e göre bu dönem ergenlerde hem özerklik ihtiyacının baş gösterdiği hem de aile ve akran ilişkilerinin değişim gösterdiği kritik bir gelişim dönemidir (Kocayörük, 2010).

Ergenlik döneminde ebeveyn – çocuk ilişkilerinin dengesi değiştiği için çocuk evde bir "birey" olarak görülmeyi isterken ebeveynler ise psikolojik ve fizyolojik değişimlere uyum sağlama aşamasında zorlanırlar. Ergenin bu dönemdeki hem ait olma hem de farklı ve bağımsız olma çatışmasının çözümlenerek gelişimsel görevini yerine getirebilmesi, ebeveynlerin tutumlarıyla bağlantılıdır (Minuchin, 1974).

Çelen (2007)' e göre ergenlik döneminde kimlik bunalımında ortaya çıkan "negatif kimlik" ise, ergenin ebeveynlerinin beklentilerinin aksi yönde davranışlarda bulunarak seçimlerini buna göre şekillendirmesidir. Ergenlerin yetişkinliğe geçiş yaptığı bu dönemde ebeveynlerinin aksi yönde sergiledikleri davranışların aileden tamamen kopuş anlamına gelmediği, bireyselleşme ve onlarla bağlantılı olma ikileminde denge kurmak ve ergenlik dönemini sağlıklı bir şekilde geride bırakabilmeleri için gerekli bir

durum olduğunu belirtmiştir (Lopez, Watkins, Manus ve Hunton – Shoup, 1992 akt: İmamoğlu, 2009).

Ebeveyn – ergen ilişkisinin niteliği bu aşamada ergenin bireyselleşmesi ve sosyalleşmesi konusunda önemli bir yere sahiptir. Ebeveynlerin birbiriyleriyle ilişkilerinin sağlıklı ve uyumlu olması ergenin sosyal yaşamını ve özerkliğini olumlu etkilerken; işlevsel olmayan ebeveyn ilişkileri ergenin yalnızlaşmasına ve sosyalleşmesini tamamlayamamasına ya da olumsuz akran gruplarına dahil olmasına yol açabilir. Ayrıca, olumlu aile ilişkileri ergenlerin topluma uyumunu kolaylaştırırken, benlik saygısının da gelişiminde etkilidir. Olumsuz aile ilişkilerinin ve çatışmanın varolduğu aile ortamında bulunan ergenler bazı uyum ve davranış problemleri yaşayabilirler (Avcı, 2006).

Grotevant ve Cooper (1985)'a göre ergen gelişimsel sürecinin gerektirdiği özerklik ihtiyacıyla ebeveynlerine bağlılık ihtiyacını dengede tutmaya çalışarak ve ebeveynleriyle ilişkisini yeniden biçimlendirerek bireyselleşme gereksinimini karşılamak ister. Buradan yola çıkarak ebeveyn – ergen ilişkisi ele alınırken bireyselleşme kadar bağlılığın da önemi belirtilmelidir.

Bazı ailelerde ebeveynler önemli problemler yaşamadan ergenlik dönemine adaptasyon sağlayabilirken, bazı ailelerde ise ebeveyn – ergen ilişkilerinde anlaşma sağlanması ve çatışmaların olumsuz iletişim dilinden kurtularak yapıcı bir şekilde çözümlenmesi daha güç olmakta ve zaman almaktadır (Eryüksel, 1996).

Bateson, Jackson, Haley ve Weakland (1956) göre ebeveyn – ergen ilişkilerindeki anlaşmazlık ve çatışmalar aile sistemleri kuramına göre ele alındığında ise, çatışmaların sebebini anlamak için ailenin bir üyesi olan ergen değil, bir bütün olarak aile sistemi incelenir. Bu kurama göre çatışma ergenin değil, aile sisteminin bir problemidir ve problemin kaynağı ise yetersiz iletişim becerileridir (Akt: Eryüksel, 1996).

Ergenlik döneminde ebeveyn – ergen ilişkilerinin tartışmalı ve sorunlu olduğu düşünülse de, anlaşmazlıkların sebebi gündelik konulardaki görüş ayrılıklarıdır ve temel değerler veya önceliklerle bu anlaşmazlıklara dahil değildir. Ergenlerin ebeveynleriyle önemli çatışmaları olmakla birlikte, büyük bir kısmı kendisini ebeveynine yakın hisseder, onların düşüncelerine ve değerlendirmelerine saygı duyarlar, sevildiklerini ve önemsendiklerini hissederler (Steinberg, 2007).

Ergenlerin bu gelişim sürecinde, otonomi ihtiyaçlarının karşılanması, anlaşmazlıklar yapıcı bir şekilde ele alınması ve aile bireylerinin birbirlerine açık bir şekilde destek verdiklerini ve güvendiklerini hissetmesi bu dönemi sağlıklı geçirmelerini sağlamaktadır. Ebeveynlerin ergenlerle birebir kurdukları ilişkinin işlevselliği, ergenlerin kendini kabul, benlik saygısı, akademik başarı, sosyal beceriler ve çevreye uyum sağlama kapasitelerini olumlu yönde etkilerken; aile üyelerinin etkileşimlerinin sağlıklı olması, destek ve güven ihtiyacının karşılanması ergenlerin yetişkinliğe geçişlerini kolaylaştırmaktadır (Smith, Perou ve Lesesne, 2002).

Ergenlerin ebeveynleriyle geliştirdikleri olumlu ve yakın ilişkilerin, akranları ile kurdukları yakın ilişkileri de olumlu yönde şekillendirdiği ve ilişki yapılarının benzerlik gösterdiği (Updegraff, Mchale, Crouter ve Kupanoff, 2001), ebeveynlerle kurulan ilişkinin niteliğinin, ergenlerin sosyal çevrelerinde kurdukları ilişkilerin niteliğine katkı sağladığı görülmektedir (Kocayörük, 2010; Updegraff, Mchale, Crouter, ve Kupanoff, 2001).

Ebeveyn – ergen ilişkisi, ergenin aile sisteminin içinde ve dışında olma ihtiyacını karşılayacak biçimde değişim gösterebilmesi önemlidir. Ergenler bu dönemde ebeveynlerine karşı gelerek özerk ve bağımsız davranmak isterken diğer taraftan olumsuz bir durumla karşılaştıklarında ebeveynlerin desteğine ve nasihatlerine gereksinim duyarlar. Bu süreçte ebeveynlerin de orta yaş döneminin gerektiği gelişim görevleri, evlilik veya işleriyle ilgili sorgulamalar, yaşlılıkla ilgili endişeleri, ergenlerle yaşanan ilişki biçiminin değişimiyle gölgede kalabilir (Minuchin, 1974; Robin & Foster, 1989).

Anne – baba – ergen ilişkisi dışında, ebeveynlerin birbirleriyle olan ilişkileri çocukların kişilerarası ilişkilerini şekillendirmektedir. Seitel (1992), ergenlerin ebeveynleriyle ilişkilerinin, kişiler arası ilişkilerine etkisini incelendiği araştırmasında, 128 aileyle çalışarak, ebeveynlerin evlilik doyumunu ve ergenlerin kişilerası ilişkilerini ve uyumlarını değerlendirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin evlilik ilişkisinin doyumu ve niteliği, ergenlerin genç yetişkinliğindeki kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir. Babaların evlilik doyumunun, erkek ergenlerin ilişkilerini şekillendirdiği; kaçınan davranışlarda bulunan ebeveyne sahip olan kız ergenlerin ise erkeklerden daha olumsuz etkilendiği belirlenmiştir (İmamoğlu, 2009).

Aile ilişkileri ve ergenlerde baş etme becerileri arasındaki ilişkinin ele alındığı bir araştırmada, ergenlerin baş etme becerileri ile sağlıklı aile ilişkileri arasında ilişki

bulunarak, olumlu aile işlevlerinin ergenlerin ruh sağlığı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (McCubbin, Needle ve Wilson, 1985).

Shek (1997), ergenlerin psikolojik iyi oluş, okul uyumları ve problem davranışları ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, aile işlevleri ile ergenlerin psikososyal uyumları, özellikle de olumlu ruh sağlığı arasında yakın bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Babaların ergenlik dönemindeki çocuklarıyla etkili iletişim kurabilmeleri, çocuklarına bilgi ve beceri konusunda yeterli katkıda bulunabilmeleri, ergenlerin bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatmalarında önemli bir yere sahiptir (Kocayörük, 2010).

Aile etkileşimlerinde, erkek ergenler büyüdükçe aile ilişkilerinin zorlaştığı görülürken, olumlu sözel olmayan davranışlara daha fazla rastlanır. Kız ergenlerde ise, aile ilişkilerinde daha nötr duygusal ipuçlarına rastlanır. Walters ve Norrell (1990), aile üyelerinin ayrı bildirimlerinde ergenlerin anneleri ile daha sık etkileşimde bulundukları, babaların ise aileyi etkileyen ancak ailevi durumlardan etkilenmeyen üyesi olduğunu belirtmişlerdir (Eryüksel, 1996). Nolle (1972), siyah ergenlerle üç yıl boyunca süren araştırmasında, ebeveyn – ergen ilişkisinde yakınlık, şeffaflık, ahlaki duyarlık ve ebeveynlere saygılı olma boyutlarında önemsenecek bir değişimin oldmadığını belirterek, ergenlerin kendilerini, babalarına karşı daha az yakın hissettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Ebeveyn – ergen ilişkisi inceleyen Liu, Fang, Zhou, Zhang ve Deng (2013), ergenlerin anneleriyle, babalarına göre daha yakın ilişki kurduklarını; babalarıyla ilişkilerinin sınırlı olduğunu; kız ergenlerin ise erkek ergenlere göre etkileşimlerinin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Say (2016) ise ülkemizde, annelerin çocukların hayatına daha fazla dahil olduğunu, ilgisini ve sevgisini daha belirgin bir şekilde gösterdiğini; baba ile ilişkilerin ise her zaman yeterince yakın ve sıcak olmadığını dile getirmiştir. Ebeveyn – ergen ilişkisinin olumsuz olmasının bağımlılıklar için bir risk faktörü oluşturduğunu ve ilişkinin niteliğinin artırılmasının ise koruyucu bir faktör olacağını vurgulamıştır.

Özdemir (2015), ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti, ebeveyn – ergen ilişkilerine göre incelediği araştırmasında; baba – ergen ilişkisinin siber zorbalığı yordadığı ve aralarında negatif yönlü bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Ergenlerde zorbalık mağduriyetinin anneyle ilişkilere nazaran baba ile ilişkilere bağlı olarak azalmasını, babaların ailede kontrolü ve otoriteyi sağlayan rolüyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca erkek ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları dolaylı kontrolün, internet

ortamında ergenin zorba ya da kurban olarak dahil olmasına olumlu yönde etki ederek yaşamlarında zevk alabilecekleri farklı aktivitelere yönelmelerinde etkili olduğunu belirtilmiştir (Soydaş, 2011).

Pasley ve Gecas (1984), ergenlik döneminde ebeveynlerin evlilik ve yaşam doyumlarının azaldığını, ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun ise ergenlik dönemini ebeveynliğin en zor dönemi olarak belirtmişlerir.

Ebeveyn – ergen ilişkisinin işlevsel olabilmesi için Ceyhan (2018); annenin ev ve çocukların sorumluluklarında eşinin destek olması, çalışma hayatına devam edebilmesi ve sosyal yaşamını aktif ve verimli bir biçimde sürdürebilmesi, evlilikteki uyumunu artırırken, ergen çocuğuyla ilişkisinin kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır. Babanın ise; ev,iş ve sosyal yaşamındaki dengeyi yakalayabilmesi hem kişisel mutluluğuna hem de evlilik uyumuna ve ergenle ilişkisinin sağlıklı olmasına katkı sağlayacaktır. Ergenin gelişimsel görevlerinin yanı sıra değişen akran ve aile ilişkilerine daha kolay uyum sağlaması ve gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlaması ebeveynleriyle kurduğu ilişkinin kalitesiyle yakından ilişkilidir ve ergenin iyi oluşu aile işlevlerini de olumlu yönde etkilemektedir.

Ülkemizde ebeveyn – çocuk ilişkilerini inceleyen çalışmaların yanı sıra babaların çocuk gelişimi üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalara da ilgi gösterilmekedir. Ancak baba – ergen ilişkisinin, ergenlerin gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyen çalışma sayısı oldukça azdır. Bu nedenle baba – ergen ilişkisinin incelendiği, baba katılımının ele alındığı araştırmaların artması önemlidir (Kocayörük, 2010).

2.2.Baba Katılımı

2.2.1. Baba Katılımının Kavramsallaştırılması

Uzun yıllar boyunca çocuğun gelişiminde anne kadar etkili olan babaların göz ardı edilmesine karşın; değişen dünya ile birlikte toplumsal cinsiyet rollerinden beklentilerin farklılaşarak ortak ebeveynlik, çocuğun yaşamına dahil olma, çocuğun bakımını sağlama gibi babalara özgü beklentiler de değişimle paralel farklılaşma göstermiştir (Uludağlı, 2017). Babaların değişen rolleriyle birlikte çocuğun yaşamına her alanda dahil olmasının çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal ve cinsel kimlik gelişimindeki olumlu etkilerini dikkat çekmiştir (Coltrane, 1990).

Çocuğun sosyal olarak ilk ilişkilerinin temelini oluşturan anne baba ilişkilerinin, çocuğun kişiliği ve sosyalleşmesinde etkisi bilinmektedir (Wu ve ark., 2016). Ancak çocuk ve ergenlerle ilgili çalışmalarda anne – çocuk ilişkisinin araştırılmaya değer görülmesi ve babaların göz ardı edilerek çocuklara etkisine yeteri kadar önem verilmemesi, çocukların gelişiminde anne – baba etkisinin tüm yönleriyle yorumlanamamasına yol açmıştır (Karabulut, 2017; Phares, 1992). Bu bağlamda tarihsel süreç incelendiğinde ise, 1970'li yıllarda ebeveyn – çocuk etkileşimlerinin araştırma konusu olduğu, babaların evle ilgili sorumluluklara yardımcı olma durumları, anne – baba arasında sorumluluk paylaşımı, baba katılımı ve çocukların uyumlarına etkilerinin ele alınmaya başlandığı söylenebilir (Day ve Lamb, 2004).

Baba katılımı ile ilgili ilk kavramsallaştırmalarda, babanın varlığı ve yokluğu üzerinden çocukların yaşamında var olması olmasına odaklanırken; zamanla babalardan beklentiler ve çocuğun yaşamına dahil olmanın belirleyicileri önemli değişimlere uğramıştır. İlk tanımlamalardan bu yana ahlaki öğreticilikten, evin geçimini sağlayan kişiye, toplumsal cinsiyet rollerinin öğretilmesi gibi evrelerden geçen babalık, yeni yüzyılda evlilikte ve çocuğun bakımında yardım eden ebeveynlere doğru kapsamı değişime uğramıştır (Lamb, 2000; Uludağlı, 2017).

Baba katılımının ilk kavramsallaştırmasında doğrudan temas, ulaşılabilirlik olma ve sorumluluk olmak üzere üç boyutunun olduğu belirtilmiştir. Doğrudan temas, çocukla birebir etkileşime girilerek, babanın çocuğuna bakım vermesini, ev ödevlerinde yardımcı olmasını veya onunla aktif bir şekilde oyun oynamasını içerir. Bu boyut, çocuk oyun oynarken babanın farklı bir odada olması veya farklı bir işle ilgilenmesini kapsamamaktadır. Ulaşılabilir olma boyutu, çocuğun etkileşime girip girmediğine bakılmaksızın, babanın çocuk için erişilebilir olmasını, çocukların fiziksel ve duygusal olarak babalarına erişebilmelerini içerir. Çocuk oyun oynarken babanın mutfakta yemek yapması bu boyuta örnek verilebilir. Sorumluluk boyutu ise, ebeveynin çocuğuyla ilgili kararlarda yer almasını ve bakımı için kaynakları düzenlenmesi için oynadığı rolü ifade etmektedir. Bu boyutun tanımlanması oldukça zordur ve bakıcılık veya anneye yardımcı olmaktan fazlasını içermektedir. Babanın, çocuk doktoruna ne zaman gideceklerini bilmesi, giyecek kıyafetlerini düzenleyebilmesi, çocuğu hastalandığında bakımı için gerekli unsurları yerine getirebilmek gibi düzenlemeleri içermektedir (Lamb, Pleck, Charnov ve Levine, 1985, 1987; akt: Lamb, 2000).

2.2.2.Baba Katılımının Tarihçesi

Lamb (2000), baba katılımı ve baba – çocuk etkileşimlerinin bilimsel alanda çalışılması, aileyle ilgili araştırmalarla karşılaştırıldığında oldukça kısa bir geçmişe dayanır. Babalarla ilgili araştırmalar, 1980'li yıllardan önce başlamasına karşın 1990'lı yıllarda uluslararası literatürde yerini almaya ve konuşulmaya başlamıştır. Toplumlarda kadının rolü değişime uğradıkça babanın rolü ve tanımlanması da değişiklik göstermiştir. Kadınların ekonomik özgürlüğünü eline alması, tam gün çalışmaya başlamasıyla evle ilgili sorumluluklarda düzenleme yapma ihtiyacı, geleneksel aile yapısının değişime uğrayarak çekirdek ailenin önem kazanması gibi toplumsal süreçler ve roller değişime uğradıkça iyi anne – baba olmanın tanımlanması da değişime uğramıştır (Güngörmüş – Özkardeş, 2010).

Pleck (1987) babaların günümüze kadar değişimini inceleyerek dört farklı dönemden söz etmiştir. "Ahlaki gözetmen" babalar, 18. yüzyılın ortalarında, babaların çocuklarına dini kuralları öğretmenin ve disiplin kazanmasının temel görevi olduğu düşünülen babalardır. Bu dönemde toplumsal cinsiyet rollerini düşünürsek kadınların duygusal karar vererek çocuklarını doğru yetiştiremeyeceği, günahkar doğan çocuğu ahlaki bireyler olarak topluma kazandıracak ve kontrol edebilecek kişinin baba olduğu düşünülürdü. 19. yüzyılın ortalarında sanayileşmenin etkisiyle babanın rolü "evin ekmeğini kazanan" babalara dönüşünce, anneler babanın sorumluklarını almaya başlamıştır. Lamb (2000) ise tarihsel süreçte babalarla ilgili tanımlamanın değişiminde sanayileşmenin ebeveynlerin evin geçimiyle ilgili sorumlulukları paylaştığı; ancak sanayileşmeyle birlikte kendine yetecek kadar tarım yapmanın veya ev endüstrisinin önemini kaybetmesi, ev ve ev dışındak işlerle ilgili ayrım yapılmasını zorunlu kılarak, evin geçimini sağlayarak ekmek kazanan babaların iyi baba olarak tanımlanma sürecini hazırlamıştır. Toplumsal değişimle birlikte kadına yönelik algının da değişimi söz konusu olarak, kadınların saflığı ve masumiyetinin çocuk yetiştirme için daha uygun olduğu düşünülmüştür. II. Dünya Savaşı ve sonrasında babaların rolü tekrar değişime uğrasmıştır ve "cinsiyet rol model" olan babalar olarak, çocuğun cinsel kimliğinin kazanılmasında yardımcı olan babalar, çocuğun yaşamına dahil olan babalar olarak kabul edilmiştir. Bu dönemlerde anne ve babanın rolleri kesin çizgilerle ayrılmış; baba para kazanarak evin geçimini sağlayan, siyasi olaylarla ilgilenen kişiyken, anne aile üyeleri arasındaki ilişkileri düzenleyerek, baba – çocuk arasındaki etkileşimi sağlayan kişi olarak

görülmüştür. Günümüze yaklaşılan 1970'li yıllarda ise, babaların çocuk yaşamına her açıdan dahil olmaya başladığı, çocuğun bakımı ve eğitiminde etkin bir şekilde rol üstlendiği görülmektedir (Çetin, 2015; Lamb, 2000).

Bu dönemde ebeveyn – çocuk etkileşimlerinin araştırma konusu olduğu, babaların evle ilgili sorumluluklara yardımcı olma durumları, anne – baba arasında sorumluluk paylaşımı, baba katılımı ve çocukların uyumlarına etkileri merak edilerek araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır (Day ve Lamb, 2004).

Türkiye'de ise 1980 sonrasında geleneksel aile yapısında değişimler görülmekle birlikte babalık rollerinde de farklılaşmalar yaşanmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerindeki değişimle birlikte, anneler ev işleri ve çocuk bakımını üstlendikleri rolden, babalarsa evi geçindiren, ailesinin gereksinimlerini sağlayan rolden sıyrılmışlardır ancak geleneksel rollerini sürdüren babalara hala rastlanmaktadır (Barutçu ve Hıdır, 2016). Ülkemizdeki değişime karşın yapılan araştırmaların az olması ve genellikle aile – çocuk ilişkisine odaklanılarak baba – çocuk ilişkisinin göz ardı edilmesi değişimlerin niteliği açısından sınırlı bilgi sunmaktadır (Güngörmüş – Özkardeş, 2010).

2.2.3.Baba Katılımı Hakkında Farklı Teorik Perspektifler

Pleck (2007), babaların çocuğun yaşamına dahil olmasının olumlu etkilerini, dört teorik perspektifi inceleyerek açıklamıştır. Bu teoriler; Bağlanma Teorisi, Sosyal Sermaye Teorisi, Bronfenbrenner'in Ekolojik Teorisi ve Temel Baba Teorisi'dir. Pleck (2007)'e göre Bowlby'nin Bağlanma Teorisi, baba katılımının olumlu etkilerinin tanımlanmasında önemli bir yere sahiptir. Bu teoride bebeğin bağlanmasında annenin önemi vurgulansa da, babanın katılımıyla annenin olumlu etkilenmesi sonucu çocuğun bağlanma süreci de olumlu bir şekilde tamamlanır (Evans, 1997; Parke, 1981). Ancak Bağlanma Teorisi, baba katılımının çocuklarda ve ergenlerde gelişimsel sonuçlarını yordayabilmek için oldukça dar kapsamlıdır (Pleck, 2007).

Pleck (2007)'nin bahsettiği bir diğer teori Sosyal Sermaye Teorisi'ne göre çocuğun yetişmesinde iki temel faktör etkilidir. Birincisi, eğitim, yiyecek, giysi gibi çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılandığı ekonomik durumun sağlanması iken ikinci faktör, ebeveynlerin çocuklarının sosyalleşmesi için bilişsel – sosyal gelişimini, toplumla olan bağlarını güçlendirmesi ve onları desteklemesidir. Bu teoride anne aile içi etkileşimlerden sorumluyken, baba ise aile üyelerinin toplumla bağlarını oluşturmak için

çabalamaktadır. Ayrıca annelerin çocuğun sosyalleşmesinde kimi durumlarda babalardan daha fazla katkı sağladıkları bilinmektedir.

Babaların çocukların yaşamındaki önemini vurgulayan Temel Baba Teorisi (Essential Father Theory), babaların kız ve erkek çocuklar için cinsiyet rol modeli olduğunu, erkek çocuklarda baba katılımının yetersizliğinin homoseksüellik veya aşırı erkeksilik gibi çocuğun gelecek yaşantısında problemlere yol açtığı, kızların sağlıklı gelişiminin temelinde ise yaşamlarına katılımın fazla olması gerektiğini söylemektedirler (Pleck, 2007).

Bronfenbrenner'in Ekolojik Yaklaşımı, çocuğu merkeze alarak, gelişiminde etkili olan karmaşık ve birbiriyle ilişkili sistemlerden bahsetmektedir. Bronfenbrenner'in yaklaşımını diğer gelişimsel kuramlardan ayıran en temel özellik, çocuk gelişimini ailesi dışında etkileyen çevresel faktörlerin birbiriyle ilişkisinin çocukları nasıl etkilediğini ele almasıdır (Bee ve Boyd, 2009). İlk sistem olan mikrosistem, çocuğun ebeveynleri, akranları ve diğer yetişkinlerle yüz yüze etkileşimlerini kapsarken; mezosistem, çocuğu etkileyen ilk sisteme dahil olan ebeveynler arası ilişkileri veya ebeveyn – öğretmen ilişkilerini kapsar. Eksosistem çocuğun dahil olmadığı ancak çocuk gelişimini etkileyen ebevenylerin patronlarıyla veya mesai arkadaşlarıyla ilişkileri gibi, diğer etkileşimleri içerirken, makrosistem; toplumsal ve kültürel ideolojilerin veya doğum izni gibi siyasi politikaları kapsamaktadır. Son olarak kronosistem ise; çocuğun yaşam seyri boyunca değişimleri veya tarihsel değişimleri içerebilir. Ekolojik yaklaşım, baba – çocuk ilişkisi dışında aile sistemini etkileyen kardeş, öğretmen, ebeveynlerin arkadaşları, siyasi politikaları içerisinde barındıran sistemlerin baba katılımı üzerindeki etkilerine ulaşma açısından yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Pleck, 2007).

Tüm bu farklı teorik perspektifler dışında baba katılımını anlayabilmek için Aile Sistemleri Yaklaşımı ele alınabilir. Bu yaklaşıma göre, her bir aile üyesi alt sistem (anne alt sistemi, baba alt sistemi veya çocuk alt sistemi gibi) olarak değerlendirilirken, aile üyeleri arasındaki etkileşimler de daha karmaşık bir yapıya sahip olan farklı bir sistemi oluşturmaktadır (Schaffer, 1996). Ailenin dinamik yapısıyla birlikte, tüm sistemi oluşturan alt sistemler birbirleriyle etkileşim halinde, birbirlerini karşılıklı olarak etkilemektedir (Henry ve ark., 2006). Bu yaklaşıma göre, aile etkileşimleri ele alınırken, bu etkileşimlerin sistem kapsamında, tüm etkenler göz önünde bulundurularak

incelenmesi, araştırmanın niteliğini etkileyecektir. Ebeveynlerin tutum ve davranışlarının, kişilerarası etkileşimlerden ve bulundukları sosyal çevreden etkilendiği düşünüldüğünde, baba – çocuk ilişkisinde sağlıklı bilgilere ulaşabilmek için ailenin bir bütün olarak değerlendirilmesinin önemi dikkat çekmektedir (Belsky ve Volling, 1987; Leyendecker ve ark., 2005).

2.2.4.Baba Katılımının Belirleyicileri

Belsky (1984), ebeveynliğin işleyişindeki belirleyicileri, bir süreç modeli açıklayarak ele almıştır. Bu model babaların ebeveynliği açısından incelendiğinde, babaların kendi gelişimsel hikayeleri, evlilikteki ilişkileri, sosyal ağları ve mesleki deneyimleri; babaların genel psikolik iyi oluşlarını ve ebeveynliğin işlevselliğini belirleyerek, ebeveyn – çocuk ilişkisini ve çocuk gelişimini doğrudan etkilemektedir.

Parke (1995), baba katılımının belirleyicileri incelerken, baba katılımını birçok etmenin şekillendirdiğini, bu sebeple çok faktörlü bir yaklaşımının gerekli olduğunu belirtmiştir. Baba katılımının belirleyicileri ele alınırken; bireysel, ailevi ve toplumsal faktörlerinin ayrımının yapılması önemlidir. Bireysel faktörlerde, babanın kendi ebeveynleriyle ilişkisi, ebeveyn tutumları, inançlar, motivasyon ve beceriler yer alırken; ailevi faktörlerde evlilik ilişkileri, ebeveynlerin ailedeki rolleri, annelik bekçiliği, ebeveyn – çocuk etkileşimi yer almaktadır. Toplumsal faktörlerde ise, kültürel etmenler, iş yaşamındaki ilişkiler, ebeveynliğe ayrılan vakti içermektedir.

Parke ve arkadaşları (2005) başka bir çalışmasında baba katılımına yönelik belirleyicilerde, annenin hamileliğin başlangıcından bebeğin dünyaya gelmesine kadar hormonal değişimleri içine alan biyolojik etmenlerin; ebeveyn tutumları, evlilik ilişkisinin niteliği, baba – çocuk ilişkileri, ebeveynlerin kendi anne babasıyla ilişkisi gibi sosyal etmenlerin; iş yaşamı, toplumsal ve kültürel etmenlerin önemine değinerek, tüm bu etmenlerin baba katılımının miktarını ve kalitesini etkilediğine dikkat çekmişlerdir. Ayrıca baba katılımında annelerin de belirleyici olduğu, ebeveynlikle ilgili iş paylaşımı sürecinde çiftlerin düşünce ve beklentilerinde esnek davranarak değişime açık olması önemlidir. Annelerin çocuk yetiştirme ile ilgili sorumluluklarını eşiyle paylaşarak babaları bu sürece dahil etmesi, babanın kendini çocuğun bakımında birincil öneme sahip kişi olarak görmesine olanak tanıyacak ve baba katılımının artmasını sağlayacaktır (Karabulut, 2017).

Lamb, Pleck ve arkadaşları, baba katılımının belirleyicilerini kavramsallaştırabilmek için oluşturdukları modelde; motivasyon, beceriler ve özgüven, sosyal destekler, stresler ve kurumsal faktörler/uygulamalar olmak üzere dört etmenden bahsetmişlerdir. Motivasyon, babaların ebeveynlik için sosyalleşmelerini ve ailedeki yerini belirlemesine yönelik tutum ve davranışları içerir. Örneğin; babanın doğumdan önce ebeveynlik dersi alması, çalışma saatlerini azaltması veya çocuğun geleceği için farklı bir mahalleye taşınması gibi örnekler verilebilir. Beceriler ve özgüven; babaların ebeveynlikte bulunacaklarına dair kendilerine inançlarını, babalık yapabilecek fiziksel beceri ve yöntemleri bilme düzeylerini içerir. Sosyal destekler ve stres; annenin babayı destekleme veya engellemesini, evlilik ilişkilerini içerir. Annenin, babanın ailedeki rolüne ilişkin inançları destekleme veya engellemenin belirleyicileri olabilir. Kurumsal faktörler/uygulama ise; toplumsal ve siyasi politikaların, baba katılımını ne ölçüde desteklediği ile ilgilidir (Mcbride vd. 2004).

Cabrera ve arkadaşları (2007) baba katılımını etkileyen faktörleri gelişimsel model çalışması üzerinden incelerken; babanın biyolojik, kültürel ve yetişme geçmişini; annenin, babanın ve çocuğun kişisel özelliklerini; bağlamsal ve toplumsal faktörleri ele almıştır. Ayrıca babaların rolü annelerle karşılaştırıldığında toplumsal faktörlerden, diğer ebeveynlerden ve çocuklardan etkilenmeye daha açık olduğunu belirtmişlerdir. Açıkladıkları model, babaların yetiştirilme geçmişini, kültürel ve biyolojik geçmişini de ele aldığı için baba katılımını etkileyen değişkenlerin daha kolay anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Cabrera ve arkadaşlarına göre, babaların çocuklarıyla ilişkilerini belirleyen etmenleri veya toplumsal faktörlerin babaları nasıl konumlandırdığını ve katılımınını nasıl etkilediklerini anlayabilmek baba katılımının çocuk üzerindeki etkilerini daha rahat anlamlandırabilmeye yardımcı olmaktadır.

Baba katılımı ebeveynlerin ve çocukların psikolojik iyi oluşlarına katkıda bulunurken, katılımın yetersiz olması ailenin tüm üyeleri bu durumdan olumsuz bir biçimde etkilenir. Ayrıca annelerin tutumları, evlilik ilişkisi, kültürel etmenler, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik annelerin çocuk bakımını kendi görevleri olarak görmeleri, annelerin baba – çocuk ilişkisindeki düzenleyici rolleri baba katılımını etkilemektedir (Makusha ve Richter, 2016).

2.2.5.Baba Katılımının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Baba katılımı, aile sistemine dahil olan üyelerden etkilendiği gibi, toplumsal ve çevresel etmenlerden de etkilenebilmektedir. Babanın eğitim düzeyi, çalışma saatleri gibi etkenler dışında çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, evlilik ilişkileri de baba katılımında etkili ve belirleyici olabilmektedir.

Babanın eğitim düzeyi açısından bakıldığında, eğitimi düzeyinin artması babaların katılımını da artırmaktadır (Barnett ve Baruch,1987; Gracia, 2014; Sımsıkı ve Şendil, 2014). Eğitim düzeyi düşük babalar, babalığın tanımlamasında evin geçimini üstlenen kişi olarak kendilerini tanımlarken; üniversite mezunu gibi eğitim düzeyi yüksek babaların tanımlamasında çocuklarıyla zaman geçiren ve paylaşımda bulunan kişi olarak babalık kavramını tanımlamaktadırlar (Özkardeş ve Arkonaç, 1998). Ayrıca, eğitim düzeyi yüksek babaların toplumsal cinsiyet ideolojileri konusunda daha esnek bir yaklaşıma sahip olmalarının, çocukların yetiştirilmesinde daha fazla sorumululuk paylaşımına yol açtığı belirtilmektedir (Coltrane, 2000; Sandberg ve Hofferth, 2001).

Babaların çalışma saatlerinin de katılımda etkili olduğu, küçük çocukların yaşamına daha fazla katılım gösteren babaların, çalışma saatlerinin daha az olduğu ve daha fazla sorumluluk üstlendikleri belirtilmektedir (Cowan ve Cowan, 1987). Çalışma saatinin fazla olması veya babanın mesleğiyle ilgili problemler babanın çocuğun yaşamına dahil olmasını olumsuz etkilemektedir (Crouter, Perry-Jenkins, Huston ve McHale, 1987).

Ailedeki çocukların sayısının az veya çok olmasının baba katılımı sonuçları ile ilgili alanyazında farklı bulgulara rastlanmaktadır. Çocuk sayısının fazla olmasının baba katılımının azalmasına neden olduğunu bildiren çalışmalar (Mehall ve ark., 2009; Paquette ve ark., 2000; Sımsıkı, 2011) dışında, çocuk sayısındaki artışın baba katılımını olumlu yönde etkiledeğine dair çalışmalar da bulunmaktadır (Ishii-Kuntz ve ark., 2004). Çocuk sayısı ile baba katılımı arasında ilişkinin bulunamadığı çalışmalar da alanyazında yer almaktadır De Luccie, 1995; Paulson ve Bazemore, 2010).

Çocuk cinsiyeti açısından bakıldığında, babaların erkek çocuklarının yaşamında temel bakımla ilgili konularda daha çok katılım sergiledikleri, erkek çocuklarla daha fazla fiziksel aktivitede bulundukları belirtilmektedir (Öğüt, 1998; Marsiglio, 1991). Harris ve arkadaşları (1998), babaların, çocuklarının erken ve orta ergenlik döneminde erkek

çocuklarının yaşamına daha fazla dahil olduklarını belirtmiştir. Bunun dışında, baba katılımının cinsiyete göre farklılaşmadığını belirten araştırmalar da literatürde mevcuttur (Evans, 1997; Coley ve Moris, 2002; Paulson, Dauber ve Leiferman, 2010; Sımsıkı, 2011).

Baba katılımı ile ilişkili demografik değişkenler dışında çiflterin evlilik ilişkisinin niteliği de baba katılımını etkilemektedir. Evlilik ilişkisinde mutlu olan babaların, çocukların yaşamına daha fazla dahil oldukları (Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992; Bouchard ve Lee, 2000; Lee ve Doherty, 2007; Makusha ve ark., 2013; Pedro, Ribeiro ve Shelton, 2012) ve eşlerinden babalık konusunda daha fazla destekleyici tutum gördükleri belirtilmiştir (Pedro ve ark., 2012; Ünlü, 2010). Ebeveynlerin anlaşmazlık yaşadığı ilişkilerde baba – çocuk etkileşimi olumsuz yönde etkilenerek azalmaktadır (Stevenson, Fabricius ve Cookston, 2014).

2.3. Evlilik Uyumu

2.3.1. Evlilik ve Aile

Karmaşık etkileşimlerin var oluğu açık bir sistem olan aile, birbirleriyle ilişkisi olan, aynı zamanda sorumlulukları paylaşan kişilerin oluşturduğu bir yapıdır (Özgüven, 2017).

Toplumun en temel yapısı olarak tanımlanan aile, bireylerin gereksinimlerini karşılayabilmesi, yaşamında doyuma ulaşabilmesi, işlevlerini etkili bir şekilde gerçekleştirerek bulunduğu kültüre uyumlu bir birey olarak yetişmesi açısından tartışılmaz bir öneme sahiptir. (Nazlı, 2011). Toplumdan topluma farklı anlamlar yüklendiği görülse de, evlilik ve aile kavramları evrensel olarak tanımlanabilecek birtakım gelişimsel olayların yaşandığı, yıllarca süren bağlılıkların bulunduğu bir yapıyı temsil eder (Gülerce, 1996 akt: Bıyıkoğlu,2012).

Schwab (2000)' a göre ailenin en önemli görevleri, topluma kazandırılacak çocuklar yetiştirmek, aile üyelerinin birbirlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılaması, değer, inanç ve becerilerin yeni kuşaklara aktarılması ve evlilik yoluyla karı – kocanın cinsel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (Canel, 2007). Sağlıklı aile, aile üyelerinin her birinin ihtiyaçlarının aile içerisinde karşılanması ve üyelerin sorumluluklarını doğal bir şekilde yerine getirerek olumlu duygusal bağların oluşması ile işlevsel hale gelir. Sağlıklı

ailelerde aile üyeleri kendini değerli hisseder, her üye kendi sınırını bilir ve üyeler arasında karşılıklı destek, uyum ve iletişim mevcuttur (Özgüven, 2017).

Ailenin tüm bunlar dışında karmaşık bir yapısı mevcuttur ve alt sistemlerden oluşan bir yapı içerisinde yaşamlarını sürdürürken, aile üyeleri ve ailenin tümünün gereksinimlerini karşılama üzerine kurulmuş bir dinamiği vardır (Sabetelli ve Bartle, 1995).

Evlilik ise en önemli ve temel bir ilişki biçimi olarak, aile ilişkisi kurulması ve yeni nesillerin yetiştirilmesinde rol oynayan sosyal bir kurum olarak tanımlanabilir (Stahmann ve Hiebert, 1987; akt: Larson ve Holman, 1994). Aileyi oluşturan bireylerin karşılıklı bağlılık, sadakat ve sorumluluklarını gerçekleştirme beklentisiyle kurulan evlilik; farklı sistemleri yapısında barındıran; kültürel farklılıkları da içeren evrensel bir kurumdur (Saxton, 1982:216; akt: Yalçın, 2014). Bu alt sistemler içerisinde bulunan eşler alt sistemi, bireylerin hayatlarındaki en anlamlı kişilerarası ilişkilerden biri olma niteliğindedir. (Özgüven, 2017; Tutarel-Kışlak, 1997).

Evlilik, birbirinden farklı ilgi, istek ve ihtiyaçları olan iki kişinin birlikte yaşamını sürdürmeye karar vermesiyle; bireyin kendini gerçekleştirmesinde, gelişiminde rol oynayan, toplumsal kanunlarla desteklenen bir birlikteliktir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Bundan yola çıkarak evlilikte sürekli uyumun karmaşası, farklı geçmişlere, kişilik yapısına ve davranışlara sahip olan çiftlerin bireyselliklerini göz önünde bulundurarak birbirlerinin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları, birbirlerini sevmenin yanı sıra saygı ve güven duyabilme becerisini gerçekleştirilme zorluğundan gelir (Özgüven, 2017).

Ailenin temeli kabul edilen, neslin sürekliliğini sağlayan ve toplumsal bir kurum olan evlilik, hukuken onaylanan, bireylere yasal hak ve sorumluluklar veren oluşumunun yanın sıra cinselliği de içerisinde barındıran bir ilişkidir (Gülerlerli, 2014; Budak, 2005). Evlilik kurumu evrensel olarak her kültürde işlevsel olarak var olarak; cinsel istek ve beklentilerin sağlıklı bir şekilde karşılanması, soy çizgisi, cinsiyet rollerinin ve iş bölümünün belirlenmesi gibi işlevleri gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Özgüven, 2017).

Evlilik aynı zamanda eşlerin ve çocukların hak ve yükümlülüklerinin yasalarla belirlendiği, aynı zamanda toplumsal inançlar ve geleneklerle desteklendiği yasal bir ilişki biçimi olarak kişilerin aralarında yapmış olduğu bir sözleşmedir. Evlilik

kurumsallaşmış bir yol ve ilişkiler sistemi olarak bireyleri karı koca olarak birbirine bağlarken, çocuklara statü sağlanan ve devletin kontrolünde hak ve yetkisi bulunan bir sistem olarak görülmektedir (Özgüven, 2017).

Karmaşık bir yapıya sahip olan evlilik, eşlerin bir taraftan birlik ve beraberlik duyguları içinde hareket etmelerini gerektirirken diğer taraftan bireysel aktivitelerle kendi özerkliklerini korumayı gerektirir. Eşlerin birliktelik ve özerklik dengelerini sağlayabilmesi, yeni nesli oluşturacak olan çocuklarının büyütülmesi ve eğitilmesini öğrenmeleri evlilikleri süresince önemlidir. Evliliklerde bireylerin biyolojik, toplumsal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı bilinmektedir. Biyolojik ihtiyaçlarda cinsel güdüyü doyuma ulaştırma evliliğin temel koşullarından birisidir. Sosyal ihtiyaçlarda güvende hissedebilme, korunma, destek olma, dayanışma, topluma uyum sağlayabilme, onaylanma,ortak amaca yönelerek yalnız olmadığını hisettme gibi gereksinimler karşılanırken psikolojik ihtiyaçlarda sevilme, beğenilme, adanmışlık, birliktelik gibi yaşam boyunca kişilerin doyuma ulaşmak istedikleri gereksinimleri karşılanmaktadır (Özgüven, 2017).

Ebeveynlik, psikolojik etkenler, sosyodemografik değişkenler ve eğilimler, fiziksel sağlık ve psikopatoloji evliliğin kalitesiyle bağlantılı değişkenlerdir ve bu değişkenlerin birleşimi sonucunda eşlerin mutluluğuyla güçlü evlilikler oluşması ve sürdürülmesi topluma ve aile bireylerine büyük ölçüde fayda sağlamaktadır (Bradbury ve ark., 2000).

İnsan yaşamındaki en önemli ilişkilerden birisi olarak bilinen evlilik ilişkisi; mutlu bir şekilde sürdürüldüğünde eşlerin memnuniyetini arttırdığı ve sağlık problemlerine karşı koruyucu bir etkisinin olduğu, mutsuz bir şekilde sürdürülmesi durumunda ise fiziksel ve ruhsal sağlık üzerinde olumsuz etkilerinin bulunduğu bilinmektedir (Curun, 2010).

Geleneksel evlilikler, kadın ve erkeğin birbirini tamamlaması üzerine kurulan, özerkleşmeye olanak tanımayan, sorumluluk alanlarının kesin çizgilerle belirlendiği bir yapıya sahiptir. Kadın, ilişkilerini kadınlar dünyasında, erkek ise erkekler dünyasında sürdürürken paylaşımları sınırlanır. Çağdaş evliliklerde ise eşler arası dostluk unsuru daha güçlü olduğu için paylaşımlar daha fazladır. Çiftlerin dünyasının birbirinden ayrı olmaması, rol karmaşasına ve bağımlılığa sebep olabilir. Ayrıca sorumluluk alanlarının

iç içe geçmesi, geleneksel evliliklerdeki gibi belirgin olmaması ve eşlerin fikirlerini daha rahat ifade edebilmeleri eşler arasında uyumsuzluğa neden olabilir (Geçtan, 2007).

Evlilik, bireylerin yaşamları süresince aldıkları önemli bir karar olmakla birlikte, toplumun yapı taşı olan ailenin oluşumunda gerekli adımlardan birisidir. Bu nedenle, hem toplumsal hem de akademik açıdan önemsenen bir kurum olma niteliğini tüm zamanlarda korumaktadır (Kubilay ve Oktan, 2015). Günümüzde, evllik kavramı üzerine çalışmalarda bulunmak kuramsal ve klinik açıdan önem kazanmakta; alanyazında evlilik uyumuyla bağlantılı, eş seçimi, rol beklentisi, evlilikle ilgili işlevsel olmayan inançlar, eşinin olaylara yaptığı yüklemeler, eşinin olumlu ve olumsuz davranışları, problem çözme becerileri gibi konularda araştırmalar yapılmaktadır (Tutarel-Kışlak, 1999).

2.3.2. Evlilik Uyumu İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Evlilik uyumu yıllarca literatürde kavramsal olarak önemli bir değişken olarak ele alınırken operasyonel tanımlamalardaki farklılıklar iki faktörde toplanabilir. İlk faktörde, evlilikteki başarı ve mutlulukla ilişkili olduğu düşünülen ortak faaliyetler yer alırken; ikinci faktörde anlaşmazlık durumlarında problem çözebilme, kendini düzenleyebilme ve adaptasyon yeteneği yer alır (Fışıloğlu ve Demir, 2000).

Kişilerin kendisi ve çevresiyle uyumunu sürdürebildiği ölçüde sağlıklı ve mutlu olduğu düşünülürse, evliliğin de devamlılığı için uyum gereklidir. Eşlerin ve aile üyelerinin fiziksel ve psikolojik sağlıklarının temelinde evlilik uyumunu sağlamış olmaları yatmaktadır. Aile ve evlilikle ilgili yapılan ilk çalışmalarda, evlilik mutluluğu, evlilik doyumu kavramları evlilik kavramlarıyla benzer anlam ve amaçlarla kullanılmıştır (Kalkan, 2002).

Evlilik uyumu, eşler arasındaki ilişkinin sağlıklı ve doyumlu bir şekilde devam ettirilmesini ifade eder (Kublay ve Oktan, 2015). Karşılıklı etkileşimde bulunan, ailesi ve evlilikleriyle ilgili durumlarda ortak kararlar alabilen ve problemlerini yapıcı bir biçimde çözebilen çiftlerin uyumlu bir evlilik olarak nitelendirilebilir (Erbek ve ark., 2005).

Sabatelli (1988) evlilik uyumunu, eşlerin birbirleriyle sürekli ve açık bir biçimde iletişim halinde olduğu, evlilikle ilgili meselelerde genellikle aynı düşünceye sahip olan, çatışmaların ise karşılıklı olarak tatminle sonuçlandığı bir ilişki biçimi olarak tanımlamıştır.

Spainer (1976) ise evlilik uyumunu çiftlerin yaşam süreçleri boyunca farklılaşan durumlara ve koşullara, “süreç” içinde birlikte etkileşim içerisinde bulunarak uyum

sağlaması olarak tanımlamıştır. Süreç; değişmeyen bir durumdan ziyade çifti ileri geri götüren koşullar ve etkileşimlerden oluşurken, evlilik uyumu süreci değerlendirilirken eşler arası sorun yaratan farklılıklar, kişilerarası gerilim ve bireysel kaygı, çift memnuniyeti, çift birlikteliği ve önemli konular üzerinde görüş birliği faktörleri evlilik uyumunun ana bileşenleri olarak ele alınabilir.

Nelson- Jones (1986), kişilerası ilişkileri başlama, geliştirme, sürdürme ve sonlandırma olarak dört evrede sürdürüldüğünü; uyumlu evliliklerde ise son evrenin yalnızca karı – kocanın ölümüyle gerçekleştiğini açıklamaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2002).

Haldford, Kelly ve Markman (1997)'a göre evlilik uyumu, çiftlerin ilişki şemasının olumlu olması, birbirleri hakkındaki duygu ve düşüncelerinin pozitif olması, iletişim ve çatışma çözme becerilerinin sağlıklı ve işlevsel olması, ortak faaliyetlerin zevkle ve mutlulukla yapılabilmesidir (Yalçın, 2014).

Çiftlerin ilişkilerinde zorunlu ve gönüllü niteliklerini dengede tutmaya çalıştığı evlilikte uyumun sürekliliğin sağlanabilmesi ve eşlerin mutluluğa ulaşabilmesi için; ev işlerinin paylaşımı, akraba ilişkileri, boş zaman faaliyetleri, gelir ve giderin dengelenmesi, ortak karar alabilme, amaçlar, ihtiyaçlar ve değerler gibi alanlardaki fikirlerini birleştirerek ilişkilerine emek vermeleri gerekmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2002; Tutarel-Kışlak, 1999).

Evlilikte uyumun gerçekleşmesi için çiftlerin "empatik bir anlayış" çerçeçevesinde birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılaması ve yaşantılarını paylaşarak birbirlerini anlamaları gerekir (Özgüven, 2017).

Evlilik ilişkisinin niteliğini açıklamak üzere araştırmacılar, evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu ve evlilik bütünlüğü kavramlarını birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Evlilik doyumu ve çatışması birbirine karşıt kavramlar olarak görülse de evlilik doyumu yüksek çiftlerin de çatışmalar yaşayabileceği veya çiftlerin mutsuzluğunun mutlaka çatışmayla sona ermediğini göz önünde bulundurmak gerekir. Ayrıca evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin yüksek olması nedeniyle eşanlamlı olarak kullanıldığını ancak bunların biribirinden farklı kavramlar olduğu, aralarındaki ilişkinin yüksek olmasının evlilik doyumu yüksek çiftlerin evlilik uyumu da yüksektir anlamına gelmediği belirtilmiştir. Bu sebeple eşlerin ilişkileri araştırılırken, kullanılan terimlerin anlamlarının iyi bilinmesi ve uyum, doyum ve çatışma

kavramlarının benzer anlamlarda kullanılmamasına özen gösterilmesi gerekir (Grych ve Fincham, 1990 ; Erbek ve ark., 2005; Yılmaz, 2001).

Evlilikte mutluluk, eşten beklenilen özelliklerin ve ihtiyaçların ne düzeyde karşılandığı ve eşinin evlilik süresince kişisel tatminini yüksek düzeyde karşılama yeteneğidir. Evlilik süresince karşılıklı olarak ilişkiden memnuniyet evlilikte ifade edilen mutluluğu artırırken, eşlerin ilişkiye yeterince katkıda bulunmaması, değişen koşullarda birbirlerinin gereksinimlerinde dengeyi sağlayamaması memnuniyetsizlik ve mutsuzluk duygularını artıracaktır. Aslında evlilikte uyum, kişilik özellikleri farklı olan eşlerin mutluluğa ve ortak hedeflere ulaşma yolunda birbirlerini tamamlarını içermektedir (Burgess ve Cotrell, 1998).

Evlilik doyumu ise; evlilik uyumu veya evlilik kalitesi kavramları ile benzer anlamlarda kullanılabilmektedir. Curun (2010)'a göre evlilik doyumu, kişinin evliliğiyle ilgili öznel değerlendirmesidir. Diğer bir deyişle evlilik ilişkisinde beklentileri karşılanan çiftlerin evlilik doyumu da yüksektir. Evlilik doyumunu değerlendirirken çiftlerin birbirlerine yönelik değerlendirmelerini, diğer bir deyişle birbirlerinin davranışlarına ilişkin "yükleme"lerini anlamak gerekir. Olumlu ve olumsuz yüklemelerin, evlilik kalitesini değerlendirmede belirleyici bir rolü bulunur. Olumlu yüklemeler evliliğin kalitesini arttırırken, olumsuz yüklemelerde bulunan çiftlerin evlilik kalitesinde düşüş yaşanmaktadır.

Bunun yanı sıra evlilik ilişkisi, bireylerin yaşam felsefelerinin, ihtiyaç ve beklentilerinin, inançlarının, kültürlerinin, düşünce ve zekalarının birleşmesini de kapsarken evlilik doyumu ise bireyin ilişkisindeki öznel iyi oluş halidir. Kimi araştırmacılar, evlilik uyumunu ölçerken çiftlerin evlilik doyumu ya da mutluluklarıyla ilgili kendilerini nasıl hissettikleriyle ilgili düşüncelerini alırken, bazı araştırmacılar evlilik uyumunun ölçümünde onların bireysel duygularını değerlendirmek yerine iletişim ve çatışmayı ilişkinin bir niteliği olarak değerlendirmeyi tercih etmişlerdir (Binici,2000; Yılmaz, 2001b).

Sunbas (2010)'a göre, evliliğin kültürel ve sosyal yapısının yanı sıra bir doyum kaynağı olmasının nedeni; kişilerin aşk ve cinsellik ihtiyaçları, nesillerinin devamlılığı, yakın ilişki kurma ihtiyacı, ekonomik faktörler ve toplumsal beklentiler gibi faktörlerdir.

Eşlerin birbirlerinden beklentileri evlilik doyumunu önemli oranda etkilerken, beklentiler evrensellik göstermeyip kültürden kültüre değişkenlik göstermektedir.

Örneğin, Batı kültürleri gibi bireyselliğe ve bağımsızlığa önem veren kültürlerde eşlerin bağımlı ve kontrole yönelik davranışları evlilikteki doyumu azaltırken; beraberlik kültürüne önem veren Doğu toplumlarında bu durum evlilik doyumunu artırmaktadır (Sunbas, 2010).

Özen (2010)'a göre, evlilik uyumu literatürde yaygın bir şekilde araştırılan bir konu olmasına karşın ortak bir tanıma varılamamaktadır. Kimi araştırmacılar evlilik uyumunu, eşler arasındaki ilişkinin gelişimi ve süreklililiği olarak tanımlarken; kimileri de karşılıklı doyum ve ortak hedeflere ulaşma yolunda kişilerin birbirileriyle etkileşim halinde bulunmaları, birbirini tamamlamaları olarak açıklamaktadır. Aslında çiftlerin mutluluğu, sadakati, kararlılıkları ve duygularını açık bir biçimde ifade edebilmeleri evlilik uyumunun boyutlarını oluşturur. Evlilik uyumunun en önemli bileşenini çiftlerin etkileşim halinde bulunması varsayarsak, eşlerin çatışma ve anlaşmazlıklarla baş edebilme becerileri evliliğin sürekliliğin sağlanması açısından önemlidir. Çatışmalarını yapıcı bir şekilde çözebilen çiftler evliliklerini güçlendirip birbirlerine daha çok yakınlaşırken, evlilikten aldıkları doyum da diğer çiftlere göre daha yüksek olmaktadır. Diğer bir deyişle çatışmaların çözümünde kaçınmacı,suçlayıcı ya da saldırgan davranmak yerine probleme birlikte, aynı taraftan bakarak çözüm odaklı yaklaşmak ilişki bütünlüğünü sağlayarak evlilik uyumunu artırmaktadır

Larson (2002)'un Evlilikte Üçgen Modeli'ne göre evlilik uyumunu etkileyen faktörler "bireysel özellikler", "çift özellikleri" ve "çevresel özellikler" olarak üç ana başlık altında ele alınabilir. Bireysel özellikler; kişinin stresle başa çıkma güçlüğü, işlevsel olmayan düşünceleri, aşırı tepkisellik, aşırı kızgınlık ve saldırganlık, tedavi edilmemiş depresyon, aşırı utangaçlık gibi olumsuz özellikleri dışında; özgüvenli olma, esneklik, dışadönüklük, teslimiyet ve iddialılık gibi olumlu özellikleri de kapsar. Çift özelliklerinde, olumsuz özelliklerde negatif ilişki tarzları bulunurken; olumlu özelliklerde iletişim becerileri, çatışma çözme becerileri, kaynaşma, yakınlık, güç paylaşımı ve kontrolü, uzlaşma nitelikler bulunur. Çevresel etmenlerde ise, aile kökeninin etkileri, aile sürecinin izleri, aileden bağımsızlaşma, ebeveynlerinin evliliği, ebeveyn ve arkadaşlarının desteği, iş stresi, ebeveyn olma stresi ve diğer stresörler (borçlanma, sağlık, eşin yakın akrabaları) gibi faktörler bulunur (Akar, 2005).

Johnson ve ark. (1986) doğrulayıcı faktör analizi sonucunda evlilik uyumunda iki boyuta ulaşmışlardır. Mutluluk ve etkileşim ilk boyutu oluştururken, anlaşmazlıklar,

problemler ve boşanma eğilimi ikinci boyutu kapsamaktadır. Mutluluk, kişilerin evlilik ilişkilerinden hissettikleri doyumdur. Eşiyle ilişkisinin duygusal boyutunu, cinselliği ve fikir birliğini içerirken diğer taraftan bireyin evlilikle ilgili genel duygularını da kapsar. Etkileşim, çiftlerin günlük aktivitelerinin ne kadarını birbirlerine ayırdıkları ve birbirleriyle zaman geçirdikleriyle ilgilidir. Anlaşmazlık, eşler arasındaki sözel ve fiziksel çatışmanın yoğunluğunu oluştururken; eşler arasındaki problemler eşlerin kişisel özelliklerinin veya davranışlarını evliliğine ne kadar yansıttığıyla ilgilidir. Kişisel özellikler veya davranışlarda kıskançlık, kolay sinirlenme, alkol kullanma vb. örnek gösterilebilir. Boşanma eğilimi, evliliğinde sorunları olduğunu düşünerek veya yakın çevresiyle eşinden ayrılma ve boşanma olasılıklarını konuşma gibi bilişsel ve davranışlar unsurları içermektedir. Bu boyutlar evlilik uyumunun teorik olarak anlamlı boyutları da olsalar da, zamanla farklılaştıkları için evlilik sürecini anlamada yetersiz kaldıkları da belirtilmiştir.

Evlilik uyumunu etkileyen bir diğer değişken olan empati ile eşlerin uyumu arasında pozitif bir ilişki mevcuttur ve empatinin evlilik uyumunu yordadığı, eşin empatik eğilimlerinin artmasının evlilik doyumunu da arttırdığı bilinmektedir. Ancak çiftlerin aile içindeki rollerinin veya çocuk sayılarının evlilik uyumunu etkilemediği, çiftler arasındaki ilişkinin niteliğinin demografik değişkenlerden etkilenmediği bulunmuştur (Tutarel Kışlak ve Çabukça 2002). Anlaşılacağı üzere, eşler arasındaki iletişimin niteliği ve kalitesi uyumu etkilemektedir.

Bireylerin evlilik uyumları ile sosyal uyumları arasında yüksek ilişki olduğunu belirten araştırmacılar, aynı zamanda çiflerden birinin evlilik uyumunun yüksekliğinin, diğer eşin sosyal uyumunu desteklediğini belirtmektedirler (Kitamura ve ark., 1998).

Evlilik uyumunun, çiftlerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını etkilediği; uyumun güçlü olmasında kişilik özelliklerinin, içsel süreçlerde ilişkiyi yaşama biçimlerinin, karşılıklı beklentilerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin de önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (Erdoğan, 2007).

Farklı kültürlere sahip olan iki ailenin birleşmesiyle karşılıklı dayanışma ve toplumsal onaylanma sonucunda, toplumsal yasakları içinde barındırmadan cinsel ihtiyaçların karşılandığı bir bütünleşme ile bireylerin kendilerini açıkladıkları, toplumsal kurallarla da şekillenen resmi, duygusal, davranışsal ve biyolojik etkenleri içinde barındıran bir sosyal model olan evlilik ilişkilerinde beklenti, eşlerin birbirleriyle uyumlu

olması olsa da, farklı aile yaşantıları bulunan ve farklı kültürlerden gelen bireylerde zaman zaman uyumsuzluklar ve çatışmaların görülmesi olasıdır. (Ateş, 2014).

Çiftlerin, evlilik ilişkisinden beklediği ve elde ettiği sonuçlar beklentilerinin üzerindeyse ilişkiden alınan doyum ve haz artarken; beklentilerin gerçekleşmemesi durumunda doyum ve haz azalmaktadır. Hawkins ve Booth (2005) mutsuz bir evliliğe devam etmenin kişilerin stres düzeylerini artmasına bağlı olarak ruhsal rahatsızlıkları arttırdığını; benlik saygısı, özgüven, yaşam doyumu ve genel mutluluklarını da olumsuz bir şekilde etkilediğini vurgulamışlardır.

Evliliklerinde uyum problemi yaşayan insanların psikolojik rahatsızlıklar yaşadıkları ve yardım başvurusunda bulundukları bilinmektedir (Tutarel-Kışlak, 1999).

Bradbury ve Karney (2004)'e göre, yeni evlenen çiftlerin problemleri çözme konusundaki yetersizlikleri, evliliğin diğer alanlarını da etkileyebilir ve çatışmaların çözüme ulaşmaması evlilik doyumunda düşüşe yol açabilir. Oysa ki çiftler birlikte huzur bularak mutluluğa ulaşmak için evlenirler. Çatışma yönetiminde başarılı olarak, çiftlerin ruhsal olarak beslenecekleri bir aile ortamı ise evlilik kalitesini artırır.

Evlilik uyumunun düşük olduğu ilişkilerde; eşlerin anlaşmazlıkları yapıcı bir şekilde yönetemedikleri, cinsel doyumun düşük olduğu, ilişkilerine çaba harcamadıkları için mutlu bir evliliklerinin olmadığı bilinmektedir. Çiftlerin sorumluluk duygusu arttıkça, stresli durumlarla daha kolay başa çıkabildikleri, problemlerin çözümünde işbirlikçi ve çözüme yönelik davrandıkları ve eşlerine empatik bir şekilde yaklaşabildikleri ve bunlarla birlikte evlilik süresinin ve doyumunun arttığı görülmektedir (Solmuş, 2010).

Çiftlerin çatışma yaşamaların temel nedenleri iletişim becerilerindeki eksiklikler ve yetersizliklerdir. Düşünce farklılıklarını açık bir şekilde konuşmak, iletişim becerilerini artırıcı destekler almak, fikir ayrılıklarında anlayış ve hoşgörünün hakim olması ve çiftlerin problemlere karşı birlikte hareket ederek çözümü birlikte aramaları evlilik uyumunu artırır (Özgüven, 2017).

Aileye yeni bir üyenin katılımı, ekonomik sıkıntılar, akraba ilişkileri, çocukların eğitimi, sosyal yaşam, evin ihtiyaçlarının karşılanması vb. durumlarda çiftler "ortak yaşam kuralları" belirleme ihtiyacı hissederler. Evlilik süreçlerinde zorlayıcı olan durumlarda çiftler uzlaşma ve anlaşma yerine kendi ihtiyaçları doğrultusunda ilerler ve

çözüm bulma yolunda çaba göstermezlerse evlilikteki mutsuzluk kaçınılmaz bir duruma gelir (Özgüven, 2017).

Ayrıca ekonomik şartlar ve eğitimin evlilikle ilgili beklentilerde önemli rol oynadığı; ekonomik koşulların zorlayıcı olduğu durumlarda evlilik uyumunda azalma görüldüğü belirtilmektedir (Binici ve Hovardaoğlu, 1996).

Aslında evliliklerde kaçınılmaz olan çatışmalar da ilişkilerin uyumunda belirleyici bir rol oynar. Çiftler ilişkilerinde çatışmayla yapıcı bir şekilde baş edebilirse ilişkinin gelişimine ve zenginleşmesine katkıda bulunurlar; aksi yönde yıkıcı bir şekilde çözüm bulmaya çalışırlarsa evlilikten aldıkları doyum azalır (Curun, 2010).

Evlilikten beklenen işlevlerin amacına ulaşabilmesi için evlilik ilişkisinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Uyumlu bir evliliğin ön koşulu sağlıklı bir iletişimdir. Mutlu bir evlilik; sevgi, saygı,dürüstlük ve paylaşma çerçevesinde çiftlerin bireysel sorumluluklarını yerine getirirken birlikte yaşamaya da istekli olmaları ve ortak bir yaşam için harcamalarıyla gerçekleşebilir. Evlilik uyumu ise, karı – kocanın evlilikteki başarısı ve işlevselliği olmakla birlikte evlilik doyumu ve mutluluğu kavramlarını da içerisinde barındırır. Bir evliliğin uyumlu olarak nitelendirilmesi ise ancak sağlıklı bir iletişim koşuluyla oluşur. Sağlıklı iletişimden kast edilen ise eşlerin birbirleriyle fikir alışverişinde bulunabilmesi, kendi isteklerinive ihtyiaçlarını kolay ifade edebilmeleridir ve uyumlu bir evliliğin önündeki en büyük engellerden birisi iletişim problemleridir. (Ersanlı ve Kalkan, 2008; Özgüven, 2017).

Evlilik ilişkisi boyunca, eşlerin kendi ilişkilerinde ve sosyal etkileşimlerinde empatik bir bakış açısı geliştirerek, eşine karşı duyarlı olma, onun istek ve ihtiyaçlarını anlayarak gerekli zamanlarda durumu yeniden değerlendirerek davranış değişikliklerinde bulunma evlilik uyumuna olumlu katkı sağlar (Long ve Andrews, 1990).

Evlilik ilişkilerinde uyum sağlanması, ilişkideki mutluluk, doyum ve beklentilerin gerçekleşmesi ile sağlanırken; uyum sorunları ve çatışmalar yaşayan çiftlerin fiziksel ve ruhsal sağlıkları da olumsuz yönde etkilenerek ilişkinin doyumunu düşürür. Evlilik ilişkisi çiftler açısından tatmin edici bir şekilde sürdürülebildiği sürece başarılıdır (Öngider, 2010).

Tarhan (2006)' a göre, çiftlerin birbirlerinden beklentilerinin gerçekçi olması, birbiriyle örtüşmesi ve ortak amaçlarda buluşabilmeleri evlilik kalitesini belirleyerek, çiftlerin uyumunu artırır. Çiftlerin sevgi, saygı ve güven çerçevesinde, birbirlerinden ve

evlilik kurumundan beklentileri gerçekçi olursa ve ortak amaçlarda buluşabilirlerse evliliğin temelleri de bu bağlamda sağlamlaşarak uyumlu bir evlilik gerçekleştirilmiş olur.

Evlilik uyumuyla ilgili artan araştırmaların sonucu, evlilikten alınan doyumun bireyin yaşam doyumu ve refahıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Evlilik çatışmasının bireylerin mutsuzluğuna, fiziksel ve ruhsal sağlıklarına olumsuz etkileri sebebiyle gelecek için konuyla ilgili önleyici çalışmaların artarak devam etmesi muhtemeldir. Buradan yola çıkarak evlilik uyumu, aile içindeki ve dışındaki ilişkileri anlayabilmek ve aile problemlerine neden olan etkenlerin araştırılmasında belirleyici bir değişkendir (Fışıloğlu, 1992; Fincham ve Beach, 2010).

2.3.3. Evlilik Uyumunun Çocuk ve Ergenler Üzerindeki Etkilerini İnceleyen Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Aileyi karmaşık bir yapıya sahip olan bir sistem olarak ele aldığımızda evlilik uyumunun çocuk ve ergenler üzerindeki etkilerinin oldukça fazla olduğu bilinmektedir. İlgili bölümde evlilik ilişkisi, evlilik uyumu, evlilik doyumu gibi kavramlar ile çocuk – ergen davranış, duygu ve düşünce örüntülerinin incelediği Türkiye'de yapılmış akademik çalışmalara yer verilmiştir.

Şirvanlı (1999), araştırmasında eşler arası çatışma ve boşanmanın çocukların davranış ve uyum problemleri üzerindeki etkisini incelemiştir. 421 katılımcıdan oluşan örneklem grubunda dört farklı yaş grubundan (5-10-13-16 yaş) 196'sı erkek 225'i kız bulunmaktadır. Çocukların uyum problemlerinin kendini bildirim ölçekleriyle değerlendirildiği çalışmada, çatışmalı ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarının psikolojik problem düzeylerinin, çatışmasız ebeveynlere oranla daha yüksek olduğu, eşler arasındaki evlilik uyumunun azaldıkça çocuklardaki uyum problemlerinin, kaygı düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular cinsiyet bazında ele alındığında, boşanma süreci sonrası erkek çocukların kız çocuklara oranla daha fazla etkilendikleri, uyum ve davranış problemlerinin daha fazla görüldüğü bulunmuştur.

Yılmaz (2000), yaptığı araştırmada çiftlerin uyumu ve ebeveyn – çocuk etkileşiminin, çocukların akademik başarıları ve benlik algıları ile ilişkisini incelemiştir. Deneklerin, 103 kız ve 88'i erkek olmak üzere 188'i ilköğretim 4. Ve 5. sınıf öğrencilerinden; 93 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 173'ü lise 1 ve 2. sınıf öğrencilerinden; 93 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 173'ü üniversite 1. 2. ve 3. sınıf

öğrencilerinden oluşmakta olup, toplam 534 denek araştırmaya katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Çiftler Uyum Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği, Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği, Ergenler İçin Benlik Algısı Ölçeği ve Üniversite Öğrencileri İçin Benlik Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretim döneminde eşler arasındaki uyumun benlik algısının alt boyutlarıyla ilişkili olmadığı bulu- nurken,eşler arası uyumun lise öğrencilerinde davranıştan hoşnut olma ve bütünsel öz değer alt ölçeklerini yordadığı bulunmuştur. Anne baba tutumlarının, kabul/ilgi boyutunun lise öğrencilerinde davranıştan hoşnut olma ve yakın arkadaşlık alt ölçeklerini ve toplam benlik algısını, psikolojik özerklik boyutunun akademik yeterlik ve bütünsel özdeğeri ve toplam benlik algısını yordadağı görülmüştür. İlköğretim dönemindeki çocukların anne baba arasındaki uyumu algılamalarını ölçmek amacıyla yapılan ikinci çalışmada, çocukların algıladıkları uyumun benlik algısının akademik yeterlik, davranıştan hoşnut olma ve bütünsel özdeğer alt ölçeklerini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada annelerin algıladıkları uyum ile çocukların algıladıkları uyum arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Ayrıca, çocukların anne babaları arasındaki uyuma ilişkin algıları yüksekse, benliklerine ilişkin değerlendirmeleri olumlu olmakta; algılanan uyum düşükse bu olumsuzluk onların benliklerine ilişkin algılarını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Çelik (2003), 9 – 11 yaş grubu çocuklarının benlik kavramı düzeyleri ile ebeveynlerin evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, çocukların ebeveynleri, aile yaşantıları ve çocuğa ilişkin bilgileri içeren Genel Bilgi Formu, Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeği'ni kullanmıştır. Karı kocanın evlilik uyumları arasındaki ilişki incelendiğinde aralarında pozitif yönde bir ilişki olduğu; annenin ve babanın yaşıyla öğrenim düzeyinin annenin evlilik uyumunda, çocuk cinsiyetinin, ebeveynlerin öğrenim düzeyinin ve problem durumunda çocukla iletişime giren ebeveynin çocuğun benlik gelişiminde anlamlı bir farklılık yarattığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Çocukların benlik kavramı gelişimleri ve ebeveynlerin evlilik uyumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, yaş grubuna ve cinsiyete göre aralarında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir (Tunca, 2016).

Kaya (2003), araştırmasında evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolünü incelemiştir. Örneklem grubunu oluşturan 8 – 10 yaş grubundaki 84 çocuğa ve ebeveynlerine Çift Uyum Ölçeği, 4 – 18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği, Aile Hayatı ve Çocuk

Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Aile – Çocuk İlişkileri Formu (Anne Formu) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin saldırganlık ve kin davranışının, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide aracı rol oynadığıdır. Babalar için ise, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasında, çocuk yetiştirme tutum değişkenleri kontrol altına alınmasından önce ve alındıktan sonra, anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ebeveynlerin evlilikteki uyumu arttıkça çocukların davranış problemlerinin azaldığı ve annelerin evlilik uyumu azaldıkça çocuklarda görülen problemli davranışların arttığı; ancak annenin olumlu çocuk yetiştirme tutumlarının evlilikteki uyumsuzluğun çocuk üzerindeki etkisini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Peksaygılı ve Güre (2008)'nin araştırmasında annelerin algıladığı çatışma ile erken ergenlik dönemindeki kız ve erkeklerin uyum problemleri arasındaki ilişkide ergenin algıladığı çatışmanın boyutlarını incelemişlerdir. Araştırmada 10-14 yaşları arasındaki, 154'ü kız, 131'i erkek olmak üzere 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören toplam 285 çocuk ve bu çocukların anneleri örneklemi oluştururken; veri toplama araçları olarak O'Leary-Porter Evlilik Çatışması Ölçeği anneler tarafından, 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği ve Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği ise çocuklar tarafından doldurularak değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, annelerin algıladığı çatışma arttıkça hem kızların hem de erkeklerin içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemlerinin artmaktadır. Ayrıca, ebeveyn çatışması ile ergenlerin uyum davranışları arasındaki ilişkide kızlarda ve erkeklerde algılanan çatışmanın boyutlarının farklı örüntüler ortaya koyduğu; kızların erkeklere göre çatışmaya daha duyarlı oldukları bulunmuştur. Kızlarda içe yönelim problemlerinde, çatışmanın özellikleri ve tehdidin; dışa yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve kendini suçlamanın; toplam problemde ise çatışmanın özellikleri, tehdit ve kendini suçlamanın, erkeklerde ise içe yönelim problemlerinde tehdit ve kendini suçlamanın; dışa yönelim problemlerinde sadece kendini suçlamanın ve toplam problemde tehdit ve kendini suçlamanın aracı değişken olarak rol oynadığı bulunmuştur. Kız öğrencilerin içe yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve kendini suçlama; dışa yönelim ve toplam problemlerinde kendini suçlama, erkek öğrencilerin sadece içe yönelim problemlerinde kendini suçlamanın düzenleyici değişken olarak rol oynadığı görülmüştür. Eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkide çocukların çatışmayı algılamalarının hem aracı ve hem de düzenleyici rolü olduğu, çatışmaya maruz

kalan kız ve erkek çocukların algıladıkları çatışmanın özellikleri, tehdit ve kendilerini suçlamaları eşler arasındaki çatışmaya verecekleri tepkileri biçimlendirdiği belirlenmiştir.

Şendil ve Korkut (2008)' un araştırmalarında evlilik uyumu ve çatışma düzeylerini evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı, eğitim ve ekonomik durum gibi demografik değişkenler açısından incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini 112 kadın ve 59 erkek olmak üzere 171 kişi oluşturuken, veri toplama aracı olarak Çift Uyum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çift uyumu ve evlilik çatışması puanlarının cinsiyet açısından farklılaşmadığı, ekonomik durumu düşük olan çiftlerin orta ve iyi olanlara göre çift uyumunun daha düşük olduğu, evlilik süresi arttıkça bireylerin çift uyum ölçeğinin alt boyutu olan duygulanım ifadesinin azaldığı ve çocuk sayısı ile evlilik uyumu, evlilik tatmini ve duygulanım ifadelerinin azaldığı belirlenmiştir.

Yaşar (2009), araştırmasında ilköğretime devam eden 4., 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin anne çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyleri ile annelerinin evlilik uyum ve doyum düzenin arasında bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Arşatırmanın örneklemini 220 kız, 193 erkek çocuk ve onların annelerini oluşturururken; veri toplama araçları olarak anne çocuk ilişkisini algılama düzeylerini belirlemek amacıyla Aile Kabul ve Reddetme Ölçeği, annelerin evlilik doyum düzeylerini belirlemek için Evlilik Doyum Ölçeği ve evlilik uyumunu belirlemek amacıyla da Evlilik Uyum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre annelerin evlilik uyum ve doyum düzeylerine göre çocukların anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Anne – çocuk ilişkisini kabul edici algılayan çocukların annelerinin evlilik doyumları daha yüksekken, evlilik doyumu düşük olan annelerin çocuklarının anne – çocuk ilişkisini daha reddedici algıladıkları belirlenmiştir. Aynı zamanda annesinin kabulunü hisseden çocukların annelerinin evlilik uyumunun yüksek olduğu; reddedici algılamayı hisseden çocukların annelerinin evlilik uyumunun daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özbey (2012), okul öncesi dönemindeki çocukların problem davranışları ile ebeveynlerin evlilik uyumları ve sosyal destek sistemleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, 89 altı yaş çocuğu ve 89 ebeveyn olmak üzere toplam 178 kişiye ulaşmıştır. Araştırmada Evlilik Uyum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin Problem Davranış Ölçeği

bölümü olmak üzere üç ölçek kullanılmıştır. Araştırmada, çocukların problem davranışlarıyla ebeveynlerin sosyal destek sistemleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların dışa yönelim problem davranışlarıyla ebeveynlerin evlilik uyumları arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların problem davranışları ebeveynlerin evlenme biçimi, aile biçimi ve evlilik süresine göre değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Özbey (2012)'e göre, bulgular birlikte değerlendirildiğinde, ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek ve evlilik uyumu arttıkça çocuklarda görülen problem davranışlar azalma göstermektedir.

Güven ve Erden (2014), çocuğun algıladığı evlilik çatışmasının, çocuklarda davranış sorunları gelişimine katkısının inceledikleri araştırmada 266 çocuk ve annesine ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak; Çocuk katılımcıların algıladığı anne-baba çatışmasını değerlendirmek için "Çocukların Evlilik Çatışması Algısı Ölçeği", annelerin çocuklarının davranış sorunlarını derecelendirmek amacıyla "Yenilenmiş Conners Ebeveyn Derecelendirme Ölçeği-Kısa Form" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, erkek çocuklarda kız çocuklarına göre daha fazla davranış sorunları görüldüğü, çocukların evlilik çatışmalarını çok sık ve yoğun algılaması, ailenin bütünlüğüne ilişkin tehdit olarak yorumlaması ve bu çatışmalardan kendini sorumlu tutmasının karşı gelme sorunları başta olmak üzere birçok davranış sorunu için risk faktörü oluşturduğu bulunmuştur. Özellikle evlilik çatışmalarında çocuğun kendini suçlama algısı arttıkça çocukta gelişen davranış sorunlarının da arttığı söylenebilir.

Çeçen – Eroğlu ve Ateş (2017), ergenlerde görülen kuraldışı davranışları, ebeveynlerinin evlilik çatışmasına ilişkin algılarının ve çocukluk dönemi ihmal ve istismar deneyimlerinin yordama gücünü araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini lise 1,2,3 ve 4. sınıflarda öğrenim gören, yaşları 14 ile 19 arasında değişen toplam 495 ergen oluşturmaktayken, veri toplama aracı olarak kuraldışı davranış puanları "Kuraldışı Davranış Ölçeği", anne-baba evlilik çatışması puanları "Çocukların Evlilik Çatışması Algısı Ölçeği", örselenme yaşantısına ilişkin veriler "Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği", kişisel ve ailevi bilgiler ise "Kişisel Bilgi Formu"kullanılmıştır. Logistik regresyon analiziyle elde edilen bulgularda, algılanan anne baba evlilik çatışması alt boyutlarından "çatışma özellikleri", "tehdit algısı" ve "kendini suçlama"; örselenme yaşantıları alt boyutlarından ise "fiziksel istismar" değişkeni kuraldışı davranışlarda bulunma durumunu açıklamada anlamlı katkı sunan değişkenler olarak bulunmuştur.

Anne babanın evlilik çatışmasının, ergenin kuraldışı davranışları yüksek düzeyde gösterme durumunu yordamada anlamlı katkı sağladığı bulunmuştur. Sonuç olarak ebeveynler arası yaşanan evlilik çatışması ve geçmişte yaşanan fiziksel istismar deneyimi, kuraldışı davranış gösteren ergenleri diğer ergenlerden ayırt etmede belirleyici bir rol oynamaktadır.

Güren (2017) evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumları, evlilik çatışmaları, yalnızlık ve yakın ilişki düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile olan ilişkisini incelediği araştırmasında, 90 evli ve çocuk sahibi çifte ulaşmıştır. Veri toplama aracı olarak Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), Evlilik Yaşamı Anketi(EYA), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), UCLA Yalnızlık Ölçeği, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) kullanılmştır. Araştırma bulgularına göre; evlilik ilişkisinde olumsuzlukların (yalnızlık, kaygı, kaçınma, çatışma gibi), PARI ölçeğinde yer alan demokratik ve eşitlikçi davranma boyutu ile ters yönde ilişki içinde olduğu; ayrıca aşırı annelik, ev kadınlığından kaçınma, karı-koca geçimsizliği ve sıkı disiplin gibi olumsuzluk içeren yaklaşım boyutları ile paralel yönde sonuçlar bulunmuştur. Araştırmanın dikkat çeken bir diğer bulgusu ise, evlilikte uyum kavramının ise aksi yönde demokratik ve eşitlikçi yaklaşım ile pozitif yönde sonuç vermiş olmasıdır. Çiftlerin evlilik ilişkisindeki olumlu – olumsuz dinamikleri ile çocuk yetiştirme tutumlarının birbiriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Aydın (2018), 5-6 yaş okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal duygusal uyumu, anne-babaların evlilik doyumu ve aile yılmazlığı düzeyleri arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında çocuklarda sosyal duygusal uyumu yordamada anne babaların evlilik doyumu ile aile yılmazlık düzeyinin ve evlilik doyumunu yordamada aile yılmazlık düzeyinin rolünü incelemiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın örneklemini ilköğretime bağlı anasınıflarına ve bağımsız anaokullarına devam eden 208 çocuk ve onların ebeveynleri oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilen Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme - 30 Ölçeği (SYDD-30), Tezer (1996) tarafından geliştirilen Evlilik Yaşam Ölçeği, Kaner ve Bayraklı (2009) tarafından geliştirilen Aile Yılmazlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların sosyal yetkinlik düzeyi ile anne evlilik doyumu ve anne aile yılmazlığı düzeyleri (mücadelecilik-meydan okuma, özyetkinlik, yaşama bağlılık ve kontrol) arasında pozitif; kızgınlık-saldırganlık düzeyi ile anne evlilik doyumu arasında

negatif; anksiyete-içedönüklük düzeyi ile anne evlilik doyumu ve aile yılmazlığı düzeyleri (öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık) arasında negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca çocukların sosyal yetkinlik düzeyi ile babanın evlilik doyumu ve baba aile yılmazlığı düzeyleri (mücadelecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık) arasında pozitif; kızgınlık-saldırganlık düzeyi ile babanın evlilik doyumu, baba aile yılmazlığı (mücadecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik, yaşama bağlılık) düzeyleri arasında negatif; anksiyete-içedönüklük düzeyi ile baba evlilik doyumu, baba aile yılmazlığı (öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık) düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Diğer bir deyişle, anne ve baba evlilik doyumu ile aile yılmazlığının mücadelecilik-meydan okuma, öz-yetkinlik ve yaşama bağlılık boyutları arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkiler elde edilmiştir. Çalışma bulgularına göre, annenin evlilik doyumu ve yaşama bağlılığı arttıkça, çocukların kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içedönüklük düzeyinin düştüğü ve sosyal yetkinlik düzeyinin yükseldiği görülmüştür. Babanın evlilik doyumu ve yaşama bağlılığı arttıkça, öz yetkinlik düzeyleri yükseldikçe çocuklarının kızgınlık saldırganlık düzeyinin düştüğü görülmüştür. Çalışmanın sonucunda, anne babanın evlilik ilişkisinden aldığı doyum düzeyinin ve ailelerin yılmazlık özelliği gösterebilme düzeylerinin; çocukların hem sosyal duygusal uyum sürecinin olumlu bir şekilde sürdürebilmesinde, hem de aile bağlarının güçlendirilmesinde önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3.4. Evlilik Uyumu ile Çocuk ve Ergenler Üzerindeki Etkilerini İnceleyen Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Blum ve Mehrabian (1999), evlilik doyumunun kişilik ve mizaç özellikleriyle ilişkisini inceledikleri ve 166 evli çiftin katıldığı araştırmalarında, demografik değişkenlerle ilgili bazı bulgulara da ulaşmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre eğitim düzeyi ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, çocuk sayısı ile negagif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Evlilik doyumu, cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından incelendiğinde ise ilişki bulamamışlardır.

Najman, Behrens, Andersen, Bor, O'Callaghan ve Williams'ın (1997), araştırmalarında aile türü ve niteliklerinin çocukların uyum problemleri üzerine etkisini incelemişlerdir. Boylamsal araştırma tekniğini kullandıkları çalışmaya 8556 hamile kadın katılarak, çocuk 5 yaşına gelene kadar takip edilmiştir. Bulgulara göre, evlilik ilişkisinin zayıf olduğu ailelerin çocuklarında dışsallaştırma, sosyal, dürtüsellik ve davranış

sorunları ve içselleştirme davranış problemleri dahil olmak üzere yüksek davranış problemi görülmüştür. Bu ilişkiler, anne yaşı ve aile geliri için yapılan istatistiksel düzeltmelerden sonra da değişiklik göstermemiştir. Ayrıca bekar annelerin ve evlilik ilişkisinde problem olmayan annelerin çocuklarının uyum problemlerinin daha az olduğu belirlenmiştir. Araştırmacılar medeni durumun çocukların uyum problemlerinin incelenmesinde evlilik ilişkisindeki denge ve istikrardan daha az önemli olduğuna ulaşmışladır. Cinsiyet değişkenine göre incelediklerinde ise, erkek çocukların eş değişikliği söz konusu olduğunda uyum problemlerinin daha fazla arttığı; ancak evlilik çatışması ve eş değişiminin her iki cinsiyette de davranış problemlerinin artmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.

Jouriles, Bourg ve Farris (1991) yaptıkları araştırmalarında, evlilik uyumu ve çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Hem kesitsel hem boylamsal araştırma tekniğini kullanan araştırmacılar, 6 ila 12 yaşları arasında 1.107 çift ebeveynli aileye ulaşmışlardır. Araştırma bulgularına göre, çiftlerin evlilik uyumu ile çocukların uyum problemleri arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Kliniğe başvuran çocukların ailelerinde ve düşük sosyoekonomik statüdeki ailelerde, evlilik uyumlarının daha düşük olduğu ve çocuk uyum problemlerinin daha fazla olduğu da araştırmanın dikkat çeken farklı bir bulgusudur.

Bradbury, Lawrence, Rothma ve Cobb (2008), ebeveynliğe geçiş sürecinde evlilik doyumunu araştırdıkları çalışmasında, 156 çifte ulaşmışlardır. Evlilik doyumu ile ilgili veriler, ilk çocuğun doğumundan önce iki kez ve doğumundan sonra iki kez olmak üzere dört kez toplanarak karşılaştırma yapılmıştır. Bulgulara göre, çocuğun doğumuyla birlikte evlilik doyumunda da düşüş yaşanmıştır. Ayrıca planlanmış bir şekilde hamilelik sürecine giren çiftlerin, doğum öncesinde de evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu ve doğum sonrasındaki doyumun azalması sürecini de yavaşlattığı belirtilmiştir. Sonuç olarak, ebeveyn olmanın evlilikten alınan doyumu azalttığı ve bu sürecin yaşanmasına ortak karar veren çiftlerde hamilelik öncesi evlilik doyumunun yüksekliğini korumalarına yardımcı olur.

Erel ve Burman (1995) araştırmasında, evlilik ilişkisi ve ebeveyn çocuk ilişkilerini 68 çalışmanın meta – analizini yaparak incelemişlerdir. Evlilik ve ebeveyn – çocuk ilişkisini açıklarken çalışmalarını iki hipoteze dayandırmışlardır. Engfer (1988)'in bu hipotezlerinden biri "yayılma hipotezi" iken diğeri "ödünleme hipotezi"dir (Erel ve

Burman, 1995). Yayılma hipotezine göre, çiftler evlilik ilişkisinden doyum sağlarsa, çocuklarının gereksinimlerini daha fazla gözetirler. Eğer ki evlilik ilişkisinde anlaşmazlıklar ve çatışmalar mevcutsa, çocuklarının gereksinimlerine karşı ilgisiz kalırlar. Ödünleme hipotezi ise, ebeveynlerin evlilik ilişkisinin kalitesiyle ebeveyn – çocuk ilişkisinin negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu söyler. Evlilik çatışmaları ebeveynlerin çocuklarına ilgisini artırırken, eşler birbirlerinden karşılayamadıkları duygusal ihtiyaçlarını çocuk ile ilişkisinde telafi etmektedir. Dolayısıyla yayılma hipotezinde evlilik ilişkisi ve ebeveyn – çocuk ilişkisi arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcutken, ödünleme hipotezinde evlilik ilişkisi ve ebeveyn – çocuk ilişkisi arasında negatif yönlü bir ilişki mevcuttur. Erel ve Burman (1995) meta – analiz çalışması sonucunda yayılma hipotezini destekleyici bir sonuca ulaşmışlardır ve ebeveyn – çocuk etkileşimi ve evlilik ilişkisini inceleyen çalışmaların çoğunlukla yayılma hipotezini destekleyen çalışmalar olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Lindahl ve Malik (1999), 7 – 11 yaş aralığında erkek çocuğu olan 113 ebeveynin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmasında, evlilik ilişkilerinde aile süreçleri ve erkeklerin dışsallaştırma problemlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, evlilik çatışmasının erkek çoçuklarınn davranış problemleriyle ilişki olduğu ayrıca çiftler arası anlaşmazlık arttıkça olumsuz ebeveyn davranışlarının da arttığı bulunmuştur. Ayrıca, evlilik çatışması olan ailelerdeki baba – çocuk ilişkisinde, babanın ilişki tarzı reddedici, mesafeli ve daha az destek verici iken; anne – çocuk ilişkisinde annelerin çocuklarına karşı yalnızca çekingen davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Booth ve Amato (1994), ebeveynlerin evlilik ilişkilerini, 419 ebeveyn ve onların 7 – 8 yaşlarındaki çocuklarıyla 12 yıl boyunca yaptığı görüşmelere dayanarak boylamsal olarak araştırmıştır. Çiftlerin evlilik uyumunun ebeveyn – çocuk ilişkisini nasıl etkilediği takip edilen araştırmada evlilik uyumu yüksekse çocukların her iki ebeveyne de yakın olduğu; evlilik uyumu düşükse çocukların ebeveynlerden sadece birine ve kendi hemcinsine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilikteki anlaşmazlıkların ebeveyn – çocuk ilişkisindeki yakınlığını olumsuz etkilediği ve ebeveyn – çocuk ilişkisinin ilerleyen yıllarda da olumsuz bir şekilde sürmeye devam ettiği görülmüştür.

Feldman ve Wentzel (1995), evlilik ilişkilerinin ergenlerde uzun dönemli sonuçlarını incelediği araştırmasında 11 – 12 yaş aralığında bulunan 62 erkek ergen ve ebeveynleri ile çalışmıştır. Araştırmasında ergenleri ve ebeveynleri 4 yıl boyunca

izleyerek, evlilik ilişkilerinin ergenlerin sosyal yaşamına ve gelecekteki ilişkilerine etkilerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin evlilik ilişkisinin ergenleri sosyal ilişkilerini yordadığı bulunmuştur. Evlilik ilişkileri uyumlu olan ebeveynlerin çocukları, sosyal ve cinsel yaşamlarında doğru seçimlerde bulunduğu, riskli cinsel ilişkide bulunma olasılıklarının daha az olduğu, akranlarının onayına daha az ihtiyaç duyduğu ve evlilikle ilgili algılarının daha olumlu yönde olduğu belirtilmiştir.

Korja ve arkadaşları (2016) araştırmasında, annenin evlilik doyumu ile birlikte ebeveyn – çocuk ilişkisini incelemiştir. 120 farklı aileyle çalışılan araştırmada, annelerden hamilelik esnasında, bebeğin 4. Ayında ve 18. Ayında veri toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre annelerin evlilik doyumu ile aile içi etkileşimlerin kalitesi ve eşlerin ortak hareket etmeleri arasında ilişki olduğu; eşler arasındaki etkileşim arttıkça, bebeğin büyümesi ile birlikte evlilik doyumunun da eş zamanlı arttığı belirlenmiştir. Ayrıca aileyi bir sistem olarak ele aldığımızda annenin evlilik doyumu ailedeki tüm bireyleri etkileyeceğini varsayarsak, annenin ebeveynliği önem kazanabilir. Tüm bulgulara ek olarak, babaların evlilik doyumları ile aile etkileşimleri arasında ilişki bulunamamıştır.

Smokowski, Rose, Bacallao, Cotter ve Evans (2017)' ın Latin ergenlerin aile dinamikleri ve saldırgan davranışlarını incelediği araştırmasında, ebeveyn-ergen çatışması, ebeveyn kaygısı ve ebeveyn evlilik uyumu dahil olmak üzere ailenin işleyişinin çeşitli yönlerinin Latino ergenler arasında saldırganlık üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan 258 ergenden 18 ay boyunca dört kez veri toplanarak ulaşılan boylamsal araştırmanın sonuçlarında; evlilik uyumunun düşük olduğu ve ebeveyn-ergen çatışması daha yüksek olan ailelerdeki ergenlerin saldırganlık davranışları fazlayken, ebeveyn evlilik uyumu yüksek olan ailelerdeki ergenlerin saldırgan davranışlarının daha düşük düzeyde olduğuna ulaşılmıştır.

Shek (2000), ebeveynlerin evlilik kalitesi ve ebeveynlerin psikolojik iyi oluşları, ebeveyn – çocuk ilişkisinin kalitesi ve Çinli ergenlerin uyumunu araştırdığı boylamsal araştırmasında 12 – 16 yaş aralığında 378 ergen ve ailesini iki yıl boyunca incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik ilişkisinin sağlıklı ve uyumlu olmasını ebeveynlerin psikolojik iyi oluşlarını olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca babaların evlilik ilişkisinin kalitesi ile baba – ergen ilişkisinin kalitesi olumlu yönde etkilenmekte ve bu duruma çiftlerin uyumu ve sağlıklı iletişim kurmaları aracılık etmektedir. Buna karşılık evlilik

kalitesi ve anne-ergen ilişkisini kalitesi arasında bir ilişki bulunamamıştır. Baba – ergen ilişkisinin niteliğinin artmasında evlilik uyumunun ve ebeveynlerin ilişkisinin niteliği çalışmanın önemli bulguları arasındadır.

Cui, Conger ve Lorenz (2005) yaptıkları boylamsal çalışmada evlilik problemlerindeki değişimin ergenlerin uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmaya 7. Sınıfa giden, ebeveynleriyle birlikte yaşayan ve 4 yaşından küçük kardeşleri olan 451 ergen ve onalrın ebeveynleri katılarak katılımcılar 5 yıl boyunca takip edilmiştir. Ebeveynlerin evlilikteki değişimini merkezine alan çalışma, evlilikteki anlaşmazlıkların artması ve uyumun azalmasının, ergenlerin uyum problemlerindeki artış ve azalışlara karşılık gelmiştir. Evlilik uyumu ile ilgili değişimlerin ergenlerin uyum ve davranış problemleriyle ilişkili olduğunu ortaya koyan ilk araştırmalardan birisi olan çalışma; ebeveynlerin evlilik ilişkilerinin ergen gelişiminde güçlü bir rolü olduğunu göstermektedir.

Stroud, Meyers, Wilson ve Durbin (2014), evlilik ilişkileri ile ebeveyn – çocuk ilişkileri incelediği araştırmalarında çocukların uyumunu yayılma hipotezine göre açıklamışlardır. Araştırma 3 – 6 yaş aralığında bulunan 149 çocuk ve onların ebeveynleriyle yürütülmüştür. Anne – çocuk, baba – çocuk ve ebeveyn – çocuk ilişkilerinin ayrı ayrı incelendiğinde, evlilik ilişkileri ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin yayılma hipotezini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik ilişkisinin uyumlu veya uyumsuzluğu ebeveynliği etkileyerek çocuktaki uyum problemlerinin sıklığını belirlemektedir. Annenin evlilik ilişkisindeki uyumsuzluğu babaya göre çocukların içselleştirici ve dışsallaştırıcı uyum problemi görülmesinde daha etkilidir. Cinsiyete göre incelendiğinde erkek çocukların içselleştirici davranışları, kız çocukların ise dışsallaştırıcı davranış problemleri daha fazla görülmektedir. Evlilik uyumunun yüksek olduğu ailelerde çocukların her iki ebeveyne karşı duyarlılığı daha yüksek ve daha düşük dışsallaştırma sorunlarıyla ilişkili bulunmuştur. Araştırma önemli bulgularından birisi çocukların anneye karşı daha duyarlı olması ve annenin evlilik kalitesinin niteliğinin çocukların uyum problemlerini daha fazla etkilediğidir.

2.4. Annelik Bekçiliği

Annelik bekçiliği literatürde sınırlı araştırmaların bulunduğu bir kavram olmakla birlikte, netlik kazanılmasına ihtiyaç duyulan bir kavramdır (Allen ve Hawkins, 1999;

Fagan ve Barnett, 2003). Annelik bekçiliği, babaların çocuklarla etkileşimini bilinçli veya bilinçli olmadan kısıtlama eğiliminde bulunan anneleri tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Puhlman ve Pasley, 2013). Bekçilik davranışında bulunan bir anne, baba – çocuk ilişkisinin sınırlarını kendisi belirlemekte, çocuk bakımıyla ilgili sorumluluklarda kendisini uzman kişi olarak görmekte ve sorumluluklarını diğer ebeveynle paylaşmak istememektedir (Hawkins ve Dollahite, 1997). Kısaca, baba çocuk ilişkisini sınırlandıran ve çocukla ilgili sorumluluklarda annenin, babanın dahil olmasını istememesi şeklinde tanımlanabilecek bir kavramdır (Fagan ve Barnett, 2003).

Bekçi kavramını ilk kez kullanan Deluccie (1995), annenin baba – çocuk ilişkisini şekillendiren tutumları ve davranışları olarak tanımlamışken; Allen ve Hawkins (1999) bu tanımlamayı daha da genişleterek annelik bekçiliğini babanın çocuğun yaşamına dahil oluşunu belirleyerek katılımı düzenleyen, kimi durumlarda babaları engelleyen ve çocuğun yaşamına dahil etmeyen bir davranış biçimi olarak belirtmişlerdir. Allen ve Hawkins (1999), annelik bekçiliğinin ilk operasyonel tanımını yapan araştırmacılar olarak annelik bekçiliğinin üç boyutuna dikkat çekmişlerdir. "Standart ve sorumluluklar", annelerin ev işleri ve sorumluluklarıyla ilgili eşlerine olan güvensizliği, eşlerinin ev içi çabalarını eleştirmeleri veya küçümsemeleri yoluyla ailedeki kendi etki alanını da korumak için babanın katılımını engelleyici davranışlarda bulunmasıdır. Annelik bekçiliğinin bu boyutunda anne, evle ilgili tüm sorumlulukları üstlenerek bu sorumluluklarını yeniden tanımlaması ve sorumluluklarını bırakma konusundaki direncini ifade etmektedir. "Annelik kimliğinin doğrulanması", annenin toplumsal beklentileri içselleştirmesiyle birlikte ailedeki rolünde çocuk bakımının merkezine kendini koymasıdır. Babanın ev içi sorumluluklara dahil oluşunu, işbirlikçi yaklaşımlarını kendi annelik kimliğine bir tehtid olarak algılayabilir. "Farklılaşmış aile rolleri" kültürel ve tarihsel süreçte anneler ve babalar için tanımlanan net bir işbölümü ve aile içindeki farklı etki alanlarını yansıtan roller olmakla birlikte, anneler aile işlerin yalnızca kadınlara ait olduğunu düşünerek baba katılmını yönetebilirler, izleyebilirler veya reddedebilirler.

Annelik bekçiliği, annenin katı standartlar belirleyerek, evle ve çocuk bakımıyla ilgili sorumluluklarından vazgeçme konusundaki isteksizlikleridir (Allen ve Hawkins, 1999). Bekçilik davranışı ayrıca sadece ebeveyn birlikteliği olan ailelerde değil, anne ve babanın ayrı yaşadığı, boşanmış ailelerde de çalışılan bir kavramdır (Austin, Fieldstone

ve Pruett, 2013). Buradan yola çıkarsak ebeveynler arası ilişkinin işlevinin bozulduğu, boşanmış veya anlaşmazlıkların fazla olduğu ailelerde, babanın çocuğuna erişiminin engellenmesi olarak da kullanılabilir (Frascarolo ve Favez, 2010).

Bekçilik davranışında bulunan anneler, iki şekilde davranabilirler; ilkinde babanın çocuğun yaşamına dahil oluşunu destekleyici bi davranışta bulunurken, ikincisinde eşlerinin cesaretini kıracak şekilde davranarak katılımı engelleyebilirler (Shoppe-Sullivan ve ark., 2015). Puhlman ve Pasley (2013), yakın tarihteki çalışmalarda bu kavramı "teşvik etme" ve "engel" boyutu ile ele alarak, bu davranışlara "kontrol" kavramını da dahil etmişlerdir. Teşvik edici anneler, babaların çocukla beraber yapacağı aktiviteleri planlayıp, çocukla ilgili konusunda eşinin de düşüncelerini dikkate alırken; engelleyici anneler, eşinin çocuk bakımından memnuniyetsizlik, çocukla ilgili babanın tamamladığı bir işi beğenmeyerek tekrarlama, babanın kararlarını önemsememe gibi tutumlarda bulunabilirler.Fagan ve Cherson (2017) buna ek olarak engelleyici davranışlarda bulunan annelerin, sadece babaya sınır koymakla kalmadığı; babanın güvenini zedeleyici ve alaycı bir şekilde eleştirerek işbirliğine yanaşmayan bir davranışta bulunduklarını belirtmiştir. Kontrol edici bekçiler ise annenin ailevi kararlarda, eşlerin rol ve sorumluluklarında liderlik ederek süreci yönetmesidir. Böylelikle, annelik bekçiliğinin yeniden tanımlanmasında, annelerin baba katılımını engelleyen, teşvik eden ve kontrol eden davranışlarda bulunduğu, ebeveynlerin ilişkisinde karmaşık davranışlar örüntüsünün olduğu belirtilmektedir (Puhlman ve Pasley, 2013).

Annelerin bekçilik davranışını sergilemesinin altında yatan sebeplerin karmaşık olduğu bilinmektedir (Hauser, 2012). Bu davranışı etkileyen faktörlere bakıldığında, geçmişten günümüze kadınların yaşamını ve aile yaşamındaki rollerini etkileyen bir çok değişimden söz edilebilir; kadınların ekonomik ayrıcalıkları, siyasal haklar, çalışma saatleri gibi değişiklikler aile sistemini de etkilemiştir (Allen ve Hawkins, 1999). Babaların zaman içerisinde çocukları için daha fazla katılımda bulunmaya başlamasına karşın, ev içi alanla ilgili konularla ilgilenmede hala annelerle aralarında azımsanmayacak düzeyde farklılıklar göze çarpmaktadır (Hawkins ve Dollahite, 1997). Ailede ev ve çocukla ilgili sorumluluklar annelerin görevi olarak görülmekte (Allen ve Hawkins, 1999), annelerle karşılaştırıldığında babalar evle ilgili sorumluluklara daha az katılım sergilemekte, böylelikle bekçilik davranışının tarihsel olarak süregelen davranış biçimlerinin devamı olduğu görülmektedir (Puhlman ve Pasley, 2013). Toplumsal

cinsiyet rollerinin, geleneksel ebeveynlik davranışlarının devamını sağladığı (Hauser, 2012); annenin ev ve çocuk bakımı ile ilgili sorumluluklarını eşiyle paylaşması durumunda, anneliğin getirdiği imtiyazlardan ve bunun sağladığı güçten taviz vermesi anlamına geldiği görülmektedir (Gaunt, 2008). Aslında anne bekçilik davranışında bulunurken evle ilgili sorumluluklarla ilgilenmekten ve ihtiyaç duyulan biri olduğunu hissetmekten hoşlanırken; bir takım değerlerin atfedildiği ve kendisini uzman olarak gördüğü annelikle ilgili sorumluluklarını bırakmakta epeyce zorluk çekmektedir, bu da aile sisteminde adil olmayan iş paylaşımlarının devam etmesine sebep olmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999). Anneler geleneksel düşünce sistemi içerisinde ve annelik idealinin baskısı ile birlikte, babalardan veya diğer kişilerden yardım almakta isteksiz davranaranak bekçilik sergileyebilirler (Kilzen ve Perdersen, 2011). Gaunt (2008), annelik bekçiliğini güç, benlik saygısı, otoriter olma isteği ile bağlantılı bulmuştur. Annenin benlik saygısı düştükçe, aile ve evle ilgili standartlar belirleyerek sorumlulukları üzerine almak için uğraşır. Toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili şemaları güçlü olan anneler, mükemmel bir anne olduğu konusunda onaylanmak için tüm sorumlulukların kendisinde olmasını ve bunu yapması gereken kişinin zaten kadınlar olduğunu düşünerek bekçilik davranışı sergileyebilirler.

Aile sistemleri yaklaşımından bakıldığında, annelik bekçiliği alt sistemlerden etkilenerek, annenin cinsiyet rolü ideolojisi, ailesinden algıladığı destek ve eşinin çocuk bakımına yönelik memnuniyeti gibi etmenler bekçilik davranışında etkili olabilmektedir (Kulik ve Tsoref, 2010). Ayrıca annenin çalışma saatleri, annelik kimliğiyle ilgili tutumları, benlik saygısı, annelik kimliğinin ön planda bulunması gibi faktörler de bekçilik davranışının görülmesinde oldukça etkilidir (Gaunt, 2008). Bunun yanı sıra annelik bekçiliği, sadece kadının toplumsal hayattaki yeriyle açıklanabilecek bir kavram olmaktan ziyade, annelerin ve babaların kişilik ve davranışsal özellikleriyle birlikte incelenmesi gereken bir davranış biçimi olduğu belirtilmektedir (Fagan ve Barnett, 2003). Shoppe-Sullivan ve arkadaşları (2015) ise, bekçilik davranışının toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinden ziyade, annenin beklentileri ve psikolojik işlevselliği ile daha güçlü bir ilişki sergilediğini söylemişlerdir. Hawkins ve Dollahite (1997)'nin dile getirdiği rol yetersizliğinde ise, annelerin eşlerini yetersiz görerek beklentilerini en aza indirmesine ve onlara karşı sınır oluşturarak bekçilik davranışını gerçekleştiyor olabileceklerini söylemektedirler. Aslında anneler, eşlerini yeterli hissettiği ölçüde baba çocuk ilişkisini

destekleyici davranışlarda bulunmakta (Fagan ve Barnett, 2003) ve eşlerinin iyi bir baba olacağına ne kadar inanırlarsa, babaların çocuğun hayatına dahil oluşuna yönelik o kadar olumlu davranışlarda bulunmaktadırlar (McBride, Brown, Bost, Shin, Vaughn ve Korth, 2005). Bunun tam aksine eşlerinin yetersiz olduklarını düşünürlerse, baba katılımını engelleyici davranışlar sergilemektedirler. Evlilikteki uyumsuzlukların da aile sistemleri kuramına göre, annenin bekçilik davranışlarını artırarak, anneyle baba arasındaki olumsuz etkileşimin baba – çocuk ilişkisini etkilediği belirtilmektedir (Fagan ve Barnett, 2003).

Anneler temel olarak çocuklarına en iyi bakımı sağlamak için beslenme, sağlık gibi konularda bazı standartlar koymakta (Allen ve Hawkins, 1999), eşlerinin çocuk bakımıyla ilgili endişelenirlerse bu sorumlulukları kendilerinin yerine getirmesi gerektiğini düşünebilmekte ve bundan dolayı kendileri ev işleri ve çocuk bakımı konularında daha çok yorulmakta ve babanın bu tarz sorumluluklara katılımını da engellemektedirler (Tu ve ark., 2014). Bununla birlikte çocukları üzerinde kontrol edici davranışlarda bulunarak, babaları evle ilgili sorumluluklarda dışarıda bırakmaktadırlar (Hauser, 2012). Eşlerinin katılımını engelleyerek kendi sorumluluklarını sürdürmek isteyen kadınlar (Gaunt, 2008), ebeveynlikle ilgili kararlarda kendileri yetkili olmayı seçmektedirler. Annelerin bu tarz bekçilik davranışı sergilemeleri hem kendilerine hem de aile sisteminin içerisinde bulunan babalara zarar vermektedir (Hauser, 2012). Annelik bekçiliğinde bulunarak, anneler bir fayda elde ettiklerini düşünseler de aslında kayıp yaşadıkları durumlarda söz konusu olmakta; bu süreçte zaman kaybederek ve fazla enerji harcayarak aile sistemindeki gücünü doğrulasalar bile bu durumu da sürdürmeye devam etmek istedikleri ve bekçilik davranışlarından vazgeçmedikleri dikkat çekmektedir (Hauser, 2012).

2.4.1.Annelik Bekçiliğinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Literatürde annelik bekçiliği ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunda baba katılımı ile arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Demografik değişkenlerle ilgili yapılan çalışmalarda ise Kulik ve Tsoref (2010), annenin eğitim düzeyi ve kazancı arttıkça bekçilik davranışın azaldığını; Gaunt (2008), annelerin çalışma saatleri, kazancı ve eğitim düzeyi azaldıkça bekçilik davranışının arttığını ve annelik bekçiliği ve çocuk yaşı arasında ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Tu, Chang ve Kao (2014) ise, annenin eğitim düzeyi ile

annelik bekçiliği arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Karabulut ve Şendil (2017) ise annelik bekçiliğinin; annelerin eğitim düzeyi, çalışma saatleri ve çocuk cinsiyetine göre farkılaşmadığını belirtmişlerdir.

2.4.2. Annelik Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Türkiye'de annelik bekçiliği ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu konuda yapılan çalışmaların hepsine bu bölümde yer verilecektir.

Karabulut (2017), bu konuda yaptığı araştırmasında, ergenlerin saldırgan davranışları, baba katılımı ve baba katılımının yordayıcıları olan babaların kendi babalarının katılımı, baba yeterliği ve annelik bekçiliği ile arasındaki ilişkileri bir model kurarak incelemiştir. 311 baba ve ergenin katıldığı çalışmanın bulgularına göre, baba yeterliği ve annelik bekçiliği arasında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca baba katılımı ve ergenlerin saldırgan davranışları arasındaki ilişkide annelik bekçiliğinin biçimlendirici rolünün olmasına karşın babaların kendi babalarının baba katılımının biçimlendirici rolü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karabulut ve Şendil (2017) Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında lise birinci ve lise ikinci sınıfa devam eden 136 ergenin babasıyla yürüttükleri çalışmada, annelik bekçiliğini bazı demografik değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre lise ve üstü eğitim düzeyine sahip babaların annelik bekçiliği davranışına daha az maruz kaldığı, annenin yaşı arttıkça annelik bekçiliği davranışı azaldığı belirtilmiştir. Ancak annelik bekçiliği, annelerin eğitim düzeyi, çalışma saatleri ve çocuk cinsiyetine göre farkılaşmamıştır.

Çoban (2017), annelik bekçiliği ile baba çocuk anı konuşmaları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, yaşları 60 ve 72 ay arasında değişen 62 çocuk ve ebeveynleriyle çalışmıştır. Araştırma bulgularına göre, annelik bekçiliği, baba tarafından algılanan annelik bekçiliği ve anne – baba katılımı ve baba çocuk anı ayrıntılandırma arasında ilişki bulunamazken; baba katılımı ile çocuk anı ayrıntılandırma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Aktaş (2017), baba katılımı ile çocuk uyumu arasında, ebeveynlerin evlilik uyumu ve annelik bekçiliğinin etkisini incelediği araştırmasında 4 – 6 yaş arası 265 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri ile çalışmayı gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre,

babaların erkek çocuklara daha fazla temel bakım verdiği, çocuk sayısı arttıkça baba katılımının azaldığı ve babanın eğitim düzeyi arttıkça baba katılımının arttığı belirtilmiştir. Ayrıca annelik bekçiliğinin babanın evlilik uyumunu azalttığı ve bunun da baba katılımının düşmesine neden olduğu belirtilmiştir. Baba katılımı arttıkça çocuğun içe yönelim ve dışa yönelim sorunlarının azaldığı, çocuğun olumlu sosyal davranışlarının ise annelik bekçiliği ile ilişkili olduğu araştırma bulguları arasındadır.

Aytaç (2018), annelik bekçiliği ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkide geleneksel anneliğin aracı rolünü incelediği çalışmasında annelik bekçiliğinin sosyolojik yönlerini tanımlayarak, ebeveyn sıcaklığı ve anne bekçiliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı çalışmada, anket çalışmalarına 200, görüşmelere 10 kişi katılmıştır. Araştırma bulgularına göre, annelerin ekonomik durumu ile değişkenler arasında bir ilişki bulanamazken, annelik bekçiliği ve geleneksel annelik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca ebeveyn sıcaklığı ve geleneksel annelik arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu belirtilmiştir.

2.4.3. Annelik Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

De Luccie (1995), annelerin baba katılımını etkileyen özelliklerini incelediği araştırmasında, yaşları 2 – 19 arasında değişen çocuğu olan 144 anne ile çalışmasını yürütmüştür. Araştırma bulgularına göre, evlilik uyumunun yüksek olduğu, daha küçük çocuğu bulunan, babanın katılımını önemli gören ve bu durumdan hoşnut olan annelerin, diğer annelere kıyasla baba katılımı bildirimlerinin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Annenin babaya karşı tutum ve davranışları, baba katılımını olumlu ya da olumsuz etkilerken, ailede çocuğun yaşının küçük olması annelerin baba katılımını daha fazla önemsediklerini göstermiştir. Ayrıca çocukların yaşı, sayısı, annenin eğitim ve çalışma durumunun baba katılımı ile ilgili memnuniyetlerini yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gaunt (2008), annelik bekçiliğinin geçmişi, psikolojik bulguları ile çocuk bakımında anne ve babanın katılımını incelediği çalışmasında; en az bir çocuğu bulunan ve yaşları altı ay ve üç yaş aralığında değişen 209 evli ebeveynle çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, annenin düşük benlik saygısının düşük olması, aileyle ilgili işlerde standart belirleyerek daha fazla sorumluluk almaya, diğer bir deyişle bekçilik davranışında bulunmayla ilişkilidir. Ayrıca annenin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili

şemaları ve annelik kimliğinin güçlü olması, dindarlığı da bekçilik davranışıyla ilişkili bulunmuştur. Annenin çalışma saatlerinin, gelir düzeyinin ve eğitim düzeyinin düşük olan anneler baba katılımını engelleyerek annelik bekçiliği davranışında daha fazla bulunmaktadır. Ayrıca babalar bebeklerin yaşamına daha az katılım gösterirken; bebekler yürümeye başladıktan sonra baba katılımının arttığı ancak çocuk büyüdükçe baba katılımının tekrardan azaldığı dikkat çekmiştir.

Hauser (2012), ebeveynler ve çocuklarla görüşme yaparak çalıştığı nitel araştırmasında, geleneksel ebeveynlik rollerinde annenin rolünü inceleyerek, hem annenin hem de babanın bu bağlamda bekçilik davranışını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin ebeveynlikle ilgili bilgilere erişimi kontrol etmekle birlikte kararlar üzerinde de kontrolün kendilerinde olmasını istediklerini (çocuk odasının hangi renkte renklendirileceği, bebek mobilyalarının nasıl satın alınacağı,çocuğun beslenmesinin nelerden oluşacağı vs.) ve kendilerinin bulunmadığı koşullarda da kontrol mekanizmalarını uygulayarak bekçilikte bulundukları belirlenmiştir. Anneler, babaların pratikte başarılı olamayacağı konularda onları desteklemeyerek ve kendilerinin bu görevi daha iyi yaptıklarıyla ilgili partnerinin otoritesini kabul etmesini sağlayarak bekçilik davranışlarını güçlendirirken; babalar ise bunu kabul ederek veya reddederek annelik bekçiliğini desteklemektedirler. Böylelikle anneler, babaların kendi çocuklarının hayatına dahil olmasını kısıtlayarak, evden uzakta olduğunda ise ebeveynlik faaliyetlerini denetleyerek bekçilik davranışında bulunmaktadır.

Tu ve arkadaşları (2014)'nın annelik bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilşkinin incelendiği çalışmaya Tayvan'da yaşayan, yaşları 23 ile 49 arasında değişen 737 evli anne katılmıştır. Bu çalışmada annelik bekçiliği standartlar ve sorumluluklar, annelik kimliğinin doğrulanması ve farklılaşmış aile rolleri üzerinden tanımlanırken; baba katılımı etkileşim, ulaşılabilirlik ve sorumluluk boyutları üzerinden ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda, annelik bekçiliği ile baba katılımının negatif yönde ilişkili olduğu; annenin çalışma saatleri arttıkça baba katılımının arttığı; annelik bekçiliğinin standart ve sorumluluklar boyutuyla, annenin kimliğinin doğrulanması arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Stevenson, Fabricius, Cookston, Parke, Coltrane, Braver ve Saenz (2014), ebeveynlerin evlilik problemleri ve baba – çocuk ilişkisinde annelik bekçiliğinin rolünü

inceledikleri araştırmalarında, anne – baba ve çocuklarda üç farklı zaman süresince veri toplayarak boylamsal bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya katılan çocukların ilk zaman diliminde 7, 8, 9 ve 10. Sınıfa gittikleri, ilk zaman diliminde 392, ikinci zaman diliminde 365 ve sonuncusunda ise 325 ebeveyn ve çocukla görüşülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin evlilik problemleri arttıkça, baba – çocuk etkileşiminin azaldığı ve bu ilişkide annelik bekçiliği davranışının aracı bir etkisi bulunduğu görülmektedir.

Makusha ve Richter (2016), Güney Afrika'da annelik bekçiliği ve annelik bekçiliğinin baba katılımı üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında, ailelerle görüşmeler yapılmıştır. Çalışmaya birlikte veya ayrı yaşayan 20 kadın, 16 erkek ve 9 – 10 yaş aralığında 10 kız, 10 erkek çocuk katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, küçük çocuğu bulunan anneler, babaların çocuk bakımı konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorsa, baba – çocuk ilişkisini kontrol etme ve denetlemeye yönelik davranışlarda bulunmaktadırlar. Evli çiftler, toplumsal cinsiyet rollerini benimseyerek; annelik kimlikleri, ev işleri ve çocuk bakımı gibi alanlarda bekçilik davranışı sergilemektedirler. Ayrıca ebeveynler arası çatışma ve anlaşmazlıklar sonucu babayla ilişkisini kesen annelerin, çocuğun da babayla iletişimini kestiğini belirterek, babanın çocuğa erişimini engellemektedir.

Lee, Schoppe – Sullivan, Feng, Gerhardt ve Dush (2019) boylmasal yürüttükleri çalışmalarında, annelik bekçiliği davranışı ile annelerin bildirdiği ve babaların gözlemlediği bekçilik davranışı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma grubunu Amerika'da yeni ebeveyn olmuş 182 evli çiftin oluşturduğu araştırmada katılımcılarla doğum sonrası, 3, 6 ve 9. ayda görüşülmüştür. Annelik bekçiliği ile ilgili gözlemler ise, 9. aydaki ebeveyn – çocuk etkileşiminin izlenmesiyle elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre gözlemlenen annelik bekçiliği davranışı ile bildirilen annelik bekçiliği davranışı arasında güçlü bir ilişki bulunamamıştır. Annenin gözlemlenen davranışlarında, 3. ayda eleştirici tutumu ileriki zaman dilimlerine göre daha düşükken; yardım etmeye teşvik davranışının sonraki zaman dilimlerine göre daha fazla görüldüğü bulunmuştur. Annenin bekçilik davranışı ile ilgili bildirimleri ile babaların bildirimleri uyuşmamakla birlikte, babalar doğum sonrası, 3. Ve 6. aydan bekçilik davranışı bildiriminde bulunmuşlardır. Annelerin toplumsal cinsiyet rollerini benimseyerek, çocuk bakımını üstlenmelerinin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Wang, Yu, Zi ve Ji (2019) çalışmasında, Çin'de çift gelirli ailelerde annelik bekçiliği ve çocukla ilgili sonuçlarında, baba katılımının aracı rolünü inceledikleri araştırmaya yaşları 3 – 6 yaş aralığında bulunan 103 erkek ve 111 kız çocuğunun 214 ebeveyni katılım göstermiştir. Araştırma bulgularına göre, anneler engelleyici annelik bekçiliği davranışı yerine teşvik edici bekçilik davranışı sergilemişlerdir. Bu durumun araştırmacılar tarafından, annelerin eğitim düzeyinin yüksekliği ve anneliğin geleneksel rollerinden ziyade çalışma durumlarının tam zamanlı olmasının baba katılımını daha fazla desteklemeleriyle ilişkilendirilmiştir. Babanın eğitim düzeyinin yüksek olması nedeniyle annelerin, babaların katılımı ve bakımına güvendiklerini ve olumlu geri bildirimlerle teşvik ettikleri belirtilmiştir. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, babalar çocuk bakımıyla ilgili eğlenceli aktiviteler ve günlük bakıma kıyasla kuralların öğrenilmesi ve duygusal değişimi ile ilgili konuşma ile daha fazla ilgilenmişlerdir. Ayrıca annelerin teşvik edici bekçilik davranışları baba katılımını artırarak çocuğun sosyal duygusal gelişimini etkilediği belirtilmiştir.

Olsavsky, Yan, Scoppe – Sullivan ve Kamp Dush (2019) çalışmasında, yeni baba olan erkeklerin algıladığı çift uyumununda annelik bekçiliği ve ebeveyn yakınlığının rolünü incelemişlerdir. Boylamsal olara yapılan çalışmada 182 babadan, gebeliğin üçüncü trimesterı, doğum sonrası 3,6 ve 9. aylarda olmak üzere dört farklı zaman diliminde veri toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, babaların algıladıkları annelik bekçiliği davranışları, ebeveyn yakınlığını etkilemekte, ebeveyn yakınlığı ise çift uyumunu etkilemektedir. Annelerin algılanan bekçilik davranışlarının azalması, eşler arasındaki yakınlığı artırmakta bu da çift uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Ancak algılanan bekçilik davranışının artması, daha düşük ebeveyn yakınlığı ve çift uyumuyla ilişkilidir.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmanın evreni ve örneklemine, veri toplama aşamasında kullanılan ölçme araçlarına, veri toplama işlemine ait bilgilere ve verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistikler tekniklere dair bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Lise birinci ve lise ikinci sınıfa devam eden (15 – 16 yaş) ergenlerde, annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerindeki rolünün incelendiği; ayrıca baba katılımı ve baba – ergen ilişkisiyle ilgili bazı demografik değişkenlerin de ele alındığı bu çalışma ilişkisel tarama modeliyle yapılandırılan bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişiminin varlığını veya değişimin derecesini belirlemek üzere kullanılan araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2013).

3.2. Araştırma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu uygunluk prensibine göre belirlenen, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı uygulama izni alınmış Kadıköy, Maltepe, Kartal ve Pendik'teki devlet liselerinde öğrenimini sürdüren, lise birinci ve lise ikinci sınıfa (15 – 16 yaş aralığında) devam eden, 282 öğrenci ve onların ebeveynleri (282 anne – 282 baba) oluşturmaktadır.

Katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılmıştır. Ayrıca anne – babanın evliliğini sürdürmesi ve birlikte yaşamaları, çocuklarının çalışmaya katılımına izin vermesi gibi belirlenen kriterlerle, dört farklı lise türüne (fen lisesi, anadolu lisesi, meslek lisesi, imamhatip lisesi) devam eden ergenler ve onların ebeveynlerine 1238 form dağıtılmasına karşın geri getirilmeyen, belirlenen kriterlere uygun doldurulmayan veya eksik bırakılan ölçeklerin çıkarılmasıyla, 282 anne – baba – ergen çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%
Ergenlerin Cinsiyeti	Kız	197	69,9
	Erkek	85	30,1
	Toplam	282	100,0
Sınıf Türü	Lise 1	173	61,3
	Lise 2	109	38,7
	Toplam	282	100,0
Okul Türü	Fen Lisesi	29	10,3
	Anadolu Lisesi	129	45,7
	Anadolu İmamhatip Lisesi	99	35,1
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	25	8,9
	Toplam	282	100,0
Ergenlerin Yaşı	15	157	55,7
	16	125	44,3
	Toplam	282	100,0
Ebeveynlerin Çocuk Sayısı	1	30	10,6
	2	123	43,6
	3 ve üstü	129	45,7
	Toplam	282	100,0
Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	11	3,9
	İlkokul	84	29,8
	Ortaokul	51	18,1
	Lise	66	23,4
	Üniversite	70	24,8
	Toplam	282	100,0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	48	17,0
	Ortaokul	48	17,0
	Lise	81	28,7
	Üniversite	105	37,2
	Toplam	282	100,0

Tablo 1'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan ergenlerin %69,9'u (n=197) kız, %30,1'i erkektir (n=85) ve %61,3'ü lise 1 (n=173), %38,7'si Lise 2 (n=109) sınıfa devam etmektedir. Ergenlerin okul türü değişkenine göre %10,3'ü Fen lisesi (n=29), %45,4 %45,7'si Anadolu lisesi (n=129), %35,1'i Anadolu İmam Hatip Lisesi (n=99) ve %8,9 Mesleki ve Teknik Anadolu (n=25) öğrencisidir. Ergenlerin %55,7'si 15

yaş (n=157), %44,3'ü 16 yaşındadır (n=125). Ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine göre, %10,6'sının (n=30) 1 çocuk, %43,6'sının 2 çocuk (n=123) ve %45,7'sinin (n=129) 3 ve üzeri çocuğu bulunmaktadır. Annelerin eğitim durumu, okur-yazar olmayan %3,9 (n=11), ilkokul %29,8 (n=84), ortaokul %18,1 (n=51), lise %23,4 (n=66) ve üniversite mezunu %24,8 (n=70) oranındadır. Babaların eğitim durumu ise ilkokul %17,0 (n=48), ortaokul %17,0 (n=48), lise %28,7 (n=81) ve üniversite %37,2 (n=105)'dir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için "Kişisel Bilgi Formu", "Evlilik Uyumu Ölçeği", "Annelik Bekçiliği Ölçeği", "Baba Katılımı Ölçeği" ile "Anne Baba Ergen İlişkileri Ölçeği"nin Baba İlişkileri Ölçeği kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında, ergenlerin kendileri ve ane – babalarıyla ilgili bazı bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu; çocuğun okulu, yaşı, doğum tarihi, cinsiyeti, ebeveynlerin eğitim düzeyi, ebeveynlerin medeni durumu, ailedeki çocuk sayısı ile ilgili toplam 10 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. Evlilik Uyumu Ölçeği

Evlilik doyumu, evlilik ilişkisinin niteliğinin ölçümesi, çatışma çözme becerileri, cinsellik ve para gibi konulardan anlaşmaya kadar evliliği ilgilendiren pek çok alanı ölçen Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)'nin orijinal adı Marital Adjustment Test'tir ve Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Evlilik uyumu ölçeği, hem genel evlilik doyumu ya da niteliğini ölçmekte, hem de çeşitli konularda (aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi) anlaşma ya da anlaşamama ile ilişki tarzını (boş zaman, ev dışı etkinlikler, çatışma çözme, güven) ölçmektedir. Ölçekteki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Ölçek 15 maddeden oluşmakta ve bu ölçeğin, kesme puanlı ve anlaşma/ tarz olmak üzere iki faktörlü yorumlama tekniği bulunmaktadır. Ölçeğin toplam puanları 2 ile 58 arasında değişmektedir. Bir başka ifadeyle, testten alınabilecek en düşük uyum puanı 2, en yüksek uyum puanı 58, kesme puanı ise 43.5 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanların azalması evlilikteki uyumsuzluğa, yükselmesi evlilikteki uyuma işaret etmektedir (Tutarel – Kışlak, 1999). Hunt (1978), ölçeğin puanlamasını basitleştirerek 158 olan

toplam puanı 60'a indirmiştir. Bununla birlikte, Freeston ve Plechaty (1997), 10. ve 12. Maddelerdeki puanlama sistemini eleştirerek değiştirilmesini önermişlerdir. Ölçek bu puanlama sistemiyle uygulandığında, alınabilecek maksimum puan 58 olmaktadır. Bu çalışmada, Freeston ve Plechaty (1997) tarafından önerilen puanlama sistemi kullanılmaktadır. Türkçe'ye uyarlanmış ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının .90 olduğu görülmektedir. Bu tez çalışmasında ise Evlilik Uyumu Ölçeği'nin Cronbach Alpha annelerin evlilik uyumu güvenirlik katsayısı .82, babaların evlilik uyumu güvenirlik katsayısı .80 olduğu belirlenmiştir.

3.3.3. Annelik Bekçiliği Ölçeği

Fagan ve Barnett (2003) tarafından 3-16 yaş aralığındaki çocuklarının babalarına erişimini kısıtlayan anneleri değerlendirebilmek amacıyla geliştirilen ölçek toplam 9 maddeden oluşmakta ve beşli Likert tipi ölçek üzerinden derecelendirilmektedir. Buna göre "Tamamen katılıyorum" seçeneğine 5 puan, "Katılıyorum" seçeneğine 4 puan, "Kısmen katılıyorum" seçeneğine 3 puan, "Katılmıyorum" seçeneğine 2 puan, "Hiç katılmıyorum" seçeneğine 1 puan verilerek, ölçeğin değerlendirilmesinde toplam puan kullanılmaktadır. Babaların ölçekten yüksek puan alması, kendilerinin daha fazla annelik bekçiliği davranışına maruz kaldığına işaret etmektedir.

Karabulut ve Şendil (2017) bu ölçeğin babalar üzerinden Türkçe'ye uyarlama çalışmasını yapmıştır. Böylece lise birinci ve lise ikinci sınıfa devam eden (15-16 yaş) çocuğu olan babaların çocukla ilgili işleri gerçekleştirebilmeleri için, annelerin babalara ne kadar fırsat tanıdığı inceleyebilmek amacıyla babaların kendi algısı ölçülmüştür.Babaların ölçekten yüksek puan alması, bu babaların eşlerinden daha fazla annelik bekçiliği algıladığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinalinde Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .93 olarak bulunurken (Fagan ve Barnett, 2003), Türkçe'ye uyarlanmış ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının .82 olduğu görülmektedir (Karabulut ve Şendil, 2017). Bu tez çalışmasında ise Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .88 olduğu belirlenmiştir.

3.3.4. Baba Katılımı Ölçeği

Finley (1998) tarafından babanın çocuğa yönelik sağladığı duygusal desteğini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Akt: Kuzucu ve Özdemir, 2013). Baba katılımını çocukların gözünden ele alan bu ölçek 9 maddeden oluşmakta ve toplam puan üzerinden

değerlendirilmektedir. Ölçeğin derecelendirilmesinde 5'li Likert tipi ölçek üzeirden derecelendirilerek, soruların içeriğine göre ifadeler değişmektedir (Oldukça çok/Her zaman/Çok iyi/Mükemmel seçenekleri 5 puan-Hiç/Hiçbir zaman/Çok kötü/İyi değil seçenekleri 1 puan). Ölçekten yüksek puan alınmasıyla çocukların babalarıyla ilişkilerinin olumlu olduğu ve babalarının kendi yaşamlarına dahil olduğu anlaşılmaktadır. Ölçeğin Türk örneklemine uyarlama çalışmasında iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha değerinin .88 olduğu bulunmuştur (Kuzucu ve Özdemir, 2013). Bu tez çalışmasında ise Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .87 olduğu belirlenmiştir.

3.3.5. Anne – Baba – Ergen İlişkileri Ölçeği

Kontrol kuramına dayalı olarak geliştirilen Anne-Baba-Ergen İlişkileri Ölçeği Kaner (2002) tarafından ergenlerin, anne babalarıyla ilişkilerinde dolaylı ve doğrudan anne baba kontrollerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. Anne-baba ergen ilişkileri ölçeği beşli derecelendirmeli Likert tipi bir ölçek üzerinden derecelendirilmektedir. Buna göre, "Her zaman" seçeneğine 5 puan, "Sık sık" seçeneğine 4 puan, "Ara sıra" seçeneğine 3 puan, "Nadiren" seçeneğine 2 puan ve "Hiçbir zaman" seçeneğine 1 puan verilerek, ölçeğin değerlendirilmesinde toplam puan kullanılmaktadır. Ölçeğin birinci alt boyutu olan Anne İlişkileri Ölçeği toplamda 7 alt ölçek ve 30 maddeden, ikinci alt boyut olan Baba İlişkileri Ölçeği ise 8 alt ölçekten ve 37 maddeden oluşmaktadır. Bireysel ya da grup olarak, ilköğretim ikinci kademeden itibaren (15 – 18 yaş) uygulanabilen ölçekler ergenlerin kişisel bildirimlerine dayalıdır. Ölçekten alınan yüksek puan anne veya babanın çocuklarını yüksek düzeyde kontrol ettiğini ve ebeveyn ile çocuk arasında ilişkinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek puanı düştükçe ise ebeveynin çocuğu üzerinde kontrolünün ve çocuğu ile arasındaki ilişkinin de azaldığını göstermektedir (Kaner, 2002). Anne İlişkileri Ölçeği ve Baba İlişkileri Ölçeği alt ölçekleri ayrı ayrı puanlanabildiği gibi Anne İlişkileri ve Baba İlişkileri olarak iki alt boyutta toplam puan da hesaplanabilmektedir. Anne-baba, ergen ilişkileri ölçeğinin iki alt boyunun yapı geçerliliği Kaner (2002) tarafından temel bileşenler analizi kullanılarak yapılmıştır. Temel bileşenler analizi sonucunda Anne İlişkileri ölçeği için Yakın İletişim, Birlikte Etkinlikte Bulunma, Duyarlılık, Sevgi ve Güven, İzleme, Normların Düzenlenmesi ve Beklentileri Karşılama olarak 7 faktör bulurken, Baba İlişkileri Ölçeği için Anne İlişkileri Ölçeğindeki tüm alt boyutlar ve Ev Kuralları olarak 8 faktör bulunmuştur. Anne-Baba Ergen İlişkileri Ölçeği'nin güvenirlilik çalışması Kaner (2002) tarafından Cronbach Alfa

İç Tutarlılık ile Testi Yarılama Katsayıları kullanılarak yapılmıştır. Anne İlişkileri Ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı .92, Testi Yarılama katsayısı ise testin bütünü için .83'dür. Baba İlişkileri Ölçeği'nin Cronbach Alfa katsayısı .93, Testi Yarılama katsayısı ise testin bütünü için .82' dir. Bu tez çalışmasında ise Baba İlişkileri Ölçeği Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .93 olduğu belirlenmiştir.

3.4. İşlem

Veri toplama işlemine geçilmeden önce Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan çalışma izni alınarak, bu belgeyle İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. İzin alınma işleminden sonra Kadıköy, Maltepe, Kartal ve Pendik'teki okullar belirlenerek, okul müdürlerine çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Okul müdürlerinin onayıyla birlikte devlet liselerinin rehber öğretmenleriyle görüşülerek uygulamanın sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için gerekli planlamalar yapılmıştır. Planlamalar dahilinde, ergenler aracılığıyla kapalı zarf içerisinde araştırmanın amacını belirten ve çocuklarının çalışmaya katılımına izin verdiklerini belirten Bilgilendirilmiş Onam Formu, kabul ettikleri taktirde babaların doldurması gereken Annelik Bekçiliği Ölçeği, anne ve babaların doldurması gereken Evlilik Uyum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu evlere gönderilerek, zarfların dolu bir şekilde okul rehber öğretmenine bırakmaları sağlanmıştır. Rehber öğretmende toplanan zarflardan eksiksiz doldurulan ve ebeveynlerinin çalışmaya katılımına izin verildikleri ergenlerle ise, sınıf ortamında 20 dakika gönülülük esasına dayalı olarak Baba Katılım Ölçeği ve Anne – Baba – Ergen İlişkileri Ölçeği'nin Baba İlişkileri Ölçeği uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmanın kapsamında yapılan analizlerde SPSS 24 paket programından yararlanılmıştır. Analizlerin ilk aşamasında verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla ölçme araçlarından alınan toplam puanlara ilişkin betimsel istatistikler incelenerek Tablo 3.2.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2 Araştırma Değişkenleri İle İlgili Alt Boyutlara Ait Betimsel İstatistikler

	Ort.	N	Ss	Skew.	Kurt.
Annelik bekçiliği	22,36	282	7,292	,232	-,163
Baba katılımı	43,65	282	7,251	-,581	,252
Anne evlilik uyumu toplam	42,50	282	7,758	-,444	-,225
Baba ergen ilişkileri toplam	35,58	282	6,455	-,865	,290
Baba evlilik uyumu toplam	137,17	282	24,500	-,432	-,578
Baba yakın iletişim	23,05	282	8,314	-,010	-,948
Baba duyarlılık	25,40	282	4,063	-1,191	,973
Baba birlikte etkinlikte bulunma	19,28	282	5,441	-,751	-,467
Baba normların düzenlenmesi	23,99	282	4,664	-,967	,880
Baba sevgi ve güven	17,67	282	2,733	-1,223	,620
Baba izleme	12,45	282	3,786	-,135	-,772
Baba beklentileri karşılama	7,29	282	2,192	-,683	-,171
Baba ev kuralları	8,11	282	1,836	-1,028	,701

Tabachnick ve Fidell (2013), çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1,5 ile +1,5 arasında olduğu durumlarda dağılımların normal kabul edilebileceğini belirtmektedir. Tablo 3.2.'de görüldüğü üzere, annelik bekçiliği, anne evlilik uyumu, baba evlilik uyumu, baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi puanlarının ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak, araştırma değişkenleri ile ilgili alt boyutlar incelendiğinde, değişkenlerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Bu bağlamda, çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olmasından dolayı parametrik tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir. Verilerin

analizinde ise parametrik tekniklerden Pearson Korelasyon Analizi, Bağımsız Örneklem t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi; parametrik olmayan tekniklerden ise Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Belirtilen analizlere ek olarak, annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun, baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizleri kullanılmıştır.

BÖLÜM 4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, uygulanan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular ve açıklamaları yer almaktadır.

4.1. BULGULAR

Bulgular, araştırmanın ele aldığı sorulara uygun bir sıra ile, tablolar halinde ve açıklamalarıyla sunulmuştur.

4.1.1. Demografik Değişkenlerin Betimlenmesi

Araştırmanın örneklemini, Kadıköy, Kartal, Maltepe ve Pendik'te lise birinci ve lise ikinci sınıfa devam eden 282 ergen ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır.

Ergenlerin cinsiyet dağılımı Tablo 4.1.' de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	N	%
Kız	197	69,9
Erkek	85	30,1
Toplam	282	100,0

Tablo 4.1.'de görüldüğü üzere, ergenlerin cinsiyeti değişkenine göre %69,9'u (n=197) kız, %30,1 erkek (n=85) öğrencidir.

Ergenlerin sınıf türüne göre dağılımı Tablo 4.2.'de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Sınıf Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Sınıf Türü	N	%
Lise 1	173	61,3
Lise 2	109	38,7
Toplam	282	100,0

Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere, ergenlerin sınıf türü değişkenine göre, %61,3 Lise 1 (n=173) ve %38,7 Lise 2 (n=109) öğrencisidir.

Ergenlerin okul türüne göre dağılımı Tablo 4.3.'te yer almaktadır.

Tablo 4.3. Okul Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Okul Türü	N	%
Fen Lisesi	29	10,3
Anadolu Lisesi	129	45,7
Anadolu İmam Hatip Lisesi	99	35,1
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	25	8,9
Toplam	282	100,0

Tablo 4.3.'te görüldüğü üzere, ergenlerin okul türü değişkenine göre %10,3 Fen Lisesi (n=29), %45,4 Anadolu lisesi (n=129), %35,1 Anadolu İmam Hatip Lisesi (n=99) ve %8,9 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (n=25) öğrencisidir.

Ergenlerin yaş dağılımı Tablo 4.4.'te yer almaktadır.

Tablo 4.4. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yaş	N	%
15 yaş	157	55,7
16 yaş	125	44,3
Toplam	282	100,0

Tablo 4.4.'te görüldüğü üzere, ergenlerin yaş değişkenine göre %55,7'si 15 yaş (n=157), %44,3'ü 16 yaşında (n=125) olduğu görülmektedir.

Ergenlerin ebeveynlerinin çocuk sayısı dağılımı Tablo 4.5.'da yer almaktadır.

Tablo 4.5. Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuk Sayısı	N	%
1	30	10,6
2	123	43,6
3 ve üstü	129	45,7
Toplam	282	100,0

Tablo 4.5.'te görüldüğü üzere, ebeveynlerin %10,6 (n=30) 1 çocuk, %43,6'sı 2 çocuk (n=123) ve %45,7'si (n=129) 3 ve üzerinde çocuğu bulunmaktadır.

Ergenlerin annelerinin eğitim durumları Tablo 4.6.'da yer almaktadır.

Tablo 4.6. Anne Eğitim Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne Eğitim Durumu	N	%
Okur-yazar değil	11	3,9
İlkokul	84	29,8
Ortaokul	51	18,1
Lise	66	23,4
Üniversite	70	24,8
Toplam	282	100,0

Tablo 4.6.'da görüldüğü üzere, ergenlerin annelerinin %3,9 okur-yazar olmayan (n=11), %29,8 ilkokul (n=84), %18,1 ortaokul (n=51), %23,4 lise (n=66) ve %24,8 üniversite mezunu (n=70) olduğu görülmektedir.

Ergenlerin babalarının eğitim durumları Tablo 4.7.'de yer almaktadır.

Tablo 4.7. Baba Eğitim Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Baba Eğitim Durumu	N	%
İlkokul	48	17,0
Ortaokul	48	17,0
Lise	81	28,7
Üniversite	105	37,2
Toplam	282	100,0

Tablo 4.7.'de görüldüğü üzere, ergenlerin babalarının %17,0 ilkokul (n=48), %17,0 ortaokul (n=48), %28,7 lise (n=81) ve %37,2 üniversite mezunu (n=105) olduğu görülmektedir.

4.1.2. Annelik Bekçiliği, Evlilik Uyumu, Baba Katılımı ve Baba Ergen İlişkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun, baba katılımı ve baba-ergen ilişkisini yordamasını tespit etmek için yapılacak doğrusal regresyon analizine geçmeden önce, değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak

amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4.8.'de yer almaktadır.

Tablo 4.8. Annelik Bekçiliği, Evlilik Uyumu, Baba Katılımı ve Baba Ergen İlişkileri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Annelikbekçiliği	1,000												
	.												
	282												
Babaevlilikuyumu	-,185**	1,000											
	,002	.											
	282	282											
Anneevlilikuyumu	-,099	,704**	1,000										
	,096	,000	.										
	282	282	282										
Babakatılımı	-,172**	,244**	,299**	1,000									
	,004	,000	,000	.									
	282	282	282	282									
BİÖ_Yakıniletişim	-,119*	,156**	,191**	,713**	1,000								
	,046	,009	,001	,000	.								
	282	282	282	282	282								
BİÖ_Duyarlılık	-,097	,203**	,287**	,634**	,594**	1,000							
	,105	,001	,000	,000	,000	.							
	282	282	282	282	282	282							
BİÖ_BirlikteEtkinlikteBulunma	-,050	,213**	,217**	,654**	,616**	,562**	1,000						
	,400	,000	,000	,000	,000	,000	.						
	282	282	282	282	282	282	282						
BİÖ_Normlarındüzenlenmesi	-,100	,133*	,151*	,477**	,389**	,416**	,339**	1,000					
	,094	,026	,011	,000	,000	,000	,000	.					
	282	282	282	282	282	282	282	282					
BİÖ_Sevgivegüven	-,080	,239**	,339**	,783**	,637**	,653**	,552**	,372**	1,000				
	,183	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	.				
	282	282	282	282	282	282	282	282	282				
BİÖ_İzleme	-,225**	,164**	,187**	,579**	,521**	,472**	,405**	,543**	,489**	1,000			
	,000	,006	,002	,000	,000	,000	,000	,000	,000	.			
	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282			
BİÖ_Beklentilerikarşılama	-,112	,139*	,199**	,433**	,389**	,449**	,291**	,179**	,513**	,283**	1,000		
	,061	,019	,001	,000	,000	,000	,000	,003	,000	,000	.		
	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282		
BİÖ_Evkuralları	-,083	,160**	,210**	,394**	,379**	,389**	,329**	,461**	,363**	,459**	,202**	1,000	
	,164	,007	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,001	.	
	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	

Zscore(Babaergenilişkitoplam)	-,142*	,233**	,279**	,830**	,874**	,779**	,747**	,619**	,775**	,718**	,506**	,549**	1,000
	,017	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	.
	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282

Tablo 4.8.'de görüldüğü üzere, annelik bekçiliği ile baba evlilik uyumu (r=-,177; p<0,01), baba katılımı (r=-,172; p<0,01), BİÖ Yakın iletişim (r=-,119; p<0,05), BİÖ İzleme alt boyutu (r=-,225; p<0,01) ve BİÖ Toplam puan (r=-,142; p<0,05) negatif yönlü zayıf düzeyde ve anlamlı ilişkilidir.

Baba evlilik uyumu ve anne evlilik uyumu (r=,704; p<0,01), baba katılımı (r=,244; p<0,01); BİÖ Yakın iletişim alt boyutu (r=,156; p<0,05), BİÖ Duyarlılık (r=,203; p<0,01), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma alt boyutu (r=,213; p<0,01), BİÖ Normların düzenlenmesi (r=,133; p<0,05), BİÖ Sevgi ve güven (r=,239; p<0,05), BİÖ İzleme (r=,164; p<0,01) BİÖ Beklentileri karşılama (r=,139; p<0,05), BİÖ Ev kuralları (r=,160; p<0,01) ve BİÖ Toplam puan (r=,233; p<0,01) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Anne evlilik uyumu ile baba katılımı (r=,299; p<0,01), BİÖ Yakın iletişim alt boyutu (r=,191; p<0,01), BİÖ Duyarlılık (r=,287; p<0,01), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma alt boyutu (r=,217; p<0,01), BİÖ Normların düzenlenmesi (r=,151; p<0,01), BİÖ Sevgi ve güven (r=,339; p<0,01), BİÖ İzleme (r=,187; p<0,01) BİÖ Beklentileri karşılama (r=,199; p<0,01), BİÖ Ev kuralları (r=,210; p<0,01) ve BİÖ Toplam puan (r=,279; p<0,01) pozitif yönlü, güçlü ve anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Baba katılımı ile BİÖ Yakın iletişim alt boyutu (r=,713; p<0,01), BİÖ Duyarlılık (r=,634; p<0,01), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma alt boyutu (r=,654; p<0,01), BİÖ Normların düzenlenmesi (r=,477; p<0,01), BİÖ Sevgi ve güven (r=,783; p<0,01), BİÖ İzleme (r=,579; p<0,01) BİÖ Beklentileri karşılama (r=,433; p<0,01), BİÖ Ev kuralları (r=,394 p<0,01) ve BİÖ Toplam puan (r=,830; p<0,01) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Tablo 4.8.'de görüldüğü gibi, değişkenler arasında ilişkilerin incelenmesinin ardından anlamlı ilişkilerin varlığı görülmektetir.Ayrıca doğrusal regresyon analizine geçmeden önce değişkenler arası olası çoklu bağlantı problemi de incelenmiştir. Büyüköztürk' e (2019) göre çoklu regresyon analizi yapabilmenin önkoşulu araştırmanın yordayıcı değişkenleri arasında çoklu bağlantılılık olmamasıdır. VIF değerlerinin ve tolerans değerlerinin incelenmesi çoklu bağlantı probleminin sınanması amacıyla

kullanılabilecek yöntemler arasındadır. Bu amaçla yordayıcı değişkenlere dair VIF ve tolerans değerleri Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.9. Çoklu Bağlantı Problemine İlişkin VIF ve Tolerans Değerleri

Yordayıcı Değişkenler	VIF	Tolerans Değeri
Annelik bekçiliği	,967	1,035
Baba katılımı	,245	4,077
Anne evlilik uyumu	,491	2,039
Baba evlilik uyumu	,459	2,177
Baba yakın iletişim	,429	2,328
Baba duyarlılık	,466	2,144
Baba birlikte etkinlikte bulunma	,477	2,097
Baba normların düzenlenmesi	,572	1,750
Baba sevgi ve güven	,306	3,265
Baba izleme	,544	1,838
Baba beklentileri karşılama	,671	1,490
Baba ev kuralları	,653	1,532
Baba ergen ilişkileri Toplam	,245	4,077

Büyüköztürk (2019), verilere dair tolerans değerinin ,20' den daha düşük, Varyans Büyütme Faktörü (VIF) değerinin ise 10' dan yüksek olduğu durumlarda bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi olduğunun düşünülebileceğini belirtmektedir. Tablo 4.9.'da görüldüğü üzere araştırmanın bağımsız değişkenleri için tolerans değerlerinin ve VIF değerlerinin kabul edilebilir aralıkta olduğunu göstermektedir.

4.3.1."Annelik bekçiliği ve evlilik uyumu baba katılımını yordamakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Annelik bekçiliği ve evlilik uyumu değişkenlerinin baba katılımını yordamasını incelemek amacıyla Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 4.10. Baba Katılımının Yordayıcı Değişkenlerinin Doğrusal Regresyon Analizi

	Model	B (b)	Sh	Beta (β)	t	F	p	R^2	Tolerans	VIF
1	Sabit (α)	,032	,052		,619	12,624***	,536	0,11		
	Annelik bekçiliği	-,119	,056	-,121	-2,119		0,035*		,967	1,035
	Anne evlilik uyumu toplam	,329	,082	,323	4,027		<0,001***		,493	2,026
	Baba evlilik uyumu toplam	-,010	,083	-,010	-,125		0,901		,482	2,075

Not: ***p<0,001 *p<0,05

Tablo 4.10.'daki regresyon bulguları doğrultusunda, baba katılımının yordayıcılarına ilişkin model istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(3,279)}$=12,624; p<0,01). Modelde, baba katılımını yordayıcı olarak annelik bekçiliği (β=-0,12; p<0,05) ve anne evlilik uyumu (β=0,32; p<0,01) istatistiksel olarak anlamlıdır. Bulgulara göre, annelik bekçiliği puanlarının düşüşü ve anne evlilik uyumunun yüksek puanlı oluşu baba katılımını anlamlı düzeyde ve %11 oranında açıklamaktadır [ayarlanmış (adjusted) R^2=0,11].

4.3.2."Annelik bekçiliği ve evlilik uyumu baba – ergen ilişkilerini yordamakta mıdır? Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Annelik bekçiliği ve evlilik uyumu değişkenlerinin baba – ergen ilişkilerini yordamasını incelemek amacıyla Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.11.'de verilmiştir.

Tablo 4.11. Baba Ergen İlişkilerini Yordayıcı Değişkenlerinin Doğrusal Regresyon Analizi

	Model	B (b)	Sh	Beta (β)	t	F	p	R^2	Tolerans	VIF
1	Sabit (α)	,029	,053		,543	11,275***	0,588	0,10		
	Annelik bekçiliği	-,111	,057	-,113	-1,955		0,052		,967	1,035
	Anne evlilik uyumu	,322	,083	,314	3,895		<0,001		,493	2,026
	Baba evlilik uyumu	-,018	,084	-,018	-,218		0,827		,482	2,075

Not: ***p<0,001

Tablo 4.11.'deki regresyon bulguları doğrultusunda, baba ergen ilişkileri toplam skorlarını yordayıcılarına ilişkin model istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(3,279)}$=24,752; p<0,01). Modelde, baba katılımını yordayıcı olarak anne evlilik uyumu (β=0,31; p<0,05) istatistiksel olarak anlamlıdır. Bulgulara göre, annelik bekçiliği puanlarının düşüşü ve anne evlilik uyumunun yüksek puanlı oluşu baba ergen ilişkileri toplam puanlarının yüksek oluşunu anlamlı düzeyde ve %10 oranında açıklamaktadır [ayarlanmış (adjusted) R^2=0,099].

Araştırmada bazı demografik değişkenlere göre baba katılımının ve baba-ergen ilişkilerinin farklılaşıp farklılaşmadıkları da sınanmıştır. Yapılan analizler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

4.3.3. "Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi çocuk cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisinin çocuk cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi için Bağımsız Örneklem t Testi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.12.'de verilmiştir.

Tablo 4.12. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort	SS	t	p
Baba katılımı	Kız	197	22,29	6,972		
	Erkek	85	22,53	8,024	-1,387	,167
Baba Ergen İlişkileri	Kız	197	43,59	7,298		
Toplam	Erkek	85	43,77	7,182	-,419	,676
Baba yakın iletişim	Kız	197	42,00	7,841		
	Erkek	85	43,66	7,478	-,313	,755
Baba-ergen ilişkisi	Kız	197	35,23	6,876		
Duyarlılık	Erkek	85	36,39	5,303	-,454	,650
Baba-ergen ilişkisi	Kız	197	136,77	25,616		
birlikte etkinlikte bulunma	Erkek	85	138,10	21,809	1,305	,193
Baba-ergen ilişkisi	Kız	197	22,95	8,441		
Normların düzenlenmesi	Erkek	85	23,29	8,056	1,429	,154
Baba-ergen ilişkisi	Kız	197	25,32	4,219		
Sevgi ve güven	Erkek	85	25,56	3,693	-2,244	,026*
Baba-ergen ilişkisi	Kız	197	19,56	5,509		
izleme	Erkek	85	18,64	5,254	-2,099	,037*
Baba-ergen ilişkisi	Kız	197	24,25	4,747		
Beklentileri karşılama	Erkek	85	23,39	4,434	-1,800	,073
Baba-ergen ilişkisi	Kız	197	17,33	3,210		
Ev kuralları	Erkek	85	18,19	2,260	-,603	,547

Not: *p<0,05

Tablo 4.12.'de görüldüğü üzere, ergenlerin cinsiyeti değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulgularına göre, baba katılımı (t=-1,387; p>0,05), baba-ergen ilişkileri toplam puan (t=-,419; p>0,05), BİÖ Yakın iletişim (t=-,313; p>0,05), BİÖ Duyarlılık (t=,454; p>0,05), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma (t=1,305; p>0,05), BİÖ Normların

düzenlenmesi (t=1,429; p>0,05) ve BİÖ Beklentileri karşılama (t=-1,800; p>0,05) BİÖ Ev kuralları (t=,603; p>0,05) alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Ayrıca, BİÖ Sevgi ve güven (t=-2,244; p<0,05) ve BİÖ İzleme (t=-2,099; p<0,05) cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Sonuçlara göre, sevgi ve güven alt boyutu ve izleme alt boyutu erkek öğrencilerde anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.3.4. "Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi öğrenci sınıfına göre farklılaşmakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisinin öğrenci sınıfına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi için Bağımsız Örneklem t Testi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.13.'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Öğrenci Sınıfı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

	Öğrenci sınıf	N	Ort.	SS	t	p
Baba katılımı	Lise 1	173	35,68	6,294	,341	,734
	Lise 2	109	35,41	6,729		
Baba Ergen İlişkileri Toplam	Lise 1	173	136,72	25,392	-,389	,697
	Lise 2	109	137,88	23,110		
Baba yakın iletişim	Lise 1	173	22,91	8,476	-,364	,716
	Lise 2	109	23,28	8,083		
Baba-ergen ilişkisi Duyarlılık	Lise 1	173	25,15	4,155	-1,260	,209
	Lise 2	109	25,78	3,899		
Baba-ergen ilişkisi Birlikte etkinlikte bulunma	Lise 1	173	19,43	5,513	,608	,544
	Lise 2	109	19,03	5,340		
Baba-ergen ilişkisi Normların düzenlenmesi	Lise 1	173	23,82	4,712	-,782	,435
	Lise 2	109	24,27	4,595		
Baba-ergen ilişkisi Sevgi ve güven	Lise 1	173	17,54	3,090	-,386	,700
	Lise 2	109	17,68	2,803		
Baba-ergen ilişkisi	Lise 1	173	12,41	3,745	-,220	,826

izleme	Lise 2	109	12,51	3,865		
Baba-ergen ilişkisi	Lise 1	173	7,37	2,236	,743	,458
Beklentileri karşılama	Lise 2	109	7,17	2,124		
Baba-ergen ilişkisi	Lise 1	173	8,08	1,882	-,384	,701
Ev kuralları	Lise 2	109	8,17	1,767		

Tablo 4.13.'de görüldüğü üzere, ergenlerin sınıfı değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulgularına göre, baba katılımı (t=,341; p>0,05), baba-ergen ilişkileri toplam puan (t=-,389; p>0,05), BİÖ Yakın iletişim (t=-,364; p>0,05), BİÖ Duyarlılık (t=-1,260; p>0,05), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma (t=,608; p>0,05), BİÖ Normların düzenlenmesi (t=-,782; p>0,05), BİÖ Sevgi ve güven (t=-,386; p>0,05), BİÖ İzleme (t=-,220; p>0,05), BİÖ Beklentileri karşılama (t=,743; p>0,05) ve BİÖ Ev kuralları (t=-,384; p>0,05) alt boyutlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

4.3.5. "Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi öğrencilerin okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisinin okul türüne göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.14.'de verilmiştir.

Tablo 4.14. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Okul Ttürü Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Okul Türü	**N**	**Ort. Sırası**	**X2**	**Sd**	**p**
Baba katılımı	Fen Lisesi	29	155,33	1,698	3	,637
	Anadolu Lisesi	129	143,64			
	İmam Hatip Lisesi	99	137,75			
	Meslek Lisesi	25	129,28			
	Toplam	282				
Baba ergen ilişki toplam	Fen Lisesi	29	142,17	,104	3	,991
	Anadolu Lisesi	129	141,10			
	İmam Hatip Lisesi	99	140,61			
	Meslek Lisesi	25	146,30			

	Toplam	282				
Baba yakın iletişim	Fen Lisesi	29	152,41	,924	3	,820
	Anadolu Lisesi	129	141,21			
	İmam Hatip Lisesi	99	137,21			
	Meslek Lisesi	25	147,32			
	Toplam	282				
Baba duyarlılık	Fen Lisesi	29	127,47	4,355	3	,226
	Anadolu Lisesi	129	133,95			
	İmam Hatip Lisesi	99	153,39			
	Meslek Lisesi	25	149,64			
	Toplam	282				
Baba birlikte etkinlikte bulunma	Fen Lisesi	29	146,36	2,236	3	,525
	Anadolu Lisesi	129	143,00			
	İmam Hatip Lisesi	99	143,90			
	Meslek Lisesi	25	118,60			
	Toplam	282				
Baba normların düzenlenmesi	Fen Lisesi	29	123,59	5,219	3	,156
	Anadolu Lisesi	129	134,57			
	İmam Hatip Lisesi	99	155,33			
	Meslek Lisesi	25	143,28			
	Toplam	282				
Baba sevgi ve güven	Fen Lisesi	29	156,03	3,019	3	,378
	Anadolu Lisesi	129	141,94			
	İmam Hatip Lisesi	99	132,82			
	Meslek Lisesi	25	156,76			
	Toplam	282				
Baba izleme	Fen Lisesi	29	139,21	,408	3	,939
	Anadolu Lisesi	129	144,85			
	İmam Hatip Lisesi	99	138,71			
	Meslek Lisesi	25	137,90			
	Toplam	282				
	Fen Lisesi	29	150,53			

Baba beklentileri karşılama	Anadolu Lisesi	129	147,10	3,444	3	,328
	İmam Hatip Lisesi	99	129,47			
	Meslek Lisesi	25	149,72			
	Toplam	282				
Baba ev kuralları	Fen Lisesi	29	131,53			
	Anadolu Lisesi	129	139,66	1,321	3	,724
	İmam Hatip Lisesi	99	143,33			
	Meslek Lisesi	25	155,32			
	Toplam	282				

Tablo 4.14.'te görüldüğü üzere, ergenlerin okul türü değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Kruskal Wallis H Testi bulgularına göre, baba katılımı (X2=1,698; p>0,05), baba-ergen ilişkileri toplam puan (X2=,104; p>0,05), BİÖ Yakın iletişim (X2=,924; p>0,05), BİÖ Duyarlılık (X2=4,355; p>0,05), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma (X2=2,236; p>0,05), BİÖ Normların düzenlenmesi (X2=5,219; p>0,05), BİÖ Sevgi ve güven (X2=3,019; p>0,05), BİÖ İzleme (X2=,408; p>0,05), BİÖ Beklentileri karşılama (X2=,3,444; p>0,05) ve BİÖ Ev kuralları (X2=1,321; p>0,05) alt boyutlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

4.3.6. "Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi ergenlerin yaşına göre farklılaşmakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisinin ergenlerin yaşına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi için Bağımsız Örneklem t Testi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.15.'te verilmiştir.

Tablo 4.15. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Ergenlerin Yaşı Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

	Yaş	N	Ort	SS	t	p
Baba katılımı	15 yaş	157	35,98	5,808	1,433	,153
	16 Yaş	118	34,85	7,304		
Baba Ergen İlişkileri Toplam	15 yaş	157	137,18	24,832	,154	,877
	16 Yaş	118	136,71	24,600		
Baba yakın iletişim	15 yaş	157	23,13	8,291	,273	,785
	16 Yaş	118	22,86	8,508		
Baba-ergen ilişkisi Duyarlılık	15 yaş	157	25,15	4,153	-,927	,355
	16 Yaş	118	25,61	4,007		
Baba-ergen ilişkisi birlikte etkinlikte bulunma	15 yaş	157	19,59	5,400	1,208	,228
	16 Yaş	118	18,78	5,556		
Baba-ergen ilişkisi Normların düzenlenmesi	15 yaş	157	23,84	4,689	-,682	,496
	16 Yaş	118	24,23	4,684		
Baba-ergen ilişkisi Sevgi ve güven	15 yaş	157	17,59	2,980	,243	,808
	16 Yaş	118	17,50	3,034		
Baba-ergen ilişkisi izleme	15 yaş	157	12,43	3,756	-,097	,923
	16 Yaş	118	12,48	3,889		
Baba-ergen ilişkisi Beklentileri karşılama	15 yaş	157	7,38	2,194	,947	,345
	16 Yaş	118	7,12	2,225		
Baba-ergen ilişkisi Ev kuralları	15 yaş	157	8,06	1,924	-,290	,772
	16 Yaş	118	8,13	1,743		

Tablo 4.15.'te görüldüğü üzere, ergenlerin yaş değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulgularına göre, baba katılımı (t=1,433; p>0,05), baba-ergen ilişkileri toplam puan (t=-,154; p>0,05), BİÖ Yakın iletişim (t=,273; p>0,05), BİÖ Duyarlılık (t=-,927; p>0,05), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma (t=1,208; p>0,05), BİÖ Normların düzenlenmesi

(t=,682; p>0,05), BİÖ Sevgi ve güven (t=-,243; p>0,05), BİÖ İzleme (t=-,097; p>0,05), BİÖ Beklentileri karşılama (t=,947; p>0,05) ve BİÖ Ev kuralları (t=-,290; p>0,05) alt boyutlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

4.3.7. "Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisinin çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.16.'da verilmiştir.

Tablo 4.16. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Çocuk sayısı	N	Ort.	SS	F	sd	p	Tukey
Baba katılımı	1	30	36,07	6,528	1,480	2/279	,229	
	2	123	36,21	6,346				
	3 ve üstü	129	34,86	6,518				
	Toplam	282	35,58	6,455				
Baba Ergen İlişkileri Toplam	1	30	136,37	26,404	,430	2/279	,651	
	2	123	138,70	24,593				
	3 ve üstü	129	135,89	24,069				
	Toplam	282	137,17	24,500				
Baba yakın iletişim	1	30	24,73	8,298	,768	2/279	,465	
	2	123	23,07	8,478				
	3 ve üstü	129	22,64	8,173				
	Toplam	282	23,05	8,314				
Baba duyarlılık	1	30	25,43	3,278	,061	2/279	,941	
	2	123	25,30	4,189				
	3 ve üstü	129	25,48	4,130				

	Toplam	282	25,40	4,063				
	1	30	19,47	5,841				
	2	123	19,88	5,057	1,619	2/279	,200	
Baba birlikte etkinlikte bulunma	3 ve üstü	129	18,66	5,669				
	Toplam	282	19,28	5,441				
	1	30	22,27	5,699				
	2	123	24,08	4,674	2,414	2/279	,091	
Baba normların düzenlenmesi	3 ve üstü	129	24,32	4,331				
	Toplam	282	23,99	4,664				
	1	30	17,57	2,661				
	2	123	18,00	2,690	2,284	2/279	,104	2-3
Baba sevgi ve güven	3 ve üstü	129	17,21	3,264				
	Toplam	282	17,59	2,978				
	1	30	12,55	3,666				
	2	123	12,86	3,846	1,496	2/279	,226	
Baba izleme	3 ve üstü	129	12,04	3,740				
	Toplam	282	12,45	3,786				
	1	30	7,27	2,258				
	2	123	7,35	2,190	,093	2/279	,911	
Baba beklentileri karşılama	3 ve üstü	129	7,23	2,194				
	Toplam	282	7,29	2,192				
	1	30	7,10	2,108				
	2	123	8,15	1,886	5,560	2/279	,004**	3-1
Baba ev kuralları	3 ve üstü	129	8,31	1,648				
	Toplam	282	8,11	1,836				

Not: **p<0,01

Tablo 4.16.'da görüldüğü üzere, çocuk sayısı değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) bulgularına göre, BİÖ Sevgi ve güven alt boyutu [$F_{(2/279)} = 2,284$; $p<0,05$] ve BİÖ Ev Kuralları [$F_{(2/279)} = 5,560$; $p<0,05$] çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Tukey HSD bulgularına göre, BİÖ sevgi ve güven alt boyutu iki çocuklu olan ailelerdeki katılımcılarda anlamlı düzeyde yüksek; BİÖ Ev kuralları üç ve üzeri çocuklu olan ailelerdeki katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ayrıca, çocuk sayısı değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) bulgularına göre, baba katılımı [$F_{(2/290)}=1,480$; $p>0,05$], baba-ergen ilişkileri toplam puan [$F_{(2/290)}=,430$; $p>0,05$], BİÖ Yakın iletişim [$F_{(2/279)=},768$; $p>0,05$], BİÖ Duyarlılık [$F_{(2/279)}=,061$; $p>0,05$], BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma [$F_{(2/279)=} 1,619$; $p>0,05$], BİÖ Normların düzenlenmesi [$F_{(2/279)} = 2,414$; $p>0,05$], BİÖ İzleme [$F_{((2/279)} = 1,496$; $p>0,05$] ve BİÖ Beklentileri karşılama [$F_{(2/279)} = ,039$; $p>0,05$] alt boyutlarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p>0,05$).

4.3.8. "Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi annenin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisinin annenin eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.17.'de verilmiştir.

Tablo 4.17. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Anne eğitim	N	Sıra Ort.	X2	Sd	p
Baba Katılımı	Okur-yazar değil	11	98,59	9,485	4	,050
	İlkokul	84	125,54			
	Ortaokul	51	144,58			
	Lise	66	155,76			
	Üniversite	70	151,71			

	Toplam	282				
Baba Ergen İlişkisi Toplam	Okur-yazar değil	11	107,45	2,945	4	,567
	İlkokul	84	138,34			
	Ortaokul	51	138,01			
	Lise	66	149,39			
	Üniversite	70	145,74			
	Toplam	282				
Baba yakın iletişim	Okur-yazar değil	11	110,73	4,338	4	,362
	İlkokul	84	134,83			
	Ortaokul	51	134,47			
	Lise	66	152,77			
	Üniversite	70	148,83			
	Toplam	282				
Baba duyarlılık	Okur-yazar değil	11	136,05	4,684	4	,321
	İlkokul	84	153,70			
	Ortaokul	51	135,25			
	Lise	66	146,83			
	Üniversite	70	127,25			
	Toplam	282				
Baba birlikte etkinlikte bulunma	Okur-yazar değil	11	118,64	3,447	4	,486
	İlkokul	84	133,93			
	Ortaokul	51	136,17			
	Lise	66	152,34			
	Üniversite	70	147,84			
	Toplam	282				
Baba normların düzenlenmesi	Okur-yazar değil	11	120,09			
	İlkokul	84	150,13			

	Ortaokul	51	141,80	2,026	4	,731
	Lise	66	136,42			
	Üniversite	70	139,08			
	Toplam	282				
Baba sevgi ve güven	Okur-yazar değil	11	89,86			
	İlkokul	84	135,91			
	Ortaokul	51	145,30	6,873	4	,143
	Lise	66	141,27			
	Üniversite	70	153,76			
	Toplam	282				
Baba izleme	Okur-yazar değil	11	127,91			
	İlkokul	84	129,76			
	Ortaokul	51	144,00	3,549	4	,471
	Lise	66	144,89			
	Üniversite	70	152,71			
	Toplam	282				
Baba beklentileri karşılama	Okur-yazar değil	11	118,68			
	İlkokul	84	140,17			
	Ortaokul	51	141,25	1,411	4	,842
	Lise	66	140,05			
	Üniversite	70	148,23			
	Toplam	282				
Baba ev kuralları	Okur-yazar değil	11	116,86			
	İlkokul	84	146,85			
	Ortaokul	51	135,47	1,744	4	,783
	Lise	66	143,18			
	Üniversite	70	141,76			
	Toplam	282				

Tablo 4.17.'de görüldüğü üzere, annenin eğitim durumu değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Kruskal Wallis H Testi bulgularına göre, baba katılımı [X2=9,485; -p<.05) baba-ergen ilişkileri toplam puan (X2=2,945; p>0,05), BİÖ Yakın iletişim (X2=4,684; p>0,05), BİÖ Duyarlılık (X2=4,684; p>0,05), BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma (X2=3,447; p>0,05), BİÖ Normların düzenlenmesi (X2=2,026; p>0,05), BİÖ Sevgi ve güven (X2=6,873; p>0,05), BİÖ İzleme (X2=3,549; p>0,05), BİÖ Beklentileri karşılama (X2=1,411; p>0,05) ve BİÖ Ev kuralları (X2=1,744; p>0,05) alt boyutlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır.

4.3.9. "Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi annenin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?" Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Baba katılımı ve baba – ergen ilişkisinin annenin eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz bulguları Tablo 4.18.'de verilmiştir.

Tablo 4.18. Baba Katılımı ve Baba-Ergen İlişkileri Alt Boyutlarının Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Baba eğitim	N	Ort	SS	F	sd	p
Baba Katılımı	İlkokul	48	34,96	5,918	1,146	3/278	,331
	Ortaokul	48	34,29	7,167			
	Lise	81	36,10	6,507			
	Üniversite	105	36,05	6,293			
	Toplam	282	35,58	6,455			
Baba-Ergen İlişkisi Toplam	İlkokul	48	137,87	24,089	,173	3/278	,915
	Ortaokul	48	135,18	24,146			
	Lise	81	138,25	25,323			
	Üniversite	105	136,92	24,492			
	Toplam	282	137,17	24,500			
Baba yakın iletişim	İlkokul	48	22,14	7,927	,713	3/278	,545
	Ortaokul	48	21,96	8,589			
	Lise	81	23,47	8,309			

	Üniversite	105	23,65	8,396			
	Toplam	282	23,05	8,314			
Baba duyarlılık	İlkokul	48	26,26	4,077	1,773	3/278	,152
	Ortaokul	48	25,67	3,573			
	Lise	81	25,57	4,099			
	Üniversite	105	24,74	4,190			
	Toplam	282	25,40	4,063			
Baba birlikte etkinlikte bulunma	İlkokul	48	19,25	5,854	,066	3/278	,978
	Ortaokul	48	19,32	5,089			
	Lise	81	19,07	5,573			
	Üniversite	105	19,43	5,370			
	Toplam	282	19,28	5,441			
Baba normların düzenlenmesi	İlkokul	48	24,68	4,458	,432	3/278	,731
	Ortaokul	48	23,73	5,564			
	Lise	81	23,84	4,618			
	Üniversite	105	23,92	4,373			
	Toplam	282	23,99	4,664			
Baba sevgi ve güven	İlkokul	48	17,56	3,161	,078	3/278	,972
	Ortaokul	48	17,66	2,935			
	Lise	81	17,70	2,803			
	Üniversite	105	17,50	3,081			
	Toplam	282	17,59	2,978			
Baba izleme	İlkokul	48	11,99	3,775	1,502	3/278	,214
	Ortaokul	48	11,63	3,559			
	Lise	81	12,87	3,726			
	Üniversite	105	12,71	3,906			
	Toplam	282	12,45	3,786			
Baba beklentileri karşılama	İlkokul	48	7,55	2,106	1,367	3/278	,253
	Ortaokul	48	7,17	1,978			
	Lise	81	7,58	2,138			
	Üniversite	105	7,00	2,346			
	Toplam	282	7,29	2,192			

Baba ev kuralları	İlkokul	48	8,44	1,528			
	Ortaokul	48	8,05	1,739	,743	3/278	,527
	Lise	81	8,15	1,944			
	Üniversite	105	7,97	1,925			
	Toplam	282	8,11	1,836			

Tablo 4.18.'de görüldüğü üzere, babanın eğitim durumu değişkenine göre baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutlarını karşılaştırılması için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) bulgularına göre, baba katılımı [$F_{(3/289)}$=1,146; p>0,05], baba-ergen ilişkileri toplam puan [$F_{(3/289)}$=,173; p>0,05], BİÖ Yakın iletişim [$F_{(3/289)}$=,713; p>0,05], BİÖ Duyarlılık [$F_{(3/289)}$=1,773; p>0,05], BİÖ Birlikte etkinlikte bulunma [$F_{(3/289)}$=,066; p>0,05], BİÖ Normların düzenlenmesi [$F_{(3/289)}$=,432; p>0,05], BİÖ Sevgi ve güven [$F_{(3/289)}$=,078; p>0,05], BİÖ İzleme [$F_{(3/289)}$=1,502; p>0,05], BİÖ Beklentileri karşılama [$F_{(3/289)}$=1,367; p>0,05] ve BİÖ Ev kuralları [$F_{(3/289)}$=,743; p>0,05] alt boyutlarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (p>0,05).

4.2. YORUMLAR

Bu çalışmada ergenlerde, annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerindeki rolü incelenmiştir. Araştırmada bu temel amacın yanı sıra baba katılımı ve baba – ergen ilişkisi, bazı demografik değişkenler açısından incelenmiştir.Verileri geçerli olan 282 lise öğrencisi ve ebeveynlerinin anketlere vermiş olduğu yanıtlar kapsamında araştırma hipotezleri çözümlenmiş ve elde edilen bulgular daha önce yapılan çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

İlk olarak, araştırmanın örneklemini oluşturan lise öğrencileri ve aileleri hakkındaki demografik değişkenlerin dağılımları verilmiştir. Bulgulara göre, kız öğrencilerin sayısının erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim gördüğü lise türü değişkenine göre, Anadolu lisesi öğrencilerinin sayısının daha fazla olduğu bulunmuştur. Lise 1 öğrencisi olan ve 15 yaşındaki katılımcıların sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Çocuk sayısı değişkenine göre 3 ve üzeri kardeş sayısı bulunan öğrencilerin sayısı daha fazladır. Ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre, hem anne hem de babada, üniversite mezunların oranı en fazladır.

Araştırmanın ilk problemi kapsamında, annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun, baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri arasında ilişki olup olmadığı ifadesini yanıtlamak amacıyla yapılan korelasyon ve regresyon bulgularına göre, annelik bekçiliği ile baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca, baba katılımı ve baba-ergen ilişkilerinin yordayıcılarının incelendiği çalışmada elde edilen sonuçlara göre, annelerin bildirdiği evlilik uyumu düzeyinin hem baba katılımı hem de baba-ergen ilişkilerini anlamlı düzeyde açıkladığı saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bulguların literatürle tutarlı olduğunu gösteren farklı çalışmalar (Dyer ve ark., 2011; Gaunt, 2008; Stevenson ve ark., 2014; Aktaş, 2017; Olsavsky ve ark., 2019) bulunmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde, literatürde yer alan ve bu çalışmayla benzer veya farklı bulguların elde edildiği çalışmaların karşılaştırılmasıyla sonuçların değerlendirmesi yer almaktadır. Araştırmanın merkezi değişkenleri olan baba katılımı ve baba-ergen ilişkilerinin yanı sıra, araştırmada annelik bekçiliği ve ebeveynin evlilik uyumu değişkenleri ele alınmıştır. Bulgular doğrultusunda, annelik bekçiliğinin, babaların bildirmiş olduğu evlilik uyumuyla negatif yönlü, zayıf düzeyde ve anlamlı ilişkili olduğu saptanmıştır. Korelasyon bulguları, annelik bekçiliğinin fazla olduğu ailelerde aynı zamanda babaların evlilik uyumunun düşük olduğunu göstermektedir. Annelik bekçiliği ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, annelerin bildirmiş olduğu evlilik uyumunun ve baba katılımının ele alındığı görülmüştür (Stevenson ve ark., 2014). Stevenson ve meslektaşları (2014), annelik bekçiliği, evlilik problemleri ve baba-ergen ilişkileri arasında aracı değişken olarak incelediği çalışmalarında, 7-10. sınıf öğrencileri ve ebeveynleriyle çalışmıştır. Bulgular doğrultusunda, evlilikte problemlerin artmasıyla annelik bekçiliği davranışının artış gösterdiği saptanmıştır. Buna ek olarak, evlilikteki sorunlar erkek öğrencilerde baba ile ilişkiyi; kız öğrencilerde anne ile ilişkiyi anlamlı düzeyde yordamaktadır. Aynı zamanda, saptanan anlamlı ve yordayıcı ilişkilerin kültürel bağlamda farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Aktaş (2017), 4 – 6 yaş arası çocuklar ve ebeveynleriyle yaptığı çalışmasında annelik bekçiliğinin babanın evlilik uyumunu azalttığı ve bunun da baba katılımının düşmesine neden olduğunu, baba katılımı arttıkça çocuğun içe yönelim ve dışa yönelim sorunlarının azaldığını belirtmiştir. Olsavsky ve meslektaşları (2019) ise çalışmasında, babaların algıladıkları annelik bekçiliği davranışlarnın, ebeveyn yakınlığını ve çift uyumunu etkilediğini; annelik bekçiliğinin azalmasının ise çift uyumunu olumlu

yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda elde edilen bulguların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Çocuk yetiştirmede, annelik bekçiliği ile baba katılımı arasındaki ilişki kavramsal olarak ele alınan iki önemli konudur. Babaların çocuk yetiştirme konusundaki katkısı yadsınamamakla birlikte, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde annelerin aile ve çocukla ilgili sorumluluklarının daha fazla olduğuna ilişkin görüş ve tutumlar baskın gelmektedir (MacDonald, 2009). Buna ek olarak, baba-çocuk ilişkisi ile ilgili yapılan çalışmalarda, annelerin kimi zaman söz konusu ilişkiyi desteklediği, kimi zaman ise kendi rollerinin çocuk yetiştirmek için yeterli olduğunu düşündükleri görülebilmektedir. Bu doğrultuda, araştırmacılar annelerin çocuk yetiştirme konusunda aile içerisindeki tutumunun ne olduğu konusunda incelemeler yapmışlardır (Puhlman ve Pasley, 2013). Çalışmalara göre, annelerin ev içerisindeki sorumluluklarından vazgeçmedikleri, babaların çocuk yetiştirme konusunda yeterli olmadıklarına ilişkin algılarının söz konusu olabileceği sonucu elde edilmiştir. Ayrıca, farklı çalışmalarda, annelerin çocuklarıyla olan ilişkisinde babanın kendileri kadar etkin olmasını istememelerinin dahi söz konusu olduğu bulguları elde edilmiştir. Yapılan çalışmaların sağladığı sonuçlar kapsamında ortaya atılan "annelik bekçiliği" kavramı (De Luccie, 1995) literatürde yer almıştır. Bu çalışmada ise annelik bekçiliğinin, baba – ergen ilişkileri alt boyutları ile negatif yönlü ve anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca, annelik bekçiliğinin baba – ergen ilişkilerini negatif yönlü etkilediği sonucu elde edilen çalışmada, literatürde yapılan çalışmalarla tutarlı olarak, baba – ergen ilişkilerinin annelik bekçiliği davranışı ile sınırlanalabileceği düşünülmektedir.

Annelik bekçiliği ve babaların bildirmiş olduğu evlilik uyumu arasındaki ilişkinin negatif olduğu saptanan çalışmada, evlilik uyumunun düşük olması halinde annelerin babaların aile içerisindeki rolüne karşı olumsuz tutuma sahip olması ve bunun neticesinde çocuk yetiştirme ve aile ile ilgili daha fazla sorumluluk alma istemesi söz konusu olabilmektedir. Bu görüşü destekleyen diğer bir çalışmada, Zvara ve meslektaşları (2016), partner şiddeti, annelik bekçiliği ve çocuklardaki davranış sorunları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada, ebeveyn davranışının partner şiddeti ve çocuk davranışları arasındaki ilişkide aracı rolü incelenmiş; annelik bekçiliğinin ise yönetici rolü değerlendirilmiştir. Bulgulara göre, çocuklarda görülen davranışlarının kökeninde babaların sert ebeveyn tutumları sergileme konusunda annelik bekçiliğinin anlamlı etkisi olduğu görülmüştür.

Annelik bekçiliği, baba katılımı ve babanın çocukla olan ilişkisini inceleyen çalışmalardan bir diğeri Gaunt (2008) tarafından 0-3 yaş çocukların ebeveynleri ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, annenin düşük benlik saygısının düşük olması, aileyle ilgili işlerde standart belirleyerek daha fazla sorumluluk almaya, diğer bir deyişle bekçilik davranışında bulunmayla ilişkilidir. Ayrıca annenin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili şemaları ve annelik kimliğinin güçlü olması, dindarlığı da bekçilik davranışıyla ilişkili bulunmuştur. Annelik bekçiliğinin kavramsallaştırılmasında öncü olan Allen ve Hawkins (1999), çalışmalarında, annelerin baba katılımı ve aile sorumluluklarına ilişkin inanç ve düşüncelerini inceledikleri çalışmasında değişen koşullar itibariyle babaların çocuk yetiştirme ve aile ile ilgili sorumluluklara daha fazla katılım gösterdiği; fakat annelerin annelik kimliği ve toplumsal cinsiyet rolleri neticesinde buna direndiği görülebilmektedir. Bu sebeple ortaya atılan bekçilik kavramı, annelerin, babaların davranışları konusunda karar verici konumda olmasına yol açabilecek düşünce, tutum ve davranışları içerebilmektedir (Coltrane, 1996; Dienhart ve Daly, 1997; Thompson ve Walker, 1989). Bu doğrultuda, baba – ergen ilişkileri ile negatif yönlü olmasını açıklayan kuramsal arka planın mevcut olduğu görülmektedir.

Baba katılımı ve baba – çocuk ilişkisi hem anne hem baba hem de çocukların iyi oluş düzeylerine katkı sağlayabilecek düzeyde önemli bir konudur. Baba katılımının söz konusu olmadığı ailelerde, anne ve çocukların destekten yoksun olduğu görülebilmektedir. Bazı anneler, annelik kimliği gereği çocuk yetiştirme konusundaki denetimi, bir diğer deyişle bekçiliği bırakmamayı tercih etse de, kültürel bağlamda, özellikle kolektivistik toplumlarda annelik kimliğini yansıtmanın nihai yolu olarak görülebilmektedir. Özellikle ebeveyenlerin ayrı olduğu veya evlilikte problem yaşayan çiftlerin çocuk yetiştirme sürecinde annelik bekçiliği baba katılımını büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, küçük çocuğu bulunan anneler, babaların çocuk bakımı konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorsa, baba – çocuk ilişkisini kontrol etme ve denetlemeye yönelik davranışlarda bulunmakta; ebeveynler arası çatışma ve anlaşmazlıklar sonucu babayla ilişkisini kesen annelerin, çocuğun da babayla iletişimini kestiğini belirterek, babanın çocuğa erişimini engellemektedir (Makusha ve Richter, 2016). Bu doğrultuda, çalışmada saptanan annelik bekçiliği değişkeninin evlilik uyumu, baba katılımı ve baba – ergen ilişkileriyle bağlantısının olmasının kolektivistik toplum olarak nitelendirilebilecek ve annelik kimliğinin ön planda olduğu Türk toplumu için

tutarlı bir sonuç olarak düşünülmektedir. Holmes ve meslektaşları (2013)' nın, ebeveyn – ergen ilişkilerinde annenin psikolojik kontrolü ve annelik bekçiliği arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmasında, annelik bekçiliği davranışları, annelerin çocuklarına karşı psikolojik kontrolü ile anlamlı ilişkili saptanmamıştır. Ayrıca, psikolojik kontrolün gözlemlenen anne – ergen ilişkisindeki sıcaklıkla negatif yönlü ve anlamlı ilişkili bulunmuştur. Annelerin ketleyici bekçilik davranışının ise baba – ergen ilişkisi ile negatif yönlü ve anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur.

Baba katılım ile ilgili çalışmalar arasında ergenlerin algıladığı baba katılımı düzeylerinin incelenmesine yönelik araştırmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmalar arasında Dyer ve meslektaşları (2011), ergenlerin baba desteği ve varlığını algılayış biçimini ve baba katılımını incelemişlerdir. Yaşları 14 ile 16 arasında olan 704 ergen bireyler yürütülen çalışmada elde edilen bulgulara göre, ergenlerin algıladığı baba desteğinin finansal konularda olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, annelik bekçiliğinin ergenlerin algıladığı baba katılımı ile negatif ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçların bu çalışmayla tutarlı olduğu görülmektedir.

Cannon ve meslektaşları (2008) tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise ebeveyn özellikleri olarak annelik bekçiliği ve baba davranışları incelenmiştir. Bebeklik dönemi itibariyle incelenen ebeveynlerin annelik bekçiliği durumu söz konusu olduğunda baba katılımlarının düştüğü görülmüştür. Özellikle ketleyici annelik bekçiliği tutumunun baba rollerinin gelişmesinde negatif etkiye sebep olduğu bulunmuştur. Başka bir araştırmada ise, özellikle düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerde annelik bekçiliğinin baba katılımı üzerinde etkisi olduğu ve nadiren aile süreçlerini etkilediğini belirtmişlerdir. Annelerin toplumsal normlara göre standartları içselleştirdiği ve buna yönelik babaların çocuk yetiştirme ve ilişki geliştirme tutumlarına yönelik kontrol sağlayabildiğini öne sürmüşlerdir (Roy ve Burton, 2009).

Araştırmada annelik bekçiliği, baba katılımı, ebeveyn evlilik uyumu ve baba – ergen ilişkileri arasındaki bağlantının ve yordayıcıların ele alınmasının dışında, demografik değişkenler bakımından baba – ergen ilişkileri ile baba katılımının farklılaşma düzeyleri incelenmiştir.

Bulgular doğrultusunda, cinsiyete göre, baba katılımının ve baba – ergen ilişkilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte, literatürde, cinsiyet ve baba – ergen ilişkilerini ele alan çalışmalarda farklı bulguların elde edildiği

görülmüştür. Araştırmanın bulgusu kapsamında çocuk cinsiyetinin baba katılımını etkilemediği literatürde bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Marsiglio, 1991; Evans, 1997; Coley ve Morris, 2002). Nillson (2017) tarafından yapılan çalışmada ise, ergenlerin aile ile ilişkisinde cinsiyete göre anlamlı farklılıkların söz konusu olduğu ve erkeklere karşı ailelerin daha suçlayıcı ve işlevsel olmayan tutumlar sergileyebildiği sonucu elde edilmiştir. Bu durumun toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde, ergenlik döneminin getirdiği hızlı değişim ve gelişim özellikleri ile yüksek düzeyde risk içeren davranışlara yatkınlık düzeyinin cinsiyete göre farklılık göstermesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, ergenlik dönemi, aileden ayrılma ve bireyleşme dönemi olarak tanımlanan kritik bir gelişim evresidir (Santrock, 2010). Bu doğrultuda, ailelerin çocuklara olan bağlılığının zaman içerisinde zayıflaması ile ebeveynin çocuğunu izlemesi veya koruması ergen bireyler tarafından yanlış yorumlanabilmekte ve ilişkisel problemlerin oluşmasına yol açabilmektedir. Farklı birçok kültürde, ebeveyn-ergen ilişkilerinde cinsiyet farklılığının görüldüğü ifade edilmiştir. Brouillard ve meslektaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada, ergen – baba ve ergen – anne ilişkisinin ergenlerde depresif semptomları anlamlı düzeyde yordadığı sonucu elde edilmiştir. Bu çalışmada, cinsiyete göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Sınıf ve yaş değişkenine göre, ergenlerin baba katılımı ve baba – ergen ilişkileri boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Sonucun, öğrencilerin sınıflarındaki farkın yalnızca bir yıl olmasından kaynaklı anlamlı olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca, sınıfa ek olarak lise türü değişkenine göre öğrencilerin baba katılımı ve baba – ergen ilişkileri boyutlarının farklılığının anlamlı olmadığı saptanmıştır. Literatürde, belirtilen değişkenlerin karşılaştırıldığı çalışma bulunmamakla birlikte bu çalışmada lise türünün anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, çocuk sayısına göre baba katılımında anlamlı düzeyde farklılaşma görülmemiştir. Baba katılımının çocuk sayısına göre farklılaşmaması bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Deluccie, 1995; Paulson ve ark., 2006; Aktaş, 2017). Ancak literatürde baba katılımı ve çocuk sayısı arasında anlamlı faklılaşma bulan çalışmalar da mevcuttur (Paquette, ve ark., 2000; Mehall, 2009). Mevcut çalışmada, çocuk sayısına göre baba katılımının farklılaşmamasının, ergenlerin aile ilişkilerinin yoğunluğunun azaldığı bir dönem olmasıyla babanın yaşamlarına dahil olma konusundaki tutumları olabilir.

Bununla birlikte, araştırma bulgularında baba – ergen ilişkileri boyutlarından sevgi ve güven alt boyutu ile kurallar alt boyutunun anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İki çocuk olan ailelerde sevgi ve güven alt boyutunun daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Bu durum, anne ve babanın çocuk yetiştirme konusunda çocuklarıyla ilgilenebilmek adına demokratik koşullar sağlayabildikleri ve babaların bu açıdan daha etkin ilişki kurabildiklerini düşündürmektedir. Buna ek olarak, üç çocuk ve üzeri olan ailelerde ise baba – ergen ilişkilerinde ev kurallarına ilişkin alt boyutun daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun, kalabalık aile olması ve aile düzeninin sürdürülmesi açısından babanın daha fazla sorumluluk sahibi olabileceğinden kaynaklı bir durum olduğu düşünülmektedir.

Son olarak , araştırmada anne ve baba eğitim düzeyi bakımından baba katılımı ve baba – ergen ilişkileri boyutlarının anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Literatürde ise ebeveyn eğitim düzeyine ilişkin farklı bulgular elde edildiği görülmektedir. Deluccie (1995), annenin eğitim ve çalışma durumunun baba katılımı ile ilgili memnuniyetlerini yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan, Kulik ve Trosef (2010) tarafından İsrailli kadınlarla yapılan bir çalışmada, annelik bekçiliğinin baba katılımını kısıtladığına ilişkin anlamlı bir bağlantı olup olmadığına yönelik yürütülen araştırmada; annelerin eğitim düzeyi, çalışma durumu ve gelir düzeyine göre baba katılımına yönelik isteklerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgulardan farklı olarak, anne ve baba eğitim düzeyi bakımından annelik bekçiliği ve baba katılımı düzeylerinin puanlarının anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Tu, Chang ve Kao (2014) ise, annenin eğitim düzeyi ile annelik bekçiliği arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Karabulut ve Şendil (2017), çalışmalarında ise lise ve üstü eğitim düzeyine sahip babaların annelik bekçiliği davranışına daha az maruz kaldığı, annenin yaşı arttıkça annelik bekçiliği davranışı azaldığı belirtilmiştir. Opondo ve meslektaşları (2016) tarafından yapılan bir çalışmada ise, baba katılımının çocukların davranışlarına yönelik anlamlı farklılıkları beraberinde getirdiği ve babaların eğitim düzeyinin bir ebeveyn olarak kendilerini nasıl değerlendirdikleri hususunda önemli işlevi olduğunu öne sürmüşlerdir. Buna ek olarak, ülkemizde yapılan bir çalışmada, Aydoğdu ve Dilekmen (2016), ebeveynlerin çocuklara karşı tutumlarının ebeveyn eğitim düzeyi bakımından anlamlı farklılık gösterdiği sonucunu elde etmişlerdir. Buna göre, üniversite mezunu ebeveynlerin demokratik çocuk

yetiştirme tutumlarının ilköğretim mezunlarına göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

BÖLÜM 5. SONUÇ

5.1. YARGI

Ebeveyn – ergen ilişkisinini niteliğinin değişim gösterdiği ergenlik döneminde, baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerini belirleyen değişkenleri anlayabilmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Aileyi bütünsel bir yaklaşımla ele aldığımızda ise baba – ergen ilişkilerinin niteliğini aile işlevleriyle ele almak kaçınılmazdır. Mevcut araştırmada ise baba katılımı ve baba – ergen ilişkilerinde, evlilik uyumu ve annelik bekçiliğinin rolü incelenmiştir. Annelik bekçiliği kavramı, literatürde yeni araştırılmaya başlanmasına karşın, annenin toplumsal rollerinin değişimiyle birlikte, baba katılımını ve baba – ergen ilişkilerini etkilemektedir. Evlilik uyumu ise, ergenlerin yalnızca aile ilişkilerini değil, psikolojik iyi oluşlarını, akademik becerilerini ve geleceğe yönelik bakış açılarını da şekillendirmektedir. Ülkemizde baba – ergen ilişkilerini ele alan ve baba – ergen ilişkilerini belirleyen değişkenlerin ele alınarak araştırılan çalışma sayısı oldukça azdır. Bu nedenle, elde edilen bulgular çerçevesinde ergenlerin aile ilişkilerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması alanyazın açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca, ebeveynlere dağtılan 1238 formdan geri getirilmeyen, çalışmanın kriterlerine uymayan ve eksik doldurulan ölçeklerin çıkarılmasıyla 238 ergen ve ebeveynlerinin örneklem grubunu oluşturması, çalışmanın kısıtlılığı olarak düşünülebilir. Çalışmaya katılım sağlayan ebeveynlerin günlük yaşamlarında çocuklarıyla ilgilenen, onların ihtiyaçlarını karşılayan ebeveynlerden oluşması olasılık dahilindedir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmada, annelik bekçiliği ve annelerin evlilik uyumunun baba – ergen ilişkilerini ve baba katılımını anlamlı düzeyde yordadığı sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bulguların literatüre katkı sağlayacağı, ileri çalışmalarla desteklenebileceği ve bulguların uygulamaya geçirebileceği düşünülmektedir.

Araştırmacılar için,

1. Çalışmanın örnekleminin daha geniş olmasının sonuçların genellenebilirliği açısından etkisi olacağı düşünülmektedir.
2. Bu araştırma yalnızca İstanbul ilinde lise 1 ve lise 2 (15 – 16 yaş aralığındaki ergenler) sınıfa devam eden ergenlerle gerçekleştirilmiştir. Sonuçların genellenebilmesi açısından, ileride yapılacak çalışmaların ülkemizin farklı

illerinde ve farklı yaş gruplarıyla yapılması, farklı sonuçlarla karşılaşılması bakımından önemlidir. Ayrıca kırsal – kent ayrımı gözetilerek yapılacak çalışmalarda, Türk kültürü aile yapısının da göz önünde bulundurularak çalışmadaki ilgili değişkenlerin tekrar incelenmesi, ülkemizde yapılacak çalışmaların karşılaştırılabilmesi ve sonuçların tartışılabilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

3. Lise türünün homojen dağılım göstermesini sağlayan bir veri toplama süreciyle, lise öğrencilerinin baba – ergen ilişkilerine yönelik tutumlarının lise türüne göre karşılaştırmasının istatistiksel açıdan daha geçerli olabileceği düşünülmektedir.
4. Annelik bekçiliğinin yordayıcı değişken olarak tespit edildiği bu çalışmayı ileri çalışmalarla destekleyerek, annelik bekçiliğinin aracı ya da yönetici değişken olup olmadığına yönelik analizlerin eklenebileceği düşünülmektedir.
5. Kullanılan veri toplama araçları değiştirilerek veya daha detaylı veri sağlayabilecek ölçme araçları kullanılarak araştırmaların tekrarlanabilmesi önerilmektedir.
6. Nicel verilerin yanı sıra, ergenlerin algıladığı baba-ergen ilişkisine dair yapılacak görüşmelerle nitel analizle değerlendirilebileceği önerilmektedir.

Uygulayıcılar için,

7. Ergenlerin algıladığı baba-ergen ilişkilerini geliştirmeye ve baba katılımını arttırmaya yönelik okullarda velilerin ve özellikle babaların katılımının sağlanmasıyla gerçekleştirilecek psikoeğitim oturumları ya da bilgilendirici seminerlerin yapılması gerekliliği önerilmektedir.
8. Ebeveynlere yönelik aile iletişim konulu eğitimler verilmesi veya eğitimlerin alınmasına yönelik okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık birimleri tarafından teşvik edilebileceği düşünülmektedir.
9. Kritik bir gelişim evresi olan ergenlikte olası problemlerin bertaraf edilmes ve ebeveyn katılımının önemli olduğunu hem anne hem babaya yansıtarak etkili aile içi iletişime teşvik edilmesi ve buna yönelik görüşmeler ve toplantılar yapılması önerilmektedir.

EK'LER

Veri toplama araçlarının sadece ilk 3 maddesine yer verilmiştir.

EK 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Veli,

Bu çalışma, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi yüksek lisans öğrencisi olan Tuğba GAZİ tarafından, Doç. Dr. Seval ERDEN'in danışmanlığında yürütülen, yüksek lisans tezi kapsamında bilimsel veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu çalışma, babanın çocuğun yaşamına dahil oluşunun ve baba – ergen ilişkisinin, annelik bekçiliği ve evlilik uyumu açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla hazırlanan ve eklerde bulunan ölçekleri doldurmanız istenmektedir. Katılımcılardan isim, iletişim ve diğer özel bilgileri istenmemektedir. Bu soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Katılımcı her sayfanın başında yazan yönergeleri dikkatlice okuyarak, soruları boş bırakmadan, kendisine en uygun gelen seçeneği işaretlemelidir. Bu çalışma için vereceğiniz yanıtlar başka bir amaçla kullanılmayacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Katılımcılar ölçekleri devam ettirme konusunda özgürdür, istedikleri zaman soruları cevaplamayı bırakabilirler.

Ayrıca öğrencinizin araştırmaya katılmasına izin verdiğiniz takdirde ölçekler, ders saatinde bir kereye mahsus olmak üzere öğrencimiz tarafından doldurulacaktır. Verilen cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Bilimsel çalışmaya verdiğiniz destekten dolayı teşekkür ederim.

Lütfen bu araştırmaya çocuğunuzun katılımı konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun geleni seçerek belirtiniz ve bu formu okula geri gönderiniz.

Yukarıdaki yazılanları anladım. Çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.

a) Bu araştırmaya çocuğumun katılımcı olmasına izin veriyorum. ☐

b) Bu araştırmaya çocuğumun katılımcı olmasına izin vermiyorum. ☐

Tarih: _____ Katılımcı imzası:

EK 2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Çocuğunuzun okulunun adı : ……
2. Çocuğunuzun sınıfı : Lise 1 ☐ Lise 2 ☐
3. Çocuğunuzun cinsiyeti : Kız ☐ Erkek ☐
4. Çocuğunuzun doğum tarihi : ……/……/……
5. Annenin eğitim durumu : Okur – yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer (Belirtiniz):……..
6. Babanın eğitim durumu : Okur – yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer (Belirtiniz):……..
7. Annenin Eğitim Süresi (yıl olarak) : ……..
8. Babanın Eğitim Süresi (yıl olarak) : ……..
9. Medeni Durumunuz : Evli ☐ Boşanmış ☐ Dul ☐ Ayrı yaşıyor☐ Diğer (Belirtiniz): …….
10. Kaç çocuğunuz var : ……

EK 3

EVLİLİK UYUMU ÖLÇEĞİ

Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

* * * * * * *

ÇokMutsuz Mutlu Çok Mutlu

*Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak **(X)** şeklinde belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.*

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	**Her zaman anlaşamayız**
1.Aile bütçesini idare etme	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2.Boş zaman etkinlikleri	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3.Duyguların ifadesi	( )	( )	( )	( )	( )	( )

EK 4

ANNELİK BEKÇİLİĞİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda eşinizin çocuk yetiştirmeye ilişkin düşüncelerini içeren bazı cümleler verilmiştir. Sizden istediğimiz her cümlenin eşinize ne kadar uyduğunu yandaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtmenizdir.

Cümleler	**Tamamen katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Katılmıyorum**	**Hiç katılmıyorum**
1. Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, eşim, onu disipline sokacak kişinin ben değil kendisi olduğunu düşünür.					
2. Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.					
3. Eğer çocuğumun öğretmeniyle konuşulması gerekirse, eşime göre, bunu yapacak kişi ben değil, kendisidir.					

EK 5

BABA KATILIMI ÖLÇEĞİ

1. Sence baban baba olmaktan ne kadar hoşlanıyor?

___1____Oldukça çok
___2____Çok
___3____Biraz
___4____Az
___5___Hiç

2. Desteğine gereksinim duyduğunda baban sana bu desteği sağlar mı?

___1____Her zaman
___2____Sıklıkla
___3____Bazen
___4____Nadiren
___5____Hiçbir zaman

3. Baban senin gereksinimlerini karşılamak için yeterli enerjiye sahip mi?

___1____Her zaman
___2____Sıklıkla
___3____Bazen
___4____Nadiren
___5____Hiçbir zaman

EK 6

ANABABAYLA İLİŞKİLER ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, anne-babalar ile çocukların ve gençlerin ilişkilerini ölçmek amacı ile hazırlanmıştır.

Sizden, her ifadeyi dikkatle okumanız ve ifadelerin yanında yer alan 5 yanıt seçeneğinden birini, hem anneniz hem de babanız için işaretlemeniz beklenmektedir.

Cevaplama şeklini daha iyi açıklamak için bir örnek verelim. İfade "Kimlere arkadaşlık ettiğimi bilir" olsun.

Eğer annenizin, kimlerle arkadaşlık ettiğinizi 'her zaman' bildiğini düşünüyorsanız "her zaman" seçeneğini işaretleyiniz. Eğer anneniz her zaman olmasa bile sıkça kimlerle olduğunuzu biliyorsa "sık sık", ara sıra biliyorsa "ara sıra", ender olarak biliyorsa "nadiren", hiçbir zaman bilmiyorsa "hiçbir zaman" seçeneğini işaretleyiniz. Aynı ifadede, aynı işlemi babanız için de yapınız. Lütfen, hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.

Bazı ifadeler sadece anneler için yanıtlanacaktır (Örneğin 5. ifade), bazıları da sadece babalar düşünülerek yanıtlanacaktır (Örneğin 6., 7. gibi)

Anne ya da babalarını kaybetmiş olanlar, varsa üvey anne/babalarının ya da babayı temsil eden yakınlarının tutumlarını dikkate alarak yanıtlayabilirler.

Cevaplarınızı iyice düşünerek vermeniz, araştırmanın sağlığı bakımından çok önemlidir. Katkılarınız için teşekkür ederim.

		ANNE					**BABA**				
		Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1.	Arkadaşlarımla gezmeye gittiğimde, nerede olduğumla ve ne yaptığımla ilgilenir.	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2.	Okuldan sonra hemen eve gelmeyeceksem, nerede ve kimlerle olacağımı söylememi ister.	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3.	Kimlerle arkadaşlık ettiğimi bilir.	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )	( )

KAYNAKÇA

Ahmeduzzaman, M. & Roopnarine, J. L. (1992). Sociodemographic factors, functioning style, social support, and fathers' involvement with preschoolers in African-American families. *Journal of Marriage and the Family, 54*, 699-707.

Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul.

Aktaş, G. A. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Aktaş, S. (2009). *Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi.* Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Allen, S. M. & Hawkins, A.J. (1999). Maternal gatekeeping: mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family, 61*, 199-212.

Ateş, R. (2014). Evlilikte ilk yıllar, çatışmalar ve "Güç" kavramı. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri* içinde. İstanbul: Remzi Kitabevi. ss. 114-124.

Ateş, F. B. ve Çeçen-Eroğlu, A. R. (2017). Ergenlerde Görülen Kuraldışı Davranışların Yordanmasında Anne-Baba Evlilik Çatışması ve Çocukluk Örselenme Yaşantılarının Rolü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *26*(3), 171-183.

Austin, W. G., Fieldstone, L., Pruett, M. K. (2013). Bench book for assessing parental gatekeeping in parenting disputes: understanding the dynamics of gate closing and opening for the best interests of children. *Journal of Child Custody, 10*, 1-16.

Aydın, A. (2018). *5-6 yaş okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal duygusal uyumu, anne-babaların evlilik doyumu ve aile yılmazlığı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Pamukkale.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından de-ğerlendirilmesi, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2), 569-585.

Aytaç, F. K. (2018). *The relationship between maternal gatekeeping and parental warmth through the mediating role of tradinitional motherhood.* Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Ankara.

Avcı, M. (2006). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*(1), 39-63.

Barnett, R. C., & Baruch, G. K. (1987). Determinants of fathers' participation in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 29-40.

Barutçu, A. ve Hıdır, N. (2016). Türkiye'de babalığın değişen rolleri: (pro)feminist babalar. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri, 8/2,* 27-45.

Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child development*, 83-96.

Belsky, J., & Volling, B. L. (1987). Mothering, fathering, and marital interaction in the family triad during infancy. Berman, W.P. & Pedersen F. A. (Eds.) *Men's transitions to parenthood: Longitudinal studies of early family experience* içinde (37-63). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

Belsky, J. (2005). Social-contextual determinants of parenting. In: R.E. Trembly, R.G. Barr and R. Peters, eds. Encyclopedia on early childhood development. *Montreal: Centre of Excellence for Early Childhood Development,* 1–6.

Berman P. W. & Pedersen F. A. (1987). *Research on Men's Transitions to Parenthood: An Integrative Discussion, Men's Transitions to Parenthood: Longitudinal Studies of Early Family Experience,* Ed. by, P. W. Berman, F. A. Pedersen. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 217-242.

Bıyıkoğlu, B. E. (2012). *Evlilik uyumunun mükemmelliyetçilik özellikleri, stresle başa çıkma stratejileri ve cinsiyet açısından incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojisi Anabilim Dalı, İstanbul.

Binici, A. S. (2000). *Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Binici A. S. ve Hovardaoğlu, S. (1996). Evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçeğinin (EKDÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi 11* (38): 66, 77.

Booth, A., & Amato, P. R. (1994). Parental marital quality, parental divorce, and relations with parents. *Journal of Marriage and the Family,* 21-34.

Bouchard, G. & Lee, C. M. (2000). The marital context for father involvement with their preschool children. *Journal of Prevention & Intervention in the Community, 20,* 37-53.

Blum, J. S. & Mehrabian, A. (1999). Personality and Temprament Correlates of Marital Satisfaction. *Journal of Personality, 67* (1), 93-125.

Bradbury, T. N. & Karney, B. R. (2004). Understanding and altering the longitudinal course of marriage. *Journal of Marriage and Family, 66,* 862-879.

Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family, 62,* 964-980.

Bradbury, T. N., Lawrence E., Rothman, A. D., Cobb, R. J., Rothman, M. T. (2008). Marital Satisfaction Across the Transition to Parenthood, *Journal of Family Psychology 2008,* Vol. 22, No. 1, 41–50.

Brouillard, C., Brendgen, M., Vitaro, F., Dionne, G., & Boivin, M. (2017). Links Between the Mother–Adolescent and Father–Adolescent Relationships and Adolescent Depression: A Genetically Informed Study. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology,* 1–12.

Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü (3. Basım).* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Burgess, E.W. & Cottrell, L.S. (1998). Predicting Success Or Failure In Marriage. Newyork: Thommas Press.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri,* (12.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2019*). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorumları.* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Cabrera, N., Fitzgerald, H. E., Bradley, R. H., & Roggman, L. (2007). Modeling the dynamics of paternal influences on children over the life course. *Applied Development Science*, *11*(4), 185-189.

Canel, N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Cannon, E. A., Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C., Brown, G. L., & Sokolowski, M. S. (2008). Parent characteristics as antecedents of maternal gatekeeping and fathering behavior. *Family Process*, *47*(4), 501-519.

Ceyhan, K. E. (2018). *Anne baba ergen ilişkileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin okul sosyal hizmeti açısından incelenmes*i. Doktora Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Coley, R. L. & Morris, J. E. (2002). Comparing father and mother reports of father involvement among low-income minority families. *Journal of Marriage and Family*, *64*(4), 982-997.

Coltrane, S. (1990). Birth timing and division of labor in dual-earner families. *Journal of Family Issues, 11*(2), 157-181.

Coltrane, S. (1996). Family man. New York: Oxford University Press.

Coltrane, S. (2000). Research on household labor: Modeling and measuring the social embeddedness of routine family work. *Journal of Marriage and family***,** *62(4),* 1208-1233.

Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (1987). Men's involvement in parenthood. *Men's transitions to parenthood longitudinal studies of early family experience*, 145-174.

Crouter, A. C., Perry-Jenkins, M., Huston, T. L., & McHale, S. M. (1987). Processes underlying father involvement in dual-earner and single-earner families. *Developmental Psychology***,** *23(3),* 431.

Cui, M., Conger, R. D., & Lorenz, F. O. (2005). Predicting Change in Adolescent Adjustment From Change in Marital Problems. *Developmental Psychology, 41*(5), 812–823.

Curun, F. (2010). Eşe ve İlişkiye Yönelik Yüklemeler/Atıflar. T. Solmuş (Ed.). Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 65-72.

Çelen, H. N. (2007). *Bir Dönüşüm Süreci: Ergenlik ve Genç Yetişkinlik.* İstanbul: Papatya Yayınları.

Çetin, Ş. Ü. (2015). *Father involvement in early years: comparing children's perceptions of father involvement with those their fathers' and mothers'.* Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Ankara.

Çoban, İ. (2017). *The effect of maternal gatekeeping on shared past conservations through father involvement*. Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara.

Day, R. D., & Lamb, M. E. (2004). Conceptualizing and measuring father involvement: pathways, problems, and progress. R. D. Day., & M. E. Lamb, (Eds.), *Conceptualizing and Measuring Father Involvement* içinde (1-15), New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

De Luccie, M.F. (1995). Mothers as gatekeepers: A model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology*, *156*(1), 115-131.

Dekovic, M. (1999). Parent-adolescent conflict: Possible determinants and consequences. *International Journal of Behavioral Development, 23*(4), 977 1000.

Dienhart, A., & Daly, K. (1997). Men and women co- creating father involvement in a non-generative cul- ture. In A. J. Hawkins & D. C. Dollahite (Eds.) *Generative fathering: Beyond deficit perspectives.* Thousand Oaks, CA.

Ekşi, A. (1982). *Gençlerimiz ve Sorunları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam, 18*(1), 39-47.

Erel, O. & Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: a meta-analytic review. *Psychological bulletin, 118*(1), 108.

Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi.Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

Ersanlı, K., Kalkan, M. (2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama,* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Eryüksel, G. N. (1996). *Anne Baba Ergen İlişkilerinin Problem Çözme İletişim Becerileri, Bilişsel Çarpıtmalar Ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Evans, C. (1997). Turkish Fathers Attitudes to and Involvement in their Fathering Role: aLow Socio-economic Sample, Unpublished Ms. Thesis, Boğaziçi University.

Fagan, J. & Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement". *Journal of Family Issues, 24/*8, 1020-1043.

Fagan, J. & Cherson, M. (2017). Maternal gatekeeping: The associations among facilitation, encouragement, and low- income fathers' engagement with young children. *Journal of Family Issues, 38*(5), 633-653.

Feldman, S. S., & Wentzel, K. R. (1995). Relations of Marital Satisfaction to Peer Outcomes in Adolescent Boys. *The Journal of Early Adolescence, 15*(2), 220–237.

Fışıloğlu, H. (1992). Lisans üstü öğrencilerin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi, 7*,16-23.

Fışıloğlu, H. & Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjusment Scale for Measurement of Marital Quality with Turkish Couples. *Europen Journal of Psychological Assesment,16*, 214-218.

Fincham, F. D. & Beach, S. R. H. (2010). Marriage in the new millennium: A decade in review. *Journal of Marriage and Family, 72*, 630-649.

Florui, E. & Buchanan, A. (2003). The Role of Father Involvement and Mother Involvement in Adolescents' Psychological Well-being, *British Journal of Social Work, 33*, 399-406.

Frascaralo, F., & Favez, N. (2010). A method to observe maternal gatekeeping behaviors: The picnic game. *Infant Mental Health Journal, 31*(3), 22–23.

Gaunt, R. (2008). Maternal Gatekeeping: Antecedents and Consequences, *Journal of Family Issues, 29/3*, 373-395.

Gecas, V. & Seff, M. A. (1990). Families and adolescents: A review of the 1980s. *Journal of Marriage and the Family, 52*, 941-958.

Geçtan, E. (2007). *İnsan olmak,* İstanbul: Metis Yayınları.

Gracia, P. (2014). Fathers' child care involvement and children's age in Spain: A time use study on differences by education and mothers' employment. *European Sociological Review, 30,* 137-150.

Grotevant, H. D. & Cooper, C. R. (1985). Patterns Of İnteraction İn Family Relationships And The Development Of İdentity Exploration İn Adolescence. *Child Development, 56*(2), 415-428.

Grych, J.H. & Fincham, F.D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bülletin, 108,*267-290.

Gülerlerli, N. (2014). *Öğretmenlerin evlilik uyumları ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güren, A. S. (2017). *Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güven, E. ve Erden, G. (2014). Çocuğun Algıladığı Evlilik Çatışması Ve Davranış Sorunları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (32).* 33-54.

Güngörmüş – Özkardeş, O. (2010). *Baba Olmak.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Harris, K. M., Furstenberg, F. F. & Marmer, J. K. (1998). Paternal involvement with adolescents in intact families: The influence of fathers over the life course. *Demography, 35*(2), 201-216.

Hauser, O. (2012).Pushing daddy away? A qualitative study of maternal gatekeeping. *Qualitative Sociology Review, 8(1),* 35-59.

Hawkins, A. J. & Dollahite, D. C. (1997). *Beyond the role-inadequacy perspective of fathering. Alan J. Hawkins ve David C. Dollahite (Eds*.). Generative Fathering: Beyond Deficit Perspectives içinde (s. 3-16). Thousand Oaks, CA: Sage.

Hawkins, D. N. & Booth, A. (2005). Unhappily ever after: Effects of long term, low quality marriages on well-being. *Social Forces, 84(1*), 445- 465.

Henry, C. S., Robinson, L. C., Neal, R. A., & Huey, E. L. (2006). Adolescent perceptions of overall family system functioning and parental behaviors. *Journal of child and family studies, 15*(3), 308-318.

Holmes, E. K., Dunn, K. C., Harper, J., Dyer, W. J., & Day, R. D. (2013). Mother knows best? Inhibitory maternal gatekeeping, psychological control, and the mother-adolescent relationship. *Journal of Adolescence, 36*(1), 91-101.

Johnson, D.R., White L.K., Edwards J.N. & Booth, A. (1986). Dimensions of marital quality: toward methodological and conceptual refinement. *Journal of Family Issues, 7*, 31-49.

Jouriles, E.N., Bourg, W.J. & Farris, A.M. (1991). Marital Adjustment and Child Conduct Problems: A Comparison of the Correlation Across Subsamples. *Journal of Consulling Clinical Psychology, 2,* 354-357.

Ishii-Kuntz, M., Makino, K., Kato, K., & Tsuchiya, M. (2004). Japanese fathers of preschoolers and their involvement in child care. *Journal of Marriage and Family, 66*(3), 779-791.

İmamoğlu, S. E. (2009). *Kişilerarası İlişkiler.* İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

İnanç, B. Y., Bilgin, M., ve Atıcı, M. K. (2004). *Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi*. İstanbul: Nobel Kitabevi.

Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi.* Doktora Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Kaner, S. (2002). Kontrol Kuramına Dayalı Ana-Baba-Ergen İlişkileri Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 33,* 1–2. Ankara: Ayrı Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi.

Karabulut, H. (2017). *Ergenlerin saldırgan davranışları, baba katılımı ve baba katılımının yordayıcıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karabulut, H. ve Şendil, G. (2017). Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) Türkçe'ye Uyarlanması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16/61,* 686-699.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. Basım).Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Kaya, İ. (2003). *Evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kızılışık, K. G. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi. İstanbul.

Kilzer, G. & Pedersen, D. E. (2011). The division of child care among couples with young children: An empowerment model. *The Social Science Journal*, *48*(2), 345-355.

Kitamura, T., Aoki, M., Fujino, M., Ura, C., Watanabe, M., Watanabe, K. & Fujihara, S. (1998). Sex differences in marital and social adjustment. *The Journal of Social Psychology, 138(1)*, 26-32.

Korja, R., Piha, J., Otava, R., Lavanchy-scaiola, C., Ahlqvist-Björkroth, S., … Aromaa, M. (2016). Mother's marital satisfaction associated with the quality of mother-father-child triadic interaction. *Scandinavian Journal of Psychology, 57*(4), 305–312.

Kublay, D. ve Oktan, V. (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi , 5* (44), 25-35.

Kocayörük, E. (2010). Ergen Gelişiminde Aile İşlevleri ve Baba Katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *4*(33).

Kulik, L. & Tsoref, H. (2010). The Entrance to the Maternal Garden: Environmental and Personal Variables That Explain Maternal Gatekeeping, *Journal of Gender Studies, 19/3,* 263-277.

Lamb, M. E. (2000). The History of Research on Father Involvement. *Marriage & Family Review, 29(2-3), 23–42.*

Larson, J. H. & Holman, T. B. (1994). Predictors of marital quality and stability. *Family Relations, 43*(2), 228-237.

Lee, C. S. & Doherty, W. J. (2007). Marital satisfaction and father involvement during the transition to parenthood. *Fathering, 5,* 75-96.

Lee, J. K., Schoppe-Sullivan, S. J., Feng, X., Gerhardt, M. L., & Dush, C. M. K. (2019). III. Longitudinal Measurement Invariance Across Fathers' and Mothers' Reports of Maternal Gatekeeping Behavior. *Advancing Research and Measurement on Fathering and Children's Development*, 35.

Leyendecker, B., Harwood, R. L., Comparini, L., & Yalcinkaya, A. (2005). Socioeconomic status, ethnicity, and parenting. *Parenting: An ecological perspective*, *2*, 319-341.

Lindahl, K. M., & Malik, N. M. (1999). Observations of marital conflict and power: Relations with parenting in the triad. *Journal of Marriage and the Family*, 320-330.

Liu, Q., X., Fang, X. Y., Zhou, Z. K., Zhang, J. T. & Deng, L. Y. (2013). Perceived parent-adolescent relationship, perceived parental online behaviors and pathological internet use among adolescents: Gender-specific differences. *Plos One, 8*(9), 1-8.

Makusha, T., & Richter, L. (2016). Gatekeeping and its impact on father involvement among Black South Africans in rural KwaZulu-Natal. *Culture, health & sexuality, 18*(3), 308-320.

Makusha, T., Richter, L., Knight, L., Rooyen, H. V. & Bhana, D. (2013). "The good and the bad?" childhood experiences with fathers and their influence on women's expectations and men's experiences of fathering in rural Kwazulu-Natal, South Africa. *Fathering, 11,* 138-158.

Marsiglio, W. (1991). Paternal engagement activities with minor children. *Journal of Marriage and the Family*, 973-986.

McBride, B. A., Schoppe, S. J., Ho, M., & Rane, T. R. (2004). Multiple determinants of father involvement: An exploratory analysis using the PSID-CDS data set. *Conceptualizing and measuring father involvement*, 321-340.

McBride, B. A., Brown G. L., Bost K. K., Shin N., Vaughn, B. & Korth, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement", *Family Relations, 54/3,* 360-372.

McCubbin, H. I., Needle, R. H., & Wilson, M. (1985). Adolescent health risk behaviors: Family stress and adolescent coping as critical factors. *Family Relations, 34*(1), 51-62.

Mehall, K. G., Spinrad, T. L., Eisenberg, N., & Gaertner, B. M. (2009). Examining the relations of infant temperament and couples' marital satisfaction to mother and father involvement: A longitudinal study. *Fathering, 7(1),* 23.

Minuchin, S. (1974). *Families & family therapy.* Oxford, England: Harvard U. Press.

Najman, J. K., Behrens, M.B.C., Andersen,M., Bor, W., O'Callaghan, M. & Wıllıams, G.M. (1997). Impact of Family Type and Family Quality on Child Behavior Problems: A Longitudinal Study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 36,* (10), 1357-1365.

Nillson, E. L. (2016). Analyzing Gender Differences in the Relationship between Family Influences and Adolescent Offending among Boys and Girls. *Child Indicators Research, 10(4),* 1079–1094.

Nolle, D. B. (1972). Changes in Black sons and daughters: A panel analysis of Black adolescents' orientations toward their parents. *Journal of Marriage and the Family*, 443-447.

Olsavsky, A. L., Yan, J., Schoppe-Sullivan, S. J., & Kamp Dush, C. M. (2019). New Fathers' Perceptions of Dyadic Adjustment: The Roles of Maternal Gatekeeping and Coparenting Closeness. *Family process*.

Opondo, C., Redshaw, M., Savage-McGlynn, E., & Quigley, M. A. (2016). Father involvement in early child-rearing and behavioural outcomes in their pre-

adolescent children: evidence from the ALSPAC UK birth cohort. *BMJ open*, *6*(11).

Öğüt, Ü. (1998). Üst ve orta sosyo-ekonomik statülü Türkiyeli babalardan bir örnekle dâhilinde okulöncesi çağı çocukların yaş ve cinsiyeti ile annenin çalışma durumunun baba katılımına etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Öngider, N. (2010). Romantik İlişki ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkma, T. Solmuş (Ed.). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 91-100.

Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Algıladıkları Sosyal Destek ile Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 20 (1*), 43-62.

Özdemir, S. (2015). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyetin, anne-baba ve akran ilişkilerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Entitüsü, Ankara.

Özen, A. (2010). Evlilik Uyumu ve Evlilikte Çatışma Yönetimi, T. Solmuş (Ed). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 133-150.

Özkardeş, O. G. ve Arkonaç, S. (1998). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 10,* 253-263.

Özgüven, İ. E. (2017). *Evlilik ve Aile Terapisi. (4. Basım).* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Parke, R. D. (1981).*Fathers*. Harvard Üniversitesi Yayınları: Cambridge, Mass.

Parke, R. D. (1995). *Fathers and families, handbook of parenting volume 3 status and social conditions of parenting,* Ed. by, Marc H. Bornstein, *New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates,* 27-63.

Parke, R. D. (2000). Father involvement: A developmental psychological perspective. *Marriage & Family Review,29(2-3),* 43-58.

Parke, R. D., Dennis, J., Flyr, M. L., Morris, K. L., Leidy, M. S. & Schofield, T.J. (2005). *Fathers: cultural and ecological perspectives, parenting: an ecological perspective,* Ed. by, T. Luster, L. Okagaki, 2. Ed., New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates,103-144.

Paquette, D., Bolté, C., Turcotte, G., Dubeau, D., & Bouchard, C. (2000). A new typology of fathering: Defining and associated variables. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice, 9*(4), 213-230.

Pasley, K., & Gecas, V. (1984). Stresses and satisfactions of the parental role. *The Personel and Guidance Journal, 62*(7), 400-404.

Paulson, J. F., Dauber, S. E., & Leiferman, J. A. (2011). Parental depression, relationship quality, and nonresident father involvement with their infants. *Journal of Family Issues, 32*(4), 528-549.

Pedro, M. F., Ribeiro, T. & Shelton, K. H. (2012). Marital satisfaction and partners' parenting practices: The mediating role of coparenting behavior. *Journal of Family Psychology, 26*, 509-522.

Phares, V. (1992). Where's Poppa?: The Relative Lack of Attention to the Role of Fathers in Child and Adolescent Psychopathology, *American Psychologist, 47/5,* 656-664.

Pleck, J. H. (2007). Why could father involvement benefit children? Theoretical perspectives, *Applied Development Science, 11* (4), 196-202.

Puhlman, D. J. & Pasley, K. (2013). Rethinking Maternal Gatekeeping, *Journal of Family Theory & Review, 5,* 176-193.

Robin, A. L. & Foster, S. L. (2002). *Negotiating Parent-Adolescent Conflict: A Behavioral-Family Systems Approach*. Newyork: Guilford Press.

Roy, K. & Burton, L. (2009). Mothering through recruitment: Kinscription and monitoring of non-residential fathers and father figures in low-income families. In A. Garey & M. Nelson (Eds.), *Who's watching?: Practices of surveillance among contemporary families.* City: Vanderbilt University Press.

Sandberg, J. F., & Hofferth, S. L. (2001). Changes in children's time with parents: United States, 1981–1997. *Demography, 38(3),* 423-436.

Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research:a review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family. 50,* 891-915.

Sabatelli, R. M., & Bartle, S. E. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational, and analytical issues. *Journal of Marriage and the Family, 57*(4), 1025-1039.

Santrock, J.W. (*2010*). *Life-Span Development (11th Ed.)*. McGraw-Hill.

Say, G. (2016). *Problemli internet kullanımı ile ilişkili bazı değişkenler: ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Klinik Psikoloji) Anabilim Dalı. Ankara.

Schaffer, H. R. (1996). *Social Development*. America: Blackwell Publishing.

Shek, D. T. L. (1997). The relationship of family functioning to adolescents psychological well-being, school adjustment, and problem behavior. *Journal of Genetic Psychology, 158*(4), 467-479.

Shek, D. T. L. (2000). Parental Marital Quality and Well-Being, Parent-Child Relational Quality, and Chinese Adolescent Adjustment. *The American Journal of Family Therapy, 28(2),* 147–162.

Shoppe-Sullivan, S. J., Altenburger, L. E., Lee, M. A., Bower, D.J. & Kamp Dush, C. M. (2015). Who are the gatekeepers? Predictors of maternal gatekeeping. *Parenting: Science and Practice, 15,* 166-186.

Sımsıkı, H. (2011). *Baba katılımının ebeveyn tutumu, bağlanma stili ve çift uyumu açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Sımsıkı, H. ve Şendil, G. (2014). Baba katılım ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 49*(49).

Smith, C., Perou, R. & Lesesne (2002). Parent education. In M. H. Bomstein (Ed.), *Handbook of Parenting. Social conditional and applied parenting.* Lawrence Erlbaum Associates. Publishers.

Smokowski, P. R., Rose, R. A., Bacallao, M., Cotter, K. L., & Evans, C. B. R. (2017). Family dynamics and aggressive behavior in Latino adolescents. Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 23(1), 81-90.

Solmuş, T. (2010).Kişilik Özellikleri Açısından Romantik İlişkiler. T. Solmuş (Ed). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 25-35.

Soydaş, D. K. (2011). *Ergenlerde ebeveyn izlemesi, sanal zorbalık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin cinsiyete göre incelenmesi.* Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Spainer, G. (1976). Measuring dyadic adjustment: Newscales for assesing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family, 38*, 15-27.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik.* İstanbul : İmge Kitabevi.

Stevenson, M. M., Fabricius, W. V., Cookston, J. T., Parke, R. D., Coltrane, S., Braver, S. L., & Saenz, D. S. (2014). Marital problems, maternal gatekeeping attitudes, and father–child relationships in adolescence. *Developmental Psychology*, *50*(4), 1208.

Stroud, C. B., Meyers, K. M., Wilson, S., & Durbin, C. E. (2014). Marital Quality Spillover and Young Children's Adjustment: Evidence for Dyadic and Triadic Parenting as Mechanisms. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 44*(5), 800–813.

Sunbas, A.G. (2010). Eşlerin Birbirine Yönelik Kontrolcü ve Bağımlı Algıları ve Evlilik Doyumu. T. Solmuş (Ed.). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana- Baba- Çocuk İlişkileri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.s. 73-82.

Şendil, G., ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları/Studies in Psychology, 28*, 15-34.

Şener, A. ve Terzioğlu, R. S. (2002). *Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması.* Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Şirvanlı, D. (1999). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri: davranış ve uyum problemleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 6*(1), 19-29.

Tabachnik, B. G. & Fidell, L.S. (2013). Using multivariate statics. Boston: Pearson.

Tarhan, T. (2006). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Taylan, H. H. (2009). Türkiye'de köy ailesinde aile içi ilişkiler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (22),* 117-138.

Tezel-Şahin, F. ve Cevher F. N. (10-15 Eylül, 2007). *Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış.* ICANAS 38 (38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.

Thompson, L., & Walker, A. J. (1989). Gender in families: Women and men in marriage, work, and parenthood. *Journal of Marriage and the Family, 51,* 845-87.

Tunca, A. (2016). *Anne babaların evlilik uyumu ile ergenlerin benlik saygısı arasındaki ilişki.* Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi, 12*(40), 55-64.

Tutarel-Kışlak, Ş. & Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi, 2*, 40-46.

Tu, Y. C., Chang, J.C. & Kao, T.F. (2014). A study on the relationships between maternal gatekeeping and paternal involvement in Taiwan", *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 122,* 319-328.

Uludağlı, N. P. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları, 20*(39), 70-88.

Updegraff, K. A., Mchale, S. G., Crouter, A. C., & Kupanoff, K. (2001). Parents' involvement in adolescents' peer relationships: A comparison of mothers' and fathers' roles. J*ournal of Marriage and the Family, 63*(2), 655-669.

Ünlü, Ş. (2010). Being fathered and being a father: Examination of the general pattern of Turkish fathers' and their own fathers' involvement level for children between the ages of 0-8. Unpublished Master Thesis. Middle East Technical University, Ankara.

Wang, X., Yu, Y., Zhu, R., & Ji, Z. (2019). Linking maternal gatekeeping to child outcomes in dual-earner families in China: the mediating role of father involvement. *Early Child Development and Care*, 1-11.

Wu, H. T., Tseng, S. F., Wu, P. L., & Chen, C. M. (2016). The relationship between parent-child ınteractions and prosocial behavior among fifth-and sixth-grade students: gratitude as a mediating variable. *Universal Journal of Educational Research*, *4*(10), 2373-2385.

Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3*(1), 250-261.

Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi.* Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yavuzer, H. (2012). *Çocuk Psikolojisi* (34. Baskı). İstanbul:Remzi Kitabevi.

Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, A. (2001b). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 4* (4) 48-57.

Yörükoğlu (2014). *Çocuk Ruh Sağlığı.* İstanbul: Özgür Yayınları.

Trinder, L. (2008). Maternal gate closing and gate opening in postdivorce families. *Journal of Family Issues, 29(10),* 1298-1324.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile, *Mediterranean Journal of Humanities, 3/2,* 297/328.

Zvara, B. J., Roger Mills-Koonce, W., Cox, M., & Family Life Project Key Contributors. (2016). Intimate Partner Violence, Maternal Gatekeeping, and Child Conduct Problems. *Family Relations*, *65*(5), 647-660